

antsanat

MAYIS & HAZİRAN 2025 / SAYI: 15

**Aspendos'tan
Karaalioğlu
Parkı'na**

**Kent Konseyi'nin
Sanat Çalıştayı**

**Antalya'yı
Renkli
Resmedenler**

**19 Mayıs
Gerçeği**

**Dünyanın
En Pahalı
Tabloları**

Dosya:
Antalya Müzesi

Türkiye'de

Eğitim Çıkmazı

18.09.2024

1

SONUÇ BİLDİRGESİ

Muratpaşa Belediyesi Şoray Kültür Merkezi'nde gerçekleşen Forum Muratpaşa'da, eğitim sistemindeki derin yapısal sorunlar tüm boyutlarıyla tartışıldı.

Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal'ın konuşmasıyla başlayan Forum Muratpaşa, **gazeteci yazar Meliha Okur**'un moderatörlüğünde eğitim dünyasından üç önemli ismin, **Prof. Dr. Rifat Okçabol**, **Prof. Dr. Erhan Erkut** ve **CHP Parti Meclisi Üyesi Prof. Dr. Armağan Erdoğan**, katılımıyla gerçekleşti.

Eğitimcilerin, öğrencilerin ve velilerin de yer aldığı Forum Muratpaşa, **derhal reform** çağrısıyla tamamlandı.

Tespitler ve Çözüm Önerileri

1. Eğitim Yasaları Yeniden Düzenlenmeli

Değerlere saygılı, **laik ve bilimsel** temellere dayalı, **özgür bireyler** yetiştiren bir eğitim sistemi kurulmalı.

2. Eğitim Politikaları Ekonomik Kalkınma Vizyonuyla Oluşturulmalı

Eğitim politikaları, doğru, güvenilir ve şeffaf verilere dayandırılarak oluşturulmalı. **Dünya ile rekabetçi ama aynı zamanda dünyaya akredite**, ekonomik kalkınmayla birlikte nüfusun ihtiyaçlarına uygun projeksiyonla eğitim politikaları oluşturulmalı.

3. Eğitime Daha Fazla Bütçe Ayrılmalı

Eğitimin genel bütçeden aldığı pay artırılarak öğrencilerin daha iyi eğitim almaları sağlanmalı. Okulların fiziksel olanakları geliştirilmeli. **Öğrencilerin ücretsiz bir öğün yemek ve temiz içme suyuna erişimi güvence altına alınmalı.** Artan bağımlılıklara karşı okullarda güvenlik önlemleri artırılmalı.

4. Sıralama Sınavları Kaldırılmalı

Mevcut sıralama sınavları kaldırılmalı; öğrencilerin yeteneklerini **dijital içeriklerle yoğun şekilde destekleyen ve geliştiren** yeni bir sistem oluşturulmalı.

5. Yapay Zeka Eğitime Entegre Edilmeli

Yapay zeka eğitim sistemine dahil edilmeli böylece **öğrenme süreci daha verimli** hale getirilirken öğrencilerin yazılım, otomasyon sistemleri vb. geliştirebileceği bir eğitim zemini yaratılmalı.

6. Yetkinlik Temelli Eğitim Başlatılmalı

Eleştirel düşünme, problem çözme ve girişimcilik gibi beceriler öğrencilere kazandırılmalı. Bilim, teknoloji, mühendislik, sanat ve matematik (STEM/STEAM) gibi alanlar bir arada ele alınarak öğrencilerin **farklı disiplinleri bir araya getirerek** problem çözmeleri teşvik edilmeli.

7. Hibrit Okullar Kurulmalı

Gerçek hayatla iç içe, çevrimiçi ve girişimciliği teşvik eden hibrit okullar açılmalı. Öğrencilerin duygusal zeka, sosyal beceriler ve empati gibi özelliklerinin gelişimini teşvik edici ortam sağlanmalı.

8. Okullar Girişimciliği Teşvik Eden Yapılara Dönüştürülmeli

Okullar sadece ders yapılan yerler değil, kültürel etkinlikler ve sosyalleşme merkezleri olmalı. Sürdürülebilir kalkınma ve inovasyon odaklı bir gelecek inşası için **okullar bir kuluçka merkezi haline getirilmeli**, yenilikçi fikirlere destek sağlayan, onları doğru kaynaklarla buluşturan yapılar olmalı.

9. Milli Melek Yatırımcı Portföyü Oluşturulmalı

Milli Melek Yatırımcı Portföyü devlet politikası olarak geliştirilmeli. **İyi fikirler, etkin, yeterli ve milli girişim sermayesiyle desteklenmeli.**

10. Öğretmen Eğitimi Yeniden Yapılandırılmalı

Öğretmen eğitimi, öğretmenlerin müfredat odaklı bilgi aktarımlarının ötesinde rehber ve rol model olmalarını sağlayacak şekilde tasarlanmalı. Teknoloji Okuryazarlığı, Yapay Zeka Eğitimi ve Yabancı Dil Yeterliliği becerileri kazandırılmalı.

11. Hayat Boyu Öğrenme

Eğitimde sürekli sınıfı kapanma sistemine son verilmeli. İnsanların yaşam alanları her an bir eğitim merkezi olarak düşünülmesi ve tasarlanması.

"Türkiye'mizin yeni bir el birliğine, seferberliğe, ruha, yeniden
"Biz başarırız" demeye, dayanışma içinde olmaya ve sorun alanlarında net, somut çözüm önerilerine odaklanmaya sonsuz ihtiyacı var. İşte Forum Muratpaşa bu amaçla ortaya çıktı."

Ümit UYSAL

(Signature)

Tarihin Tekerleği ve Hiza

Tuncer
ÇETİNKAYA

Sanatın devletin himayesine alınması fikri, M. Ö. 50'lerde Gaius Maecenas'a (Mesen) dayanır. Eski Yunan'da Aiskhylos'un Tanrılara yönelttiği eleştiriyi ya da Sophokles'in özgür bireye yaptığı vurguyu boşa çıkarırcasına, on binleri devasa tiyatrolarda bir araya getiren Eski Roma yönetimlerinin amaçları sanatsal bir yaklaşım sergilemek değildir kuşkusuz. Sonradan birçok epik dramada da tanık olacağımız gibi, savaşçıların birbirleriyle veya yırtıcı hayvanlarla mücadelesinden medet uman siyasal erk, geniş kitlelere "afyon" hizmeti sunacak eğlenceler peşindedir.

Gerçek sanatın sokağa yaslanması ve doğasından kaynaklanan eleştirel tutumudur belki tehlikeli olan; ya da Mesen gibiler hakikaten hayallerinin peşinden gitmişlerdir. Her neyse; Panem et Circenes'ten (Ekmek ve Oyunlar) geriye kalan hiç de iç açıcı bir manzara olmamıştır: Hiçlik! Sisteme yedeklenen gösteri sanatları, Plautus'un militarizm eleştirisi barındıran kimi oyunları dışında tarihe pek bir şey bırakmaz.

Benzer bir durum Ortaçağ'da da karşımıza çıkar. Dizginleri ele alan Katolik Kilisesi, tiyatroyu politik amaçları doğrultusunda yönlendirerek teosantrik bir sanat anlayışı ortaya koyar. Sonuç yine hüsrandır. Kamusal alandan dışlanan gezici oyuncuların yeni mekânı karnaval olur. Gücünü bağımsız oluşundan alan ve

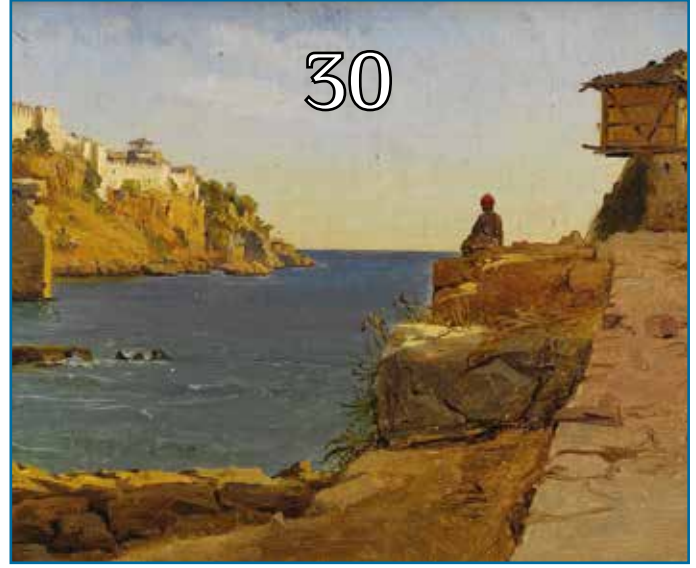
sokaklara taşınan farsın etkileri Rönesans'ta daha iyi anlaşılacaktır. Yalnızca tiyatro mu? İkonanın sislerinden doğan Giotto ve ardılları da "başka türlü bir şey" in var olduğunu kanıtlamışlardır.

Olgunun ülkemiz cephesine dönüldüğünde, kurucu idealin Türk Ocağı ve Halkevleri merkezinde yaptığı atılım; müzik, tiyatro ve sinemada atılan adımlar; Ankara Devlet Konservatuarı ve Gazi Eğitim Enstitüsü'nden Köy Enstitüleri'ne ilerleyen bir çizgide, kurucu idealin coşkusunu tüm renkleriyle içine alır. Çünkü bu döneme, Başöğretmenin "Sanattaki ilerleme, tüm devrimlerin başarılı olduğunun en kesin göstergesidir." sözleri damgasını vurmuştur.

Yüz yıl sonra sanatı merkez kılarak yapılan tartışmalar, olgunun bir başka yönüne işaret etmektedir. Taşradan başlamak üzere, devlet güzel sanat galerilerinin ortadan kaldırılması; kültür ve sanata ayrılan bütçelerin günden güne azalması; ne söylediği bir türlü anlaşılmayan "muhafazakâr sanat" kuramı (!) ve TRT, Kültür Bakanlığı fonları ekseninde meşrulaşan "sansür", "oto sansür", ülkenin sosyo-politik ve kültürel bakımdan getirilmeye çalışıldığı "hiza"dan bağımsız değildir. Oysa "tarihin tekerleği" geriye doğru dönmez; "Medeniyet, öyle bir ışıktır ki, ona kayıtsız kalanları yakar."

9

30

34

66

91

Kapak Fotoğrafi: Özen Burcu Yüceşen

antsanat

MAYIS & HAZİRAN 2025 / SAYI: 15

Yayın Danışmanı

Ferruh Tunç

Görsel Yönetmen

Abdullah Yüksel

E-Posta:

m_zamanlar@hotmail.com

Web:

antsanat.net

antsanatdergisi

MURATPAŞA BELEDİYESİ KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

76

Çiğdem Özer 50X70 cm, TUAB

3. Editör'den / Çetinkaya

6. **Faust / Karaoğlu**

9. Dünyanın En Pahalı Tabloları / Şencan

16. **Yapay Zeka ve Sanat / Amirhosseini**

21. Şiir / İnal

22. **Çildoğan / Erdoğan**

26. Sayarı / Sönmez

30. **Achenbach / Demiralp**

34. Antalya ve Sanat / Candan

39. **Sanat Çalıştay / İrten**

45. Şiir / Koray

46. **Akdeniz Üniversitesi GSF / Başbuğ**

49. Şiir / Özyol

50. **Ceylan / Aydın**

54. Kapı / Mızraklı

56. **Bir Düğün Gecesi / Ekiz**

57. Kitaplar / Dağhan

58. **Ünalan / Yaban**

61. Genç Şair / İnal

62. **Mercanoğlu / Eryüksel**

66. Distopya / Şimşek

68. **Kunta Kinte / Uysal**

70. 19 Mayıs / Daş

73. **Mustafa Haşmet / Güler**

75. Karikatür / Önür

76. **Yörükler / Çimrin**

78. Demirtaş / Tunç

80. **Tokan Engin / Tonguç**

83. Öykü / Çelik

86. **Otizm / Karaman**

88. Normal Doğum Dedikleri / Yılmaz

89. **İllüstrasyon / Çetinkaya**

91. Dosya / Özgür, Yavuz, Özyol, Korkmaz

Faust'un Groteks Aynaları

Tankların, hakilerle kamufle edilmiş aygıtların gölgesinde; düşlerimizin tutuklu yargılandığı, özgürlüklerin yalıtıldığı yalnızlık günleriydi; acıyı, korkuyu, umutsuzluğu, anlamsızlığı, güvensizliği duyumsatıyorlardı, durmadan. Kızgınlık duygularıyla doluyordu içimiz. Birbirimizin sevgisinin, arkadaşlığının, yoldaşlığının, dayanışmasının değer olduğu zamanları ve özgürlüklerimizi özleyorduk: Umudumuzu, anlamlarımızı ve özgüvenimizi koruyarak...

İbrahim
KARAOĞLU

O günlerde, tarihi Pasaport Kahvehanesi'nde buluşurdu herkesin yalnızlığı. Denize karşı oturur, içimizdeki boşluğu dolduran kitaplar üzerine söyleşirdik. O kitapların içinde saklıydı sessiz çığlıklarımız. İzmirli sanatçıların, öğrencilerin, yazarların ve şairlerin müdavimi olduğu bir yerdi Pasaport Kahvehanesi. Başka şehirlerden gelen yazar ve şairlerin de (İlhan Berk,

Ahmet Telli, Bekir Yıldız vb.) kente geldiklerinde en önemli uğrak yeri idi.

Masalarda çaylar, kahveler ve kitaplar olurdu en çok; sevdiğimiz şiirler, aforizmalar dolaşır-
dı aramızda. Kitaba olan sevgimiz ve tutkumuz en ortak paydamızdı. O zamanlar Pasaport-
luların hit kitabıydı Andrey Voznesenski'nin Oza'sı. Herkesin gönlüne dokunuyordu. Sanki el kitabımız olmuştu; kahvanede, evde, okul-
da... Kitabın ilk baskısının iki çevirmeni (Meh-

met H. Doğan ve Turgay Gönenç) de İzmir’de yaşıyordu. İlk okuduğumuz günlerde Turgay Ağabeyle kitap üstüne konuşma şansını yakalamıştık: Ne çok sevinmiştik. Ve her birimizin belleğine mih gibi çakılmıştı Voznesenski’nin şiirleri. En çok “o koca bencil çılgın Goethe; /o talim başçavuşu, nasılsa buyurmuş:/ ‘dur ey zaman, ne güzelsin!’ diye/ ‘hayır, yürü ey zaman – yürü! sakın dönme geriye!’/ neden zincire vurmalı yaşamı...” dizelerinden etkilenip, Faust’u araştırmaya başlamıştım.

Sonra, Goethe’yi... Johann Wolfgang van Goethe’nin, on sekiz yaşında başlayıp, seksen üç yaşında, neredeyse ömrünü adayarak tamamladığı şiirsel bir yapıt Faust; evrensel bir insan tragedyası. “Goethe’nin bütün eserlerinin bir birleşimi” olarak kabul ediliyor. Daha fazla bilgi ve sonsuz güç elde etmek için şeytanla bahse giren insanın öyküsü. Ortaçağ karanlığından Rönesans’a uzanan geniş bir zamanı kapsayan evrensel bir izlek. Almanca konuşulan coğrafyanın geleneksel kukla oyunlarının, masallarının konusu olmuş. Goethe de gençliğinde çok izlemiş bu oyunları ve içinde hep

yankılanmış bu masal. Ondan önce de sonra da pek çok yazarın, yapıtlarında ölümsüzleşmiş bir kahraman Faust

Yazar ve çevirmen Ahmet Cemal, Goethe’nin bütün yapıtlarının temelindeki şiirden örneklerle oluşan “Yarat Ey Sanatçı - Şiirler, Roma Ağıtları, Akhilleus” (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları) adlı çeviri kitabın giriş yazısında; Avusturyalı kültür tarihçisi Egon Friedell’in “Goethe’nin Faust adlı eserinin olağanüstü yanı, Yeniçağ’ın bir kültür tarihi niteliğini taşımasıdır. Faust, yolculuğuna bir mistik olarak başlar ve bu yolculuğu bir politikacı olarak tamamlar. Faust, modern insanın kendini binlerce maskenin ve kostümün ardında gizleyen tüm baştan çıkma yollarını, alkolikliği, cinselliği, dünya sancısını, üstün-insan olma tutkusunu yansıtır; bu arada Faust, aynı zamanda örnek bir doyumsuzdur; olup bitenleri bir bütünde birleştirme çabası ise hep boşunadır. Faust’un trajedisi, Yeni Çağ’ın insanının trajedisidir; akılcılığın, kuşkuculuğun, gerçekçiliğin trajedisidir. Faust’un yanında şeytan yer alır. Ama Mefisto, aslında kötü değildir, sadece neşeli, alaycı, materyalist ve her şeyden önce akıllı biridir ... dahice benmerkezciliğin en tutarlı temsilcisidir.” söyleminden söz eder ve kendi söylemini de ekler; “Goethe’nin Faust tragedyasıyla simgelenen evrensel gerçek ise, gerçekte insanın ruhunu, tarihinin başlangıcından bu yana, şu ya da bu amaçlar için hep

satmış olduğu gerçeğidir. Günümüz açısından belki de tek değişik sayılabilecek durum, bugünün Faust’unu somutlaştırmak için şeytanı yanına ayrıca koymaya gerek bulunmamasıdır. Çünkü günümüz insanı, insanlığını yitirdiğı ölçüde kendi şeytanını kendi iç dünyasında yaratmakta sıkıntı çekmemektedir.”

Aydınlanma döneminin yarattığı, insanlığın ileriye doğru gelişim anlayışıyla şekillenen Kültür Tarihi’nin içinde; Alman Edebiyatı’nın en ünlü yapıtlarından biridir Faust. Algımızı imgeleriyle yönlendiren her deha gibi Goethe de Faust imgesiyle hem okurunu hem de Eugène Delacroix’dan Henri de Toulouse Lautrec’e, Kathe Kollwitz’dan Salvador Dali’ye ve Sigmar Polke’den Anselm Kiefer’e kadar sayısız ressamı etkilemiş ve büyülemiştir. Dört yıl önce Münih Kunsthalle’de açılan, Roger Diederen’in küratörlüğünü yaptığı “Sen Faust’sun” sergisinin dijital olarak izlediğimde ben de çok büyülenmişim...

Bana tüm bunları, ressam Hakan Daloğlu’nun “Faust” resimleri anımsattı. Onu tanıdığımda, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “Yüzey Resminde Dinamik Modülasyonda Deformasyon ve Erotizm” konulu Yüksek Lisansını, hocası Zahit Büyükişliyen’in danışmanlığında tamamlamıştı (1998) ve New York Maryrnount College’da eğitim almak için ABD’ye gidiyordu. Uzun yıllar görüşemedik. New York Maryrnount College’daki eğitiminden sonra Metropolitan, M.O.M.A., Guggenheim, Whitney American Museum’da “Resimde Şiddet İmgeleri” üzerine araştırma yapıp yurda dönmüş. Nice yıllar sonra bulduk birbirimizi. İlk resimlerini gördüğüm zamanlardan bugüne, inandığı, düşlediği uzun bir yolu kat etmiş; varsıl bir birikimle, sanatını kendine özgü biçem arayışları üzerinden ve poetikasıyla birlikte gerçekleştirerek oluşturmuş... Bir Ankara sergisinde, “Faust ve Modernizm” başlıklı konferansıyla da taçlandırmıştı Daloğlu.

Faust’a dair göndermelerle yüklü resimlerinin görsellerini sergiden çok önce gönderdiğinde heyecanlanmışım ama yapıtlarını galerinin duvarlarında gerçek boyutlarıyla gördüğümde çok daha etkilendim. Düşsel bir yolculuk yaparak dolandım resimlerin içinde. Goethe’nin Faust’undan Thomas Man’ın Faust’una ve Andrey Voznesenski’nin yaklaşık 40 yıl önce okuduğum “Oza” şiirindeki Faust göndermelerine kadar uzanan çağrışımlarla doldu içim. Çok inandığı bir anlayışla yapıyor resimlerini. Hani Ferid Edgü, 1980 sonrasında, satış kaygısı üzerinden sanatını gerçekleştiren sanatçıların tavrını “Yaratıcılığın yerini üreticilik aldı” diye tanımlar ya, işte Daloğlu onlardan değil, ötekilerden; yaratıcılığı esas alarak varoluşunu gerçekleştiren ressamlardan. Çok iyi araştırarak, inceleyerek, her yapıtında büyük ustaların denediği yöntemlerle kendini deneyerek kuruyor sanatını. Goya’nın Kapriçyolarını, Rönesans’ın en önemli temsilcilerinden olan büyük usta Hieronymus Bosch’un triptik resimlerini, edebiyatın dâhilerinin yarattığı yapıtları; içerik ve biçemleriyle araştırarak, içselleştirerek çoğaltmıştır kendini. Ve edindiği derin bilgilerle, sezgileriyle resminde yansıtıyor görsel ve sözel okumalarını. Faust’un görsel aynaları gibi onun resimleri ve aynanın içine kendini de yerleştiriyor kimi resimlerinde. Resminin orta yerinden seslenip, izleyicisini çağırıyor kurduğu sanat dünyasına. Tuvalle- rindeki renk cümbüşüyle, karşıt renklerin bütünlüğüyle; çığlık çığlığa bir karnaval şenliği yaşıyor. İroni ve groteskle, fantastik bir gerçekliği duyumsatıyor. Yolunuz Kıbrıs Modern Sanatlar Müzesi’ne düşerse, Daloğlu’nun 600 resimden oluşan yapıtlarını izleyin. Bir büyük görsel karnavala katılın. Tanışın onun sanat evreniyle.

Ziyaver
ŞENCAN

Dünyanın En Pahalı Tabloları

Osman Hamdi Bey'in "Preparing Coffee" (Kahve Hazırlamak) tablosu 29 Nisan'daki açık arttırmada bir milyon 16 bin sterline (52 milyon TL) satıldı. Bu vesileyle resim piyasasına bir göz atacak; dünyanın en kıymetli ve en pahalı (malûm, ikisi aynı anlama gelmiyor) tabloları arasında gezineceğiz.

Mona Lisa: Milyar Dolardan Kıymetli Tablo

Dünya tarihinin en kıymetli resmi, birçok uzman tarafından 'paha biçilemez!' olarak değerlendirilmesine karşın, cari sigorta bedeli 1 milyar \$'ın üzerinde olan Mona Lisa'dır. Fransızcada La Jaconde, İtalyancada ise La Gioconda şeklinde anılan söz konusu tablo Louvre Müzesi'nde (Paris) sergilenmekte.

21. yüzyılın ilk uluslararası çok satarı olan 'Da Vinci Şifresi' romanı ile ondan uyarlanan aynı isimli filminin, söz konusu tablonun hem popüleritesini arttırdığına, hem de fiyatını yukarıya çektiğine işaret eden resim endüstrisinin profesyonelleri, bu fiyatın (1 milyar doların) söz konusu eser için esasen çok mütevazı olduğunu altını çizmektedirler. Eksperlerin görüşüne göre, Leonardo da Vinci'nin 1503 - 1519 döneminde yaptığı başyapıtının bir açık arttırmaya çıkarılması durumunda, zikredilen rakamın çok üzerinde bir fiyatla (bu noktada zikredilen ederler 5 - 10 milyar dolar aralığındadır) el değiştirmesi hiç de sürpriz olmayacaktır.

Mona Lisa'nın değeri etrafındaki bu spekülasyon tartışma devam ededursun, en pahalıya satılan resimler ligindeki durum da, gerçekleşen astronomik bedelli yeni el değiştirmelerle, sürekli olarak güncellenmektedir. 'Dünyanın en pahalıya satılan resimleri listesi'nin işaret ettiği gerçeklik alanı, resim sanatının en önemli magazin unsurlarından birisi, belki de birincisidir. Sadece plastik ve grafik sanatlarla, ya da bu kozmosun en önemli bileşeni olan resimle ilgilenenler değil, konuya uzak ve hatta yabancı olanlar bile, müzayedelerde (ya da açık arttırma dışında yapılan satışlarda) ortaya çıkan

astronomik fiyatlı el değiştirmelere kulak kabartmaktan, işin magazinine ilgi göstermekten alıkoyamazlar kendilerini.

Resim Fiyatları Niçin Çıldırdı?

Neo-liberalizmin dünyayı domine etmeye başladığı Thatcher - Reagan dönemi (1980 sonrası) ile birlikte, ortalama insanın, 'zenginin malı züğürdün çenesini yorar!' anlayışı çerçevesinde tezahür eden ve yukarıda işaret edilen o 'magazine meyletme' merkezindeki beşeri zaafını besleyen mezkûr trend, çok daha güçlü bir şekilde yaşanmaya başladı. Artık resim satış fiyatları diğer bütün yatırım araçlarına fark atıyor, bu alanda her geçen gün yeni rekorlar kırılıyordu.

Giderek yükselen ve gürbüzleşen bir trend şeklinde cereyan eden bu sürecin arkasında çalışan iktisadi mekanizma, küresel kapitalist sistemin, 1980'den bu yana girdiği devrevi krizlerini aşmak adına kullandığı (neo-liberal, parasalcı / monetarist) çözümlerdir. Bu çözümlerden birisi olan (reel ekonominin boyutlarının onlarca misline varan ölçekte para / alım gücü yaratılması şeklinde özetlenebilecek) aşırı finansallaşma, anormal bir likiditenin, bu da, ister istemez, boyutları ve hacmi giderek artan bir kayıt dışı (yeraltı) ekonominin oluşmasına yol açmıştır. 'Kara para aklama endüstrisi' kayıt dışı ekonominin hiç kuşkusuz en önemli bileşenlerindedir.

Güzel sanatlar eserlerine yapılan yatırımların en gözde kara para aklama metotları arasında olması, bahse konu plastik ve grafik sanatlar yapıtlarının fiyatların 'çıldırması'nda tayin edici faktörlerden olmuştur.

Van Gogh, Warhol ve Ama illâ da Picasso

'Dünyanın en pahalıya satılmış 76 resmi' arasında Picasso'nun 13 eseri (1,330.2 milyon \$); Van Gogh'un 8 eseri (801.8 milyon \$); Warhol'un 7 eseri (617.7 milyon \$) yer almaktadır. Bir diğer deyişle, dünyanın en pahalı ilk 76 resminin 28 tanesi bu üç ressamın retrospektiflerinin parçasıdır.

Listeye dair diğer bazı önemli hususlara değinmeden önce; 'konsantrasyon, uzlet, deha, takdir edilme, anlaşılma, adalet ve mutluluk' kavramlarına dair tefekkür etmemize vesile

teşkil etmesi bakımından, Vincent Van Gogh'a özel bir parantez açmanın anlamlı olacağını düşünüyorum.

Hali hazırda özel koleksiyonların, müzelerin ve çeşitli kurumların envanterlerinde yer alan yüzlerce eserinin değerinin milyarlarca dolar olduğunu bildiğimiz Van Gogh, hayatı boyunca, ne yazık ki sadece ve yalnızca 1 (yazıyla: BİR!!!) resmini satabilmişti. Empresyonist ressam Anna Boch, söz konusu resmi 400 frank'a almıştı. Bu fiyat, günümüzün satın alma gücüyle 2,000 \$ civarında bir tutara tekabül etmektedir.

Van Gogh'un, bırakınız retrospektifini oluşturan diğer eserlerini, sadece burada listelenen 8 eserinin satış bedellerinin toplamının bile 802 milyon \$ olduğu düşünülürse, sanatçının yaşamı sırasında ne anlaşılabildiği, ne kıymetinin bilindiği ve ne de emeklerinin karşılığını alabildiği çıkacaktır ortaya. Öte yandan, hayatının önemlice bir kısmında, ancak açlık sınırında beslenebileceği çok mütevazı bir bütçeye sahip olan Van Gogh'un yaşadıkları sadece 'sanatının değerinin anlaşılamamasından kaynaklanan ekonomik sıkıntı' ile açıklanabilecek türden değildi. Onun deneyimlediği haller, kökeni psikolojik rahatsızlıklara dayanan ciddi bir trajediye de işaret etmektedir. Sık sık pençesine teslim olduğu ruhsal altüst oluşların neden olduğu çok derin bir kriz sırasında, kulağını kestiği hatırlandığında, bir resim simsarı olan kardeşi Theo'nun sağladığı maddi ve manevi destek olmasa, 37 yaşında intihar eden sanatçının, canına

çok daha önce kıymış olabileceğini söylemek pekâlâ mümkündür. Van Gogh, yaşarken zerre miskal mertebesinde bile kıymeti bilinmeyerek adeta böcek muamelesi görmüş, öldükten sonra ise hem maddi ve hem de manevi anlamda yere göğe sığdırılamamış olan dehalar manzumesinin doğrusu en görkemli figürlerindendir. Bir diğer deyişle Van Gogh, ‘trajedi’ kelimesinin karşılığı / açıklaması olarak sözlüklere isminin yazılmasını hak eden bir hayatın faili, öznesi ve nesnesi olmuştur.

En Pahalı Satışların Satır Araları

Van Gogh parantezini kapattıktan sonra, (şu

ana değin) en yüksek fiyatlarla el değiştirmiş resimlerinden oluşan görsel bir galeride doluşmadan önce, 76 eserlik bu listenin içeriğinin ifade, işaret ve imâ ettiği anlam dairesinin kimi satır başlarına değineceğim.

Satışların tamamı son 30 yılda, ağırlıklı olarak da, 2000’den bu yana gerçekleşmiştir. Bahse konu yılların, yukarıda referans verilen ‘likidite bolluğu’na ve ‘kayıt dışı ekonomi’nin zirve yaptığı konjonktüre denk düştüğü görülmektedir.

76 resmin ezici çoğunluğu Sotheby’s ve Christie’s’in New York ve Londra birimleriyle, Bonhams’ın da arasında olduğu Batılı en büyük 5 müzayede şirketi ile irtibat halinde çalışan sa-

nat simsarlarınca gerçekleştirilmiştir. 76 tablodan sadece ikisinin satışı, açık arttırma sektörünün son yıllardaki yükselen pazarı olan Çin kökenli şirketlerce gerçekleştirilmiştir. Bu durum, diğer bir çok alanı ve sektörü belirleyen birkaç küresel oyuncu arasına girmeyi başaran Çin'in, bu sofistike alandaki oyun kurucu Batılı simsarların bileğini bükmekten çok uzakta ve henüz yolun başında olduğuna işaret etmektedir. Diğer bir deyişle, plastik sanatlar marketinin kalbi New York, Londra ve Paris'te atmaya devam etmektedir.

76 eserin sadece 9 tanesi 19. yüzyıl öncesinde yapılmıştır. Geri kalanlar 19. ve 20. yüzyıllara aittir. Bu durum, 18. yüzyılda ve daha öncesinde yaşamış olan önemli sanatçılara ait eserleri envanterlerine katmış olan müzelerin, kurumların ve özel koleksiyonerlerin bunları ellerinden çıkarmak istemediklerine yorulabilir diye düşünüyorum. Buram buram psikolojizm kokan bu varsayımın pek de sakil durmadığını görmenin verdiği cesaretle, bu minvalde bir argümantasyon daha yapıyorum: söz konusu tabloların sahipleri, onları satmaları halinde elde edecekleri astronomik bedellerin, yokluklarının oluşturacağı psikolojik yoksunluk hissi ni telafi edemeyeceğini düşünüyor olabilirler. Listedeki 76 eserin sadece 2 tanesi Batılı sanatçıların dışındaki sanatçılar tarafından (Çinlilerce) yapılmıştır. Geri kalanların tamamı ise Batı Sanatı'nın ve medeniyet havzasının ürünüdür. Bu iki resim de Çin'de yapılan müzayedelerde el değiştirmiştir. Bir spekülasyon daha serdediyorum: her iki resmin alıcısının da yeni yetme dolar milyarderleri Çinli girişimciler olma ihtimalini yüksek görüyorum.

Liste incelendiğinde, Michelangelo, Botticelli, Raphael, Goya, Velasquez, Dali, Delacroix, Brueghel, Bosch, Degas, Rembrandt, Vermeer, Turner, Pissaro, Kokoschka, Schiele, Miro gibi resim tarihinin en önemli simalarından çoğu-

nun hiçbir eserini içermediği görülecektir. Bunun nedenini, söz konusu sanatçıların (ve ismi burada zikredilmeyen diğer yüzlercesinin) eserlerinin çok önemli bir kısmının, onlardan gelir elde etmeyi düşünen resim simsarları yerine, onları gelecek nesillerde de envanterinde tutmaya kararlı olan dünyanın en büyük müzeleriyle, kurumların özel koleksiyonlarının parçası olmasında aramak lâzımdır.

Bu metnin girişinde de vurgu yapıldığı üzere, başta Mona Lisa olmak üzere, zikredilen 'gayri ticari mantaliteye ve uzun vadeli perspektif'e sahip müzelerin ve koleksiyonerlerin sahibi oldukları o şaheserler (bu çok düşük bir ihtimal olsa da) şayet müzayedelere kataloglarında yer alırsa; bunların bazılarının satışları sırasında oluşacak rakamların, dolar bazında, on rakamlı hanelere erişmesi işten bile değildir. Christie's'in 11 Mayıs 2015 günü New York, Rockefeller Plaza'da gerçekleştirdiği müzayedede satışa sunduğu 35 eserden 34'ü, toplam 705,858,000 dolara el değiştirerek, yeni sahiplerinin koleksiyonlarına dahil oldu.

Bu bahsi teknik bir detayla kapatıyorum. Gerek müzayedeler sırasında ve gerekse de galeriler ve sanat simsarlarınca yapılan 'nokta satışları'nda oluşan (burada da bazılarını paylaştığım) fiyatlar çoğunlukla vergisiz, komisyonuz olan 'çıplak satış bedeli -müzayedeler için konuşacak olursak- 'çekiç bedeli'dir. Bir diğer deyişle, el değiştiren sanat eserinin yeni sahibine olan gerçek maliyetini bulmak istediğimizde, bahse konu satış rakamına % 15 - % 25 civarında bir 'komisyon + vergi' kalemini de eklememiz gerekmektedir.

Daha önce zikrettiğim üzere, şimdi de sıra, dünyanın en yüksek fiyatlarla el değiştirmiş resimlerin ilk 40 tanesinden oluşan bir resim galerisinde dolaşmaya geldi. Aşağıdaki resimlerin fiyat hanesinde verilen ilk sayı eserin el

değiştirdiği tarihteki fiyatı, parantez içerisinde yazılı olan sayı ise söz konusu satış rakamının \$ cinsinden güncellenmiş, günümüze getirmiş halidir. Sıralama parantez içerisindeki güncellenmiş değerlere göre yapılmıştır.

İşte En Pahalı Tablo: Salvator Mundi!

Aktüel olarak dünyanın en pahalı tablosu unvanını elinde bulunduran Salvator Mundi'nin (Dünyanın Kurtarıcısı) 16. asrın ilk yıllarında tamamlandığı sanılmakta. Tarihi kayıtlar onun bilinen ilk sahibinin İngiltere Kralı 1. Charles (1600 - 1649) olduğuna işaret ediyor. 17. asrın ortasından itibaren izi kaybedilen tablonun yeniden ortaya çıkışı 1958'de oldu. Eserin Leonardo ile dönemdaş olan meçhul bir öğrenciye ait olduğu düşünülmüş ve bu bilgi ışığında 1958'de Londra'da yapılan bir müzayedede 60 \$'a el değiştirmişti. Bu tarihten itibaren yeniden ortadan kaybolan eserin tekrar kamusal alana çıkışı için sanatseverlerin 47 yıl beklmeleri gerekti. 2005 yılı sadece Salvator Mundi için değil, resim tarihi için de bir dönüm noktası olmuştur. Bazı önemli Leonardo uzmanları, yeni geliştirilmiş teknolojik donanım ile yaptıkları incelemeler sonunda, Salvator Mundi'nin Leonardo'nun bizzat kendisine ait olduğu iddiasını ortaya attılar. Bu bilgiler ışığında Mayıs 2013'de yeniden müzayedede çıkarılan eser, 127.5 (131.1) milyon \$'a satılmıştı. 15 Kasım 2017'de Christie's'in New York'ta gerçekleştirdiği müzayedede 450.3 milyon \$'a el değiştiren Salvator Mundi, böylece dünyanın en pahalıya satılan resmi ünvanını ele geçirmiş oldu. Eserin, çok değil sadece 4.5 yılda yaptığı % 250 mertebesindeki prim, güzel sanatlar objelerinin yatırım getirisinin kripto paralarla yarıştığını göstermektedir. Kripto paraların (küçük bir olasılıkla) tamamen çökmesi ya da çok yüksek bir olasılıkla, yüksek volatiliteli grafikler çizmesi durumlarında, yatırımcılarının bir kimlerinin sıfırlanmasına ya da ciddi oranlar-

da azalmasına neden olması söz konusuysa, tabloların düzenli olarak kıymetleniyor olması da kayda değer bir husustur. Ekspertlerin dünyanın en kıymetli tablosu olduğu hususunda hemfikir oldukları Mona Lisa ile, aktüel olarak en dünyanın yüksek bedelle el değiştiren tablosu olan Salvator Mundi'nin her ikisinin de Leonardo da Vinci'ye ait olması, ikinciye (Salvator Mundi) 'Erkek Mona Lisa' lakabının takılmasına neden oldu. Bunda hiç kuşkusuz, söz konusu tablosunda Leonardo'nun İsa tasvir ediş tarzının, bazı yönleriyle Mona Lisa'yı andırıyor olmasının da etkisi vardır. Ona 450.3 milyon \$ ödeyen kişi, Suudi Arabistan veliaht prensi Muhammed bin Selman. Eylül 2018 gibi Abu Dabi'deki (Louvre Müzesi ile işbirliği halindeki) bir müzede sergileneceğinin duyurulmasına karşın, tablonun akıbetinin halen meçhul oluşu, önemli Da Vinci araştırmacı ve uzmanlarından olan Martin Kemp ve eserin bir önceki sahibi Robert Simon'ın da arasındayken olduğu çevreleri endişeye sevk etmekte (x). Salvator Mundi'nin Leonardo'ya ait olmadığını savunan bazı önemli sanat eksperleri de vardır (xi). Kâdim Uzaklıklar'a (Ancient Aliens) inanan araştırmacılar, Salvator Mundi'de resmedilen şeffaf kürenin, Leonardo'nun dünya dışı çok ileri bir uygarlığın temsilcileriyle temas kurduğunun ve onlardan bazı bilgiler aldığının delili olduğunu savunmaktalar. Bazı Budizm araştırmacıları ise, kürenin dokusunun çimentani taşı andırması yüzünden, Leonardo'nun Budizmle bir ünsiyeti olduğunu epeydir söyler dururlar. Sanatseverlerin Salvator Mundi'nin ziyarete açılması noktasındaki beklentilerinin burada paylaştığım bütün detayların üstünde ve ötesinde bir öneme sahip olduğunun altını çizerek tamamlamış olayım bu kısmı.

İlk 10 Tablo

Salvator Mundi'den sonraki eserlere baktığımızda; Willem de Kooning'in Interchange (In-

terchanged) tablosu Eylül 2015’de 300 (303) milyon \$’a yeni sahibinin oldu.

Paul Gauguin imzalı ‘When Will You Marry?’ isimli tablo Şubat 2015’de 300 (303) milyon \$’a el değış-tirmiştir.

Paul Cezanne imzasını taşıyan ‘The Card Players’ı Nisan 2011’de 259 (276) milyon \$’a satıldı.

Jackson Pollock’ın fırçasından çıkma ‘Number 17A’ Eylül 2015 yılında 200 (202) milyon \$’ satıldı.

Mark Rothko imzalı ‘No 6 (Violet, Green and Red)’ Ağustos 2014’de 186 (188) milyon \$’a satıldı.

Rembrandt’ın ‘Pendant portraits of Marten Soolmans and Oopjen Coppit’ isimli çift tablosu Eylül 2015’de 200 (202) milyon \$’a satıldı.

Pablo Picasso’nun ‘Les Femmes d’Alger (Version O)’su Mayıs 2015’de 179.4 (181.2) milyon \$’a satıldı.

Amedeo Modigliani’nin ‘Nu couché (Red Nude / Reclining Nude)’ Kasım 2015’de 170.4 (172.2) milyon \$’a satıldı.

Jackson Pollock’ın ‘No 5’ı Kasım 2006’da 140 (166.3) milyon \$’a satıldı.

Türkiye’nin En Pahalı Resimleri

Gündeme henüz gelen “Kahve Hazırlanıyor”u dışarıda bırakırsak, Türkiye Toplumsal Formasyonu’nun sanatçıları tarafından yapılmış resimler içerisinde, bugüne değin en yüksek fiyatlarla satılmış olanı Osman Hamdi Bey’e (1842 - 1910) aittir. Sanatçının ‘Yeşil Cami önün-

de’ isimli tablosu 15 Mayıs 2016’da 13, 509,000 liraya satılmıştır.

Ressamlarımızın en pahalı resimler listesine giren ilk 5 eseri (Ocak 2017 itibarıyla) şöyle sıralanmakta:

- 1) Osman Hamdi Bey; ‘Yeşil Cami önünde’, 13.5 milyon TL;
- 2) Osman Hamdi Bey; ‘İstanbul Hanımefendisi’, Mayıs 2008, 7.230 milyon TL;
- 3) Osman Hamdi Bey; ‘Kaplumbağa Terbiyecisi’, Aralık 2004, 5.56 milyon TL;
- 4) Burhan Doğançay; ‘Mavi Senfoni’si 2009’da 2.8 milyon TL;
- 5) Osman Hamdi Bey; ‘Han İçi’, Kasım 2008, 2.8 milyon TL;

Yukarıdaki sıralamaya

bakıldığında, bu minik listenin bize imâ, iddia ve işaret etiğı hususların başında ‘Osman Hamdi Bey fenomeni (efsanesi)’nin resim piyasamızı domine ettiğı gerçeğinin yer aldığı görülür. Bir diğ er deyiş le, gerek yerli ve gerekse de yabancı koleksiyonerler, Osman Hamdi Bey’in, oryantalist resmin eli yüzü düzgün numunelerinden sayılabilecek tablolarına özel bir önem atfetmektedirler.

Not: En pahalı tablolarla ilgili sürekli güncellenen sayfaya buradan ulaşabilirsiniz:

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_most_expensive_paintings

Yapay Zekâ'nın Sanatla İmtihanı

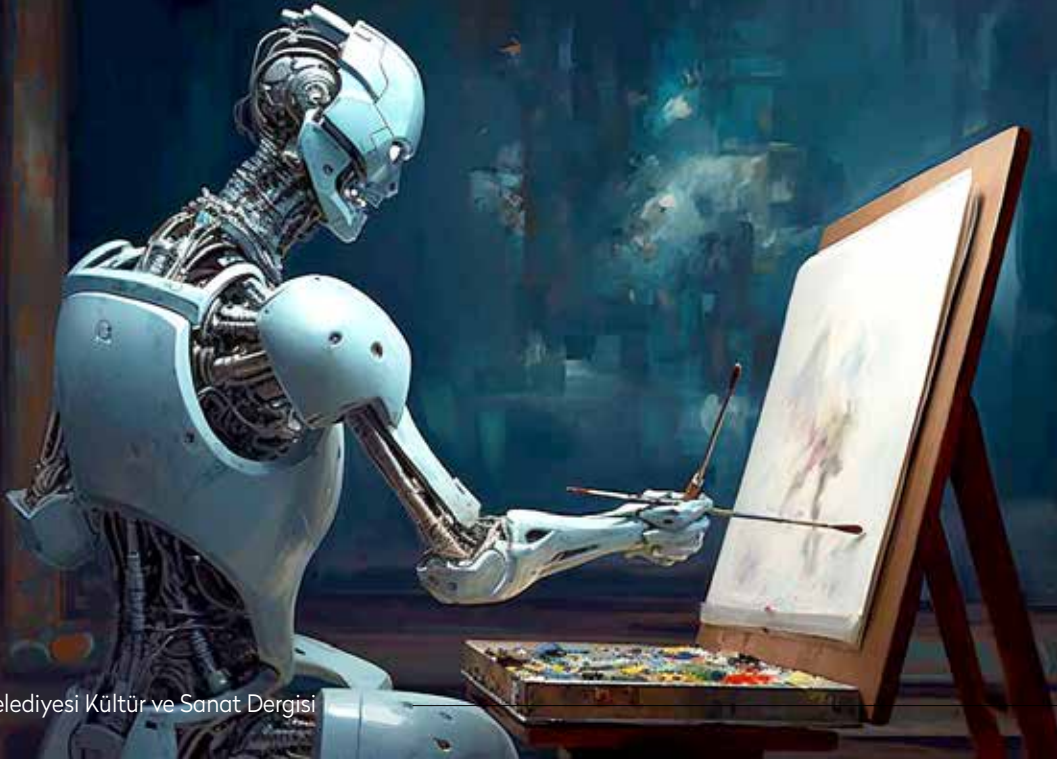
“Artificial Intelligence” kavramı, cansız nesnelere hayat verme konusundaki insan hırsını yansıtan, insan benzeri niteliklerle donatılmış yapay varlıklar hakkındaki eski mitlere kadar uzanır. 1800’ler boyunca Mary Shelley’nin “Frankenstien”i gibi eserlerle edebiyatta ortaya çıkan yapay yaşamın ilk versiyonlarıyla bu hayranlık büyümüştür.

Bitâ
AMIRIHOSSEINI

19. yüzyıldan beri Ada Lovelace, John von Neumann gibi yazılımcılıkta iz bırakan isimler makinelerin yalnızca matematiksel işlemlerle kalmayıp doğru algoritmalarla yönlendirildiğinde semboller ve kavramsal veriler üzerinde de işlem gerçekleştirebileceğini öngörmüştür. “Von Neumann Teorisi”, “Oyun Teorisi” gibi çalışmalar, günümüzdeki yapay zekânın stratejik karar verme, optimizasyon ve rekabetçi ortam analizlerinde temel araç olarak kullanılmıştır. Ancak bugünkü anlamlandırılmasıyla “Yapay Zeka” 20. Yüzyıl ortalarında ortaya çıkmaya başladı.

Alan Turing. 1950’de “Computing Machinery and Intelligence” makalesinde ortaya koyduğu Turing testi ile, bir makinenin insan benzeri zekâ gösterebilme kapasitesini tartışmaya açmış ve yapay zekâyâ yönelik tartışmaların bir başlangıcı olmuştur. 1956’da “yapay zekâ” terimi John McCharty tarafından tanıtıldı. McCharty insan zekasını çoğaltabilecek makineler yaratma potansiyelini araştırmak, yapay zekâyı resmi olarak bir araştırma alanı olarak tanımak ve gelecekteki yenilikler için zemin hazırlamak için önde gelen araştırmacıların katıldığı iki aylık bir toplantı düzenledi.

AI Sanatı

Yapay Zekâ'daki bu gelişmelerle birlikte ilk AI “sanatı”da ilk adımlarını atmaya başlamıştı. Sanatçılar ilk olarak 1960’larda sanatsal ifade için bilgisayar programları ve algoritmalarla çalışmaya başladılar. Harold Cohen, 1970’lerin başlarında geliştirmeye başladığı ilk yapay zeka sanat sistemlerinden bir yazılım olan AARON ile yapay zekâyı sanata tanıtan ilk sanatçıydı. Cohen’in ilk programı oldukça basitti. Birkaç kural koyarak bilgisayarın çizimlere dönüştürdüğü ve daha sonra bir “çizim kaplumbağası(ucuna marker konulmuş bir makine) kullanarak kağıda aktarılan bir sistemdi. Program, figür ve zemin ile iç ve dış mekan arasında ayırım yapabiliyor ve benzerlik, bölme ve tekrar açısından işlev görebiliyordu. Dış dünya hakkında nesneye özgü herhangi bir bilgi olmadan, AARON insan bilişinin son derece sınırlı bir modelini oluşturunuyordu.

1980’lerden sonra artan depolama kapasitesiyle bilgisayarların daha ucuz, hızlı ve yaygın hale geldi ve yapay zeka için yeni olanaklar açtı. Bu teknoloji, görüntü ve konuşma tanıma ve doğal dil işleme gibi çeşitli alanlarda ilerleme kaydetti ve özellikle yapay zeka sanatında dönüştürücü oldu. 2017 civarından başlayarak, sanatçılar GAN’ları sanat yapım süreçlerine dahil etmeye başladılar.

Klingemann Butcher’ın son eseri sanatta GAN’ların kullanımının erken bir örneği olarak görülüyor. Çok sayıda görüntüyü analiz ederek sinir ağlarının insan vücudunu nasıl algıladığını göstererek çubuk figürleri resimlere dönüştürmek için AI ile çalıştı.

Young’s Learning Nature (2018) serisi, verilere daha kişisel bir yaklaşımın erken uyarlanmasını örneklemektedir. Yapay zekâyı insan ölçeğine getirmek için makineleri fotoğrafları gibi daha küçük veri kümelerinde eğitiyor. Fransız kolektifi Obvious tarafından

yaratılan Edmond de Belamy’nin portresi, Christie’s müzayedesinde 432.000 ABD doları karşılığında satıldı ve yapay zeka sanat tarihinde önemli bir dönüm noktası oldu.

Yapay Zeka Nasıl Sanat Üretiyor?

Ai’n görsel üretimleri sinir ağlarının milyonlarca görsel veri üzerinde eğitilmesiyle gerçekleşir. Eğitim sırasında bağ görsellerin matematiksel olarak özelliklerini öğrenir ve verilen eğitime göre görsel üretir. GAN gibi sistemlerde bir sinir ağı görsel üretirken diğer ağ görsellerin sahte olup olmadığını anlamaya çalışır ve buna göre kendini geliştirir. Diffusion gibi yöntemlerde ise görüntüler önce rastgele gürültüye dönüştürülür sonra da bu gürültüden yavaş yavaş yeni ve detaylı görüntüler kazanılır. Ai’da yarattığımız görüntülerin birebir olmamasının sebebi de bu gürültülerdir. Aynı kelimeleri girsenez bile gürültü tohumu değiştiği için aynı görüntüyü yaratmak mümkün değildir. Telif haklarını korumak için “Aynısını çiz” komutunu “bir benzerini çiz” olarak yorumlar.

Prompt Design

Ai görsel oluşumunda insan müdahalesi büyük rol oynar. Bir makine ne kadar veri toplayabilse bile bir görselin duygu ve düşünce bakımından bir yere varması için insan yönlendirmesi gereklidir.

Prompt design, kişinin hayal ettiği görseli detaylı açıklamalarla ve anahtar kelimelerle makineye aktarmasıdır. Burada kişinin açıklama stili, dildeki ustahığı sonucu etkiler. Ama bir taraftan da bakıldığında hayal gücüne insanlar kafalarında resimler oluşturmakta kötüdür. Konuşurken birbirimize resim alışverişinde bulunuruz ancak bu resimler kişinin hayal gücü ve yaşamı doğrultusunda evrilir. Bir kişi dili kullanımda ne kadar usta olursa olsun sadece verilerle çalışan bir ma-

kinenin kişinin hayalindeki görseli oluşturma-
ması mümkün mü?

Sanatçının Tanımı Ai ile Değişiyor mu?

Birçok meslek grubunun “ai mesleklerimizi
elimizden almaya geliyor” anlatısına alıştı.
Peki bu meslek gruplarına “sanatçı”yı da ek-
leyebilir miyiz?

Ai tarafından yapılan görsellere son üç dört
yıldır alıştık. 2019’da paris merkezli bir ko-
lektif tarafından yapılan “Portrait of Edmond
de Belamy” adlı eser, Christie’s müzayede
evinde 432.500 dolara satıldı.

Ai destekli makineler kişilerin renk, form ve
kompozisyon hakkında yeni fikirler düşün-
mesine “yardım” ediyor. Bu araçların sanat-
çılar için bir yardım aracı olduğu kesin ama
bu yaratıcı süreçteki insan faaliyetinin orta-
dan kalkacağına mı işaret ediyor? Bu sürecin
bazı bölümleri otomatikleştirebilir ancak sa-
nat eseriyle sonuçlanan yaratıcı karar alma
makine tarafından kopyalanamaz. Sanat,
politik bir bağlama, geçmiş yaşama, içinde
yaşadığımız dünyaya bir yanıttır. Bu yalnızca
veri odaklı bir araç tarafından taklit edile-
mez. Temel fark niyet ve bağlamda yatar bir
makine ne kadar karmaşık olursa olsun ka-
lıplara ve talimatlara göre çalışır. Bir makine
mutluluğu taklit edebilir ancak hiçbir zaman
mutlu olamaz. Dolayısıyla yapay zeka asla
bir sanatçının yerini almaz, bir araç olabilir
mi? Evet. Ancak sanatçıların eserlerine yük-
lediği duyguları eklemekten yoksunlardır.
İnternette gördüğümüz “Al sanatçıların ye-
rini alıyor” başlıkları içi boş PR hikayeleridir.

Telif Hakları ve Orijinallik

Her gelişmede olduğu gibi, yapay zekanın
yaygınlaşmasında beraberinde birçok soru ge-
tirdi. Bunlardan biride bir algoritma tarafın-
dan yapılan görselin sahibi kimdir?

Yerleşik içtihatlarla göre, telif hakkı sahibi

olmaya hak kazanmak için eserin yaratıcısı
bir insan olmalıdır. Bunun nedeni, yalnızca
bir kişinin yaratıcı seçimler yapma ve eseri
kişiselleştirme yeteneğine sahip olduğu ka-
bul edilmesidir. Bir Al aracı yaratıcı olarak
kabul edilemez çünkü yaratıcı özerkliği yok-
tur, bunun yerine Al’nın insan kullanıcıları
tarafından girilen verilere dayanarak çalışır/
öğrenir.

Prensip olarak, eseri üreten yapay zeka
aracının kullanıcısı, eserin yeterince özgün
olması ve kişisel bir damga taşıması koşu-
luyla, eser üzerindeki telif hakkına sahip
olacaktır. Ancak bu konu etrafındaki yasa
hala nispeten yeni ve yapay zeka tarafından
oluşturulan bir görüntünün telif hakkı yasa-
sı kapsamında ne zaman eser olarak kabul
edilebileceğini tanımlamak zor.

11.000’den fazla sanatçı, yapay zeka şirketle-
rini eserlerin lisanssız kullanımının sanatçı-
ların geçim kaynakları için bir tehdit olduğu
konusunda uyarıcı açık bir mektup imzaladı.
Sanatçılar emeklerinin bedavaya satılmasın-
dan korktukları için yeni eserler yaratma ko-
nusunda isteksiz olabilirler veya büyük finan-
sal kazançlar için telif hakkı olmayan eserler
yaratmaya teşvik edilebilirler. Bu değişim, sa-
natsal emek için bir güvence olarak telif hak-
kının geleneksel işlevine meydan okuyarak,
mevcut yasaların ve rehberliğin yapay zeka
tarafından üretilen eserlerin yasal olarak
korunmasız olduğu bir çağda insan yaratıcı-
ları yeterince koruyup koruyamayacağı konu-
sunda endişeler doğurmaktadır.

Ai Sanatı Daha mı Erişilebilir Kılıyor?

Ai’in sanatı “erişilebilir” kıldığı argümanı sa-
nat tarihine yüzeysel bir bakışla bile çürü-
tülebilecek bir argümandır. Sanat insanların
duyguları, bakış açıları ve estetik zevkleri-
ni yansıtmaya açısından zaten hep erişilebilir
olmuştur. İlk insan topluluklarının yaptığı

mağara resimlerinden, rönesansa, kavramsal sanata kadar insanlar herhangi bir teknolojik araca gerek duymadan kişinin hislerini, politik ve ahlaki yaklaşımlarını ifade etme ihtiyacına göre gelişmiştir. Bu bakış açısından bakıldığında sanatın Ai ile birlikte erişilebilir olduğunu söylemek sanatı araç gereçlerle sınırlanan basit bir hobi olarak görmektir. Ama sanatı erişilebilir kılan asıl tarafı kişinin kendini duygusal, kültürel, politik olarak ifade edebilmesidir. Ai görsel üretiminde bir kolaylık sağlayabilir ancak binlerce yıldır sanatın yapılmasının asıl sebeplerini taklit edemez aksine süreci mekanikleştirerek o insani ve özgün boyutu ortadan kaldırır. Ai sanatının sanatı engelliler ve teknik beceri eksikliğine sahip insanlar için erişilebilir kıldığını söylemek ilk başta kapsayıcı bir yaklaşım gibi görünmektedir ancak sanatın doğasına karşın tamamen yanlış anlaşılmaya sebep olur. Sanatın asıl amacı son aşamasında çıkan üründen ibaret değildir sanat kişinin içsel çatışmalarını, dış dünyayla kurduğu ilişkiyi ifade etme sürecidir. Bu yönden bakıldığında fiziksel sınırlamaları olan birçok sanatçı sanatlarını ifade etmenin bir çok yolunu bulmuşlardır; Beethoven işitme yetisini kaybettikten sonra beste yapmaya devam etmiş, Matisse hastalığı ilerledikten sonra makasla “cut-out” tekniğini icat etmiştir.

Ai Sanatının Değeri Nasıl Belirleniyor?

Ai görsellerinin değerini belirleyen unsurlardan biri kişinin yapay zekayı birer yaratıcı mı yoksa birer araç olarak mı kullandı-

ğına bağlıdır. Eğer kişi Ai’i birer araç olarak kullanıyor ancak kompozisyon, renk, konu gibi hususları kendi seçiyorsa görselin değeri artar. Diğer bir faktör ise görselin izleyiciyle kurduğu bağa göre şekillenir. Görsel toplumsal eleştirisi, ne tür duygusal ve entelektüel tepkiler uyandırdığı üzerinden değerlendirilir. Ai’nin yenilikçi kullanımında görselin değerini etkileyen faktörlerden biridir. Ai’nin insan yaratıcılığını nasıl şekillendirdiği, verileri nasıl işlediği ve verileri nasıl kullandığı görselin fiyatını etkileyen durumlardan biridir.

Toplumsal ve Kültürel Etkiler

Yapay zekanın sanat dünyasına entegrasyonu, yaratıcı süreçte meşru bir işbirlikçi olarak teknolojinin giderek daha fazla kabul gördüğünü yansıtıyor. Bu değişim emsalsiz değil; tarih boyunca, yeni teknolojiler sanat topluluğu tarafından benimsenmeden önce genellikle şüpheyile karşılanmıştır. Christie’s gibi kurumların yapay zeka tarafından yapılan sanatı kabul etmesi, toplumun yaratıcılığı yeniden tanımlamaya hazır olduğunu gösteriyor olabilir. Yaratıcılığın yalnızca insanların alanı olmadığını aynı zamanda insan düşünce süreçlerini taklit etmek için tasarlanmış karmaşık algoritmalarından da ortaya

çıkabileceğini kabul ediyor. Bu kabullenme aynı zamanda teknolojiyle ilişkimizin nasıl evrildiğini de yansıtıyor. Giderek dijitalleşen bir dünyada, insan ve makine arasındaki sınırlar daha geçirgen hale geliyor.

Cinsiyetçilik ve Pedofil Sorunu

Ai'nin gerçekçi bir görüntü sağlayabileceği varsayımı oldukça şüphelidir. Metinden görüntüye modellerin çoğu internetten derlenir. Ancak internet, cinsiyet temsili veri kümesinden yoksundur ve yanlış dezenformasyon, ırkçılık ve cinsiyetçi içeriklerle doludur. Bu, gerekli filtreler ve azaltmalar olmadan, Ai araçlarının hatalı, bazen etik olmayan veriler üzerinden eğitildiği ve bu veriler tarafından şekillendirildiği anlamına gelir.

Ai ile ilgili en büyük endişelerden biri dezenformasyon üretme kapasitesidir. Deepfake'ler yeni değil, ancak yaygın olarak ve daha

kolay elde edilebilir olması ve daha gerçekçi olması endişe vericidir. Deepfake tarafından yaratılmış 15.000 videonun %96'sının kadınların yüzlerinin değiştirildiği rızaya dayanan pornografik içerik olduğu bildirildi. Yapay zeka gözetim üzerine kurulu olmadan herkes kurban olabilir. Ancak asıl hedef kadınlardır. Pornografik deepfake'ler sosyal medyanın ilk günlerinden beri kadınlara özellikle de kadın ünlülere karşı kullanılıyor. Bloomberg, Mayıs 2023'te çocuk tacizcilerinin çocuk istismarı görüntüleri oluşturmak için üretken yapay zekayı kullandığını bildirdi. Bu teknolojiler yaygın olarak kullanılabilir hale geldikçe, bu istismar ve suç biçimlerinin daha da kötüleşmesini bekleyebiliriz.

antsanat

ARMAGEDON

Hey gündönümü ateşli kasırğa
Tanrı'nın öfkeli yüzü
sırılsıklam kolların sarmış
uğulduyor tomurcuklu başlarda
ağaçlar kökleriyle devrilmiş
sular kabarıyor koca ağzın yutak
toprak sarsılıyor nefesinle
iblisler ellerini çarpıyor birbirine
yerde açılan obruk
cehennemden mi indin aramıza

Bir ateş bir öfke bir kızgınlık
sonsuzluktan habersiz olanlara
yıktın suları dalga dalga
içtin toprağın içini eski şarap gibi
bitkiler yokoldular cezalıydılar
ihtirastan kalmışlardı meyvesiz
gemileri savurdun üst üste
koca gövdeli adamlar yunus
katili sanki
havada eriyip gitti hepsi
acı gülüşün belirdi ovalarda
bir dağ keçisi ölmüş ellerinde
seni yabani seni hırçın çetele
börtü böcek saklanmış kaçıyor
bucak buçak
dalıp mağaralara sesini bırakıyorsun
yankılansın böylece ateşin diye
ve güller boyunlarından asılmış
ağaç dipleri göl ağaçlar hurda
yeni açmış çiçekler artık gözüküyor
sildin süpürdün ne varsa

bu koca okyanusla yapılmış bir anlaşma
bir plan bir program
üzerimize sürdün koca dalgaları
mürekkep balığı dolu içi midye
yol geçit tünel bırakmadın
çatılarda kürkedin
bacaları yıktın koca ağzınla
düş müydün yoksa gerçek
neydi bu öfke azgın çetele

II

Doğaya yeni bir beden verdin
ağaçlar önünde eğildiler
suların kralı oldun havanın
hükümdarı
güneşi sonra yollarım dedin
Ay hükmündeki erkek ilahe
yüzyıllık taşlar yuvarlandı önünde
birden geldin çamurla karışık
haber veriyordun değişimi
ateş tacın yan yatmış başında
saçların buğday tarlaları
tüm solgun başaklar tapar sana
ekinokslardan aşağı bölgelere
haber veriyorsun Armagedonu
umut ortasında
özendi sana küçük iblisler
örnek oldun yol gösterdin
saf biçimleri bozmak için
kitanik güçlerini kullandın
şimdi hepsi yıkılsın başına.

Gülşeli İnal

Barış
ERDOĞAN

Gölgeye Işığını Düşüren Bir Sanatçı: Birgül Çildoğan

Herkes, her şey
“ışık”tan kaçıyordu.

Sözcükler eşsiz defnedir, onları saklı olduğu yerden çıkarmayı bilene.

Fotoğraf ustalarının fotoğraf üstüne kurdukları onlarca cümleyle sarsılmışımdır, ama şiire gümüşü bir çerçeve gibi düşen fotoğraflarda ise kendimi kaybetmişimdir. Gözlerimi cezalandırırsam da aklıma “fotoğraf”ın kaynağında duruladım. Şimdi aydınlık bir zihinle kendime şunu soruyorum: Şiir renkli bir fotoğraf mıdır? Eğer öyle ise fotoğraflar da birer renkli şiir midir? Gel de işin içinden çıkabilirsen çık. Cevabımı bugüne değin belleğimde gezinen bir şiirde buldum: Fotoğraf. Cemal Süreya’nın, o şiir mi yoksa fotoğraf mı sorularına cevap veren “Fotoğraf”ı: “Durakta üç kişi/ Adam kadın ve çocuk / / Adamın elleri ceplerinde/ Kadın çocuğun elinden tutmuş/ / Adam hüznü/ Hüznü şarkılar gibi hüznü/ / Kadın güzel/ Güzel anılar gibi güzel/ / Çocuk/ Güzel anılar gibi hüznü/ / Hüznü şarkılar gibi güzel.”

Büyük şiirler kadar büyük fotoğraflar da, kısa bir süre insanda körlüğe neden olur. Büyük fotoğrafların arkasında kocaman bir göz, sağlıklı bir beyin ve büyük bir kalp vardır da ondan. Doğayı, insanı, her tür varlığı resmederken onu yeniden o kılar, yaratır. Ölü taşlar, ölgün ufuk o fotoğraflarda birden dirilmiş, kımıl kımıl hareketlenmiştir. Fotoğraf sanatçısı doğayı, insanı resmederken kamerayı dışa çevirse de aslında kendi içine çevirmiş, doğaya yeni bir hayat bahşetmiştir. Peki bizim durumumuz nedir? Gördüğümüz, görmek istediğimiz aslında ruhumuzun fotoğrafıdır. Her fotoğrafta elbette bir duygu derinliği vardır. “İyi fotoğrafçılık alan derinliğinde değil, duyguların derinliğinde gizlidir.” diyen Peter Adams’ın sözünde çok şeyler yatmaktadır. Gölgeye ruhunun ışığını düşüren usta fotoğrafçı Birgül Çildoğan’ın fotoğraf üstüne söylediği “An’ın derinliği ölçülmez.” sözü Adams’tan sonra bu konuda dile getirilmiş bir hazine adeta.

Çildoğan der ki, konuşma ve yazma dilini fotoğrafla ifade eden bir ustalık benimki.

Dostoyevski yazdı, Picasso resmetti, Beethoven seslendirdi. Şarlo bütün bunları suskunken gerçek-

leştirdi. Oğuz Atay'ın daha hoş bir saptaması vardır: “Derler ki meşhur fizikçi Einstein, bir toplantıda Şarlo’ya ‘Siz büyük bir adamsınız.’ demiş. ‘Herkes sizi anlıyor, herkes size hayran.’ Şarlo, ‘Siz daha büyüksünüz.’ diye itiraz etmiş. Size herkes, hiç anlamadığı halde hayran.” Birgül Çildoğan fotoğraflarında bütün dilleri bulmak mümkün. Yanıldığını söylese de: “Yanılmışım! Her zaman doğru değilmiş. Anlatabilmenin yolu sadece konuşmak ya da yazmak değilmiş. Fotoğraf çekmeye başladığımdan beri anladım ki, duygularımın dili olmuş fotoğraf. Bir dil, anlatım dili, benim dilim. Fotoğraf felsefemi Amerikalı fotoğraf sanatçısı David Alan Harvey’in sözüyle özetleyeyim: Nasıl göründüğünü çekme, ne hissettirdiğini çek.’ Fotoğraflarımın ne hissettirdiğini sorarsanız anlatamam fakat fotoğrafını çekerim!”

Benim gördüklerimin ötesindeymiş fotoğraf. Doğru zaman, doğru açı, başka bakışmış. 80’li yıllar... Birkaç çocuğun eline yeşil zimbir (Akdeniz’de yapışkan bir ot) dahil tutuşturup pencere önünde dondurduğum, bir gazete-ye gönderirken de “Umut” adını verdiğim fotoğrafla başlamıştı fotoğraf merakım, fotoğrafçılık hikâyem. Sanıyordum ki fotoğraf, bir düşünceyi ışıkla somutlaştırma işidir. Belki öyleydi, ama fotoğrafı besleyecek kaynakları çeken kuru bir insansa sadece “çeker.” Ro-

land Barthes: “İnsanlık, ilk kez fotoğraf sanatıyla beraber, kendisi hakkında ve şifresi olmayan bir haberleşme yolu buldu.” der ki doğruluk payı var. Sanatçı Çildoğan şöyle demiş: “Doğrusu, fotoğraf sanatının şifrelerini çözmüş olanlar haberleşir.”

“Sanırım, hepimiz önce hayatı sevmeyi öğrenmek zorundayız.” (Zweig)

Tanpınar usta ülkenin geneli için acı bir saptamada bulunmuş: “Türkiye evlatlarına kendinden başka bir şeyle meşgul olma imkânını vermiyor.” Çildoğan istisna. On parmağında on hüner: “Yaklaşık 35 yıldır matematik öğretmenliğim devam ediyor. Yalnız öğretmenlik mi? Hayır. Diğer yetkinlik alanlarım: fotoğrafçılık, tasarımcılık, yaşam ve eğitim koçluğu, nöroperformans eğitmenliği, yoga eğitmenliği, regresyon terapistliği, aile dizimi uygulayıcılığı...”

Ara Güler’den Çildoğan’a...

80’li yılların sonu... Ara Güler’e rastladım Beyoğlu’nda, rast getirdim desem daha doğru olur. Ara ustam, dedim, “sanat”ın (sanatçının demek istemiştin.) elini öpebilir miyim? Ondan beklenmedik bir söz: “Evlat, hakiki fotoğraf insana Stendhal sendromu yaşatır.” Utancımından bunun ne olduğunu soramamıştım. Belki yıllar sonra Louvre’da, Eyfel’de yaşadıklarımı bu sendrom.

2000'lerin başları...
Birgöl Çildoğan'a
rastlamadım, onu
buldum. Binlerce fo-
toğrafın içinde bütün
hücrelerimi harekete
geçiren fotoğraflarıyla...
Sanki fotoğraf çekerken
sırtını güneşe vermiş, man-
zarayı yüzüyle, aklıyla, bakışla-
rıyla aydınlatmış.

Bugün fizanda fotoğraflarımı sergiliyorum
dese ve hemen buluşma imkânım olsa Zwe-
ig'in sözünü mırıldana mırıldana koşarım ve
derim ki, *"Ve sanırım beni ölüm döşeğimden
çağırsan, birden ayağa kalkıp sana gelecek
gücü bulurdum."*

BİRGÖL ÇİLDOĞAN

Ankara'da doğdum ve "yeryüzü cenneti"
Antalya'da yaşıyorum. İstanbul Üniver-
tesi Fen Fakültesi Matematik bölümünden

mezun oldum.
Yaklaşık 35 yıl-
dır matematik
öğretmenliğim
devam ediyor.
Yalnız öğretmen-
lik mi? Hayır. Diğer
yetkinlik alanlarım:
fotoğrafçılık, tasarımcı-
lık, yaşam ve eğitim koçlu-
ğu, nöroperformans eğitmenliği,
yoga eğitmenliği, regresyon terapistliği, aile
dizimi uygulayıcılığı...

MESLEKİ FELSEFEM

Ben bir matematik öğretmeniğim. Öğrenci-
lerimden, bir sorunun cevabını anlatmala-
rını istediğimde, "Biliyorum ama anlatamı-
yorum" dediklerinde onlara verdiğim yanıt,
"Anlatamadığın şeyi bilmiyorsundur" olurdu.

antsanat

Renklerin Notalarla Dansı

Sergi salonunda alışılmadık bir atmosfer... Müzik, notalardan renge, renklerden viyolonselın tellerine konuyor ve tabloları dökölüyordu. Ressam ve viyolonsel sanatçısı Fevziye Sayarı'nın ANSAN'da (Antalya Sanatçılar Derneği) açılan yağlı boya resim sergisi izleyenleri işte böylesine etkileyici bir duyguyla karşılamıştı. Sanatçının oğlu Emre Sayarı, Antalya Devlet Senfoni Orkestrası'nda viyolonsel sanatçısı. Sergide konuklara, annesinin viyolonseliyle büyüleyici bir müzik ziyafeti sunmuştu. Bu harika serginin sahibini tanıyalım.

Nadire
SÖNMEZ

Bize kendinizden bahseder misiniz? Kimdir Fevziye Sayarı?

1947 yılında İzmir'de doğdum. İki kız kardeş ve bir erkek kardeşten oluşan bir ailede büyüdüm. Babam subaydı, Erzurum'da vefat etti. Bu olayın ardından hepimiz İzmir'e taşındık. İki dayım da İzmir'deydi ve eve bir piyano getirdiler. Her şey, o piyanonun gelişiyile başladı zaten. Kız kardeşim Gülser Eryümlü'nün yetenekli olduğu fark edildi. Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuarı Piyano Bölümü'nü kazandı ve şu anda profesör unvanıyla piano bölümünden emekli oldu. Ben de aynı okulda viyolonsel eğitimi aldım.

İzmir'deki viyolonsel öğretmenim François Morin'di; solfej derslerimi ise eşi André Morin veriyordu. Bir süre sonra öğretmenlerim Fransa'ya taşınacaklarını söylediler. Okulda başarılı olduğumu fark etmiş olmalı ki, giderken "Hadi sen de bizimle gel," dediler. Tabii ki ben de peşlerinden gittim. Onların Paris Oda Orkestrası'nda solo çellist olarak iş bulmalarının ardından ben de Ecole Normale de Musique de Paris'e kabul edildim. Okuldaki öğretmenim Reine Flachot oldu.

İlk yıl okulda bursumuz yoktu. Bu süreçte

babysitter olarak çalıştım. Daha sonra öğretmenlerim benim adıma başvuruda bulundular ve Fransız devletinden dört yıllık karşılıksız viyolonsel bursu kazandım. Türkiye'de yatılı okuduğum için enstrümanlarımız devletin üzerine kayıtlıydı; bu nedenle Paris'e giderken onları bırakmak zorunda kalmıştım. Bir gün, eskiden şan öğretmeni olan, çok zengin bir ailenin tanıdığı bir kadın, bizim eve yemeğe gelmişti. Kulakları duymuyordu ve dudak okuyarak iletişim kuruyordu. Bana "Ne işin var burada?" diye sordu. Durumu anlattım. "Ben sana yardım edeceğim," dedi. O dönem ölen Maurice Marechele adındaki bir viyolonselinin enstrümanının eşi tarafından muhafaza edildiği söylendi. Bu kadının yardımıyla Madame Marechale'a gittik, birlikte yemek yedik. Köşede şimdi Emre'nin kullandığı viyolonsel duruyordu. Madame Marechale bana dönerek: "Bunun kirasını ödeyerek kullanabilirsin " dedi. Kabul ettim. Fransız devleti enstrüman kirasını karşılıyordu. Bir süre viyolonsel bende kaldı. Bu arada hafta sonları babysitter olarak çalışarak para biriktirmeye devam ettim. Fransız bursum masraflarımı karşılamaya yetmiyordu, bu nedenle zenginlerin köpeklerine baktım,

F. Sayeri 2015

hasta yaşı bir kadına yardımcı oldum. Her hafta sonu onun bakımını üstleniyordum. Bu şekilde biraz para biriktirmeyi başardım. Bir süre sonra Madame Marechale viyolonselini satın almamı söyledi. Elimde sadece o dönemin parasıyla 3000 Fransız frangı vardı. Neyse ki Madame Marechale, enstrümanı ederinin çok altında, bu miktara bana satmayı kabul etti. Bu benim için muazzam bir şeydi. O sevgiyi ve mutluluğu hayatım boyunca hiç unutmadım. Sonrasında Almanya maceram başladı. Almanya'da Navara ile çalıştıktan sonra Türkiye'ye dönmem gerektiğini anladım. Böylece yurda dönüş yaptım.

Türkiye'ye dönünce nerede devam etti müzik yaşamınız?

Ankara Devlet Opera ve Bale-si Orkestrası'na katıldım. Bir yıl sonra Cumhurbaşkan-lığı Senfoni Orkestrası'na geçiş yaptım. Orada eşim Ergun Sayarı ile evlendim. Ergun, caz müziğiyle uğraşır, kontrbas çalardı. Hepimizden çok daha fazla klasik müzik dinleyen, müziğe tutkuyla bağlı biriydi. Aynı zamanda büyük şirketlerin finans işlerini yönetiyordu. Bir süre sonra oğlum Emre dünyaya geldi. Emre'ye daha okuma yazma bilmeden, Japon Shinichi Suzuki'nin geliştirdiği Suzuki metodu ile viyolonsel çalmayı öğrettik. Bu metot, özellikle küçük yaşta müzik eğitimi alan çocuklar için geliştirilmiştir. Viyolonsel üzerinde notaların yerlerini gösteren işaretler yoktur. Gitardaki gibi belirli notaların üzerine renkli kağıtlar yapıştırılır, çocuk notaların yerlerini öğrenip aldıktan sonra bu renkli işaretler kaldırılır. Bu yöntemle Emre, çok küçük yaşta müziğe adım attı. Şu anda Antalya Devlet Senfoni Orkestrası'nda viyo-

loncel sanatçısı olarak görev yapıyor. Ben ise 55 yaşında erken emekli oldum. Ama viyolonselim emekli olmadı ve oğlum Emre Sayarı ile müzik yapmaya devam ediyor.

Resim ne zaman girdi hayatınıza?

Emekli olduktan sonra İzmir Urla'da bir ev aldık ve oraya yerleştik. Küçüklüğümden beri resim yapmayı çok severdim; babam da çok iyi resim yapardı. Urla'da "Pratik Sanat Okulu" adında bir okul vardı ve orada resim yapmaya başladım. Nilgün Hamurcu, öğretmenimizdi ve bana çok yardımcı oldu. Hala dostumdur ve kendisiyle görüşmeye devam ediyoruz.

Sonrasında suluboya ressamı Hasan Gürsoy ile tanıştım. Çalışmalarımı gördü ve "Ben seni çalıştırırım, senden para filan almam," dedi. Daha sonra Narlıdere Belediyesi Kültür Merkezi'nde Mustafa Hazar hocayla tanışma fırsatım oldu. Onun sayesinde ufkum inanılmaz şekilde genişledi. Büyük ilerlemeler kaydettim, çeşitli karma sergilere katıldım ve iki defa kişisel sergi açtım. Sonuncu sergimi ANSAN'da gerçekleştirdim.

Tablolarım herkes tarafından beğenildi. Epey bir satış oldu ve tablolarımdan bazıları Norveç'e kadar ulaştı. Sanata olan tutkum, emeklilik döneminde yeni bir anlam kazandı ve bana yeni kapılar açtı. Bu süreç benim için unutulmaz bir yolculuk oldu.

Müzikle geçen onca yılın ardından pek çok anı birikmiştir şüphesiz. Unutamadığımız bir anınızı paylaşabilir misiniz?

O kadar çok var ki. Aklıma geliverenleri anlatayım size. Rusya'da turneye gitmiştik. Orada odamızı temizleyen temizlikçiden tutun da otobüs şoförlerine kadar hepsi son derece kül-

türlüydü. Bize soruyorlardı kaçınıcı senfoniyi çalacaksınız diye. Çaykovski'nin 5.Senfoni dediğimizde ben 4. Senfoniye daha çok severim diye biliyorlardı... Bir seferinde de Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası ile Dmitri Şostakoviç'in 10. senfonisini çahıyorduk. İkinci bölümde birden bire salondan inleme sesleri gelmeye başladı. Öyle ki artık çalamaz olduk, bayağı işin boyutu yükseldi. En sonunda durduk, herkes durdu baktı. Güvenlikçiler bir adamı yakalamışlar geri göturdüler. Fuayeye yatırdılar. Meğer İran- Irak savaşında işkence görmüş bir Iraklıymış. Orada bir kişinin duygusal çöküşüne tanık olmuştuk. Sanatın insanlara dokunduğu anlar gerçekten unutulmaz.

Bursa turnesindeyiz. Rodrigo'nun Gitar Konçertosundaki meşhur soloyu çalan korangla is (ingiliz kornosu) bekliyoruz. Bütün orkestra oturduk bekliyoruz ama sanatçı ortada yok. Neyse çıktı geldi. Meğer adam içmiş sarhoş olmuş. O halde yıkıla yıkıla çaldı, hepimiz şaşırdık.

Resimlerinizde müziğin ritmini duyumsatan fırça izleri ve uçuşan renkler görüyoruz. Karakalem, suluboya ve yağlı boya tekniklerinde farklı çalışmalar da yaptınız. Bu tekniklerin her birinin sizin için anlamı nedir ve en sevdiğiniz hangisi? Tablolarınızda sıklıkla hangi renkleri kullanıyorsunuz?

Resimde en dikkat ettiğim şey, içimden gelen, daha doğrusu armoni, ritim, müzik gibi unsurlardır. Armoni ve ritim çok önemlidir. Eğer bir resimde ritim yoksa, o resim benim hiç hoşuma gitmiyor. Ayrıca karakalemde de iyi olduğumu düşünüyorum. Çünkü resim konusunda temel olan kara kalem. Eğer kara kaleminiz, deseniniz olmazsa işte bir kat çıkamazsınız. Suluboya çalıştım ama en çok yağlı boya beni

benden aldı. Renkler konusunda en sevmediğim renk kahverengidir, korkarım o rengi kullanmaktan ve kullanmam da. Sarı turuncu mavi yeşil renkler çok hoşuma gidiyor onlar da hayat buluyorum cıvı cıvı...

Bir müzisyen ve ressam olarak, müzik mi ve resim mi deseler hangisini seçersiniz?

Resmi seçerim. Klasik Müzik icracılığı son derece zor. Küçük parmak kasları, ezbere çalma, çalarken diğer sazları takip etmek son derece zahmetlidir. Ayrıca sahne heyecanı ömrü bitirir.. Bir çok solist alkol ve yasaklı madde kullandı. Ama resim harika, istediğin zaman bırak, nefes al... Resim yapmak daha özgür ve rahatlatıcı...Müzikte senkron şaşarsa yandın ,tarifi imkansız.

Sevgili Fevziye Sayarı, siz, yaşamınızla, müziğe olan sevgi ve tutkunuzun nesilden nesile aktarılmasının harika bir örneğisiniz... Resim, duygularınızın renklerle ifadesine yeni bir dil olmuş...Bu güzel sohbet için çok teşekkür ederiz.

antsanat

Antalya'yı Renkli Resmedenler

Oswald Achenbach

Yazı dizisi halinde aktaracağımız serinin birincisinde, dünya üzerinde renkli fotoğraf kayıt teknolojisinin yaygınlaşmaya başladığı XX. yüzyılın ikinci yarısına kadarki geçen süreçte el yordamıyla sonradan renklendirilen birkaç renkli Antalya fotoğrafı dışında, XIX. yüzyıl Antalya'sını boylarıyla tuvale aktaran; bugüne kadar fazla bilinmeyen veya üzerinde yeterince durulmamış olan ressam Oswald Achenbach'ı ve 1843 yılında tuvaline aktardığı Antalya resmini dönemin Antalya'sıyla konu edeceğiz.

Can Onur
DEMİRALP

XIX. yüzyılın ilk yarısında Antalya'nın sosyoe-konomik ve siyasi durumu: XIX. yüzyıl başlarında Osmanlı, merkezi hükümetin güçlendirmesi amacıyla bir takım merkezîyetçilik politikalarını uygulamaya almıştı. Bu doğrultuda Antalya da İmparatorluğun gerçekleştirdiği idari ve ekonomik reformlardan etkilenmişti. Aslında bu reformların temelinde, Devletin bölgedeki etkinliğini artırmaya yönelik atılımları olmuştu. Antalya'nın ileri gelen aileleri kentteki tarım, ticaret ve ulaşım gibi kilit noktalarda etkin olurken aynı zamanda merkezi hükümetle de güç mücadelesine girmişlerdi. 1814 yılına kadar tam 44 yıl boyunca süren Tekelioğulları isyanı sonrasında 1831 yılında Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın Osmanlı Devleti'ne karşı başlattığı isyan; Mısır'la olan yoğun ticari ilişkileri nedeniyle Antalya'yı da iki yıl boyunca etkilemiştir.

XIX. yüzyılın ilk yarısında Antalya önemli bir liman kenti olarak ticari faaliyetlerini yoğun olarak sürdürmüş; bu durum şehirleşmeyi, nüfus yapısını ve nüfusun dağılımını da etkilemiştir. Antalya'daki Rum nüfus, değişen koşullar

neticesinde eski yerleşim yerlerinden çıkarak yeni semtlere doğru yayılmış ve bu doğrultuda Rum cemaatin 1834 ve 1843 yıllarında inşası tamamlanan Panagia Kilisesi ve St. Alypos Kiliseleri hizmete açılmıştır. Öte yandan limanda şekillenen ticaret organizasyonunu da Rumlar kontrolü altında almışlardır.

Öte yandan İstanbul'daki Prusya Sefareti genel sekreteri Kont Pourtales 1843 yılının ekim ayı ortalarında Antalya'yı ziyaret etmiştir. Kuvvetle muhtemeldir ki Pourtales, kendisiyle aynı dili konuşan ve vatandaşı sayılabilecek Alman ressam Achenbach'ı da bu seyahatinde yanına almış olmalıdır. Pourtales Antalya gözlemlerini şöyle aktarmıştır.

“Rum tüccarlar Antalya limanından İskenderiye limanına sıklıkla kereste ve at ihracatı yapmakta; bu sayede de zenginleşmişlerdi. Limana iki tane Mısır gemisi gelmişti. Süregelen bu Mısır gemilerinin Antalya'ya geliş gidişleri kenti o kadar etkilemişti ki; Antalya Körfezi Türk kentinden ziyade bir Arap kenti gö-

rüntüsü kazanmıştı. Şehrin içinde çok sayıda akarsu kanalları bulunuyordu. Ancak bu sular çözelmiş kireç içerdiğinden içilemez haldeydi. Yoksul Türk evlerinden bu sulara atık su akıyordu. Rum evleri ise daha güzel inşa edilmişti. Milyoner Hacı Stavros ile aynı yerde, Mehmet Ali'nin acentesi ve Agha'dan gelen bir yabancı zorla yerleştirildi.”

Tüm bu tarihi bilgiler ışığında anlıyoruz ki, XIX. yüzyılın ortalarına kadar bile Antalya Limanı kentin en hareketli ve en önemli ticaret bölgesi konumundaydı. Hatta öyle ki, Antalya kalesinin liman surlarını XIX. yüzyıl ortalarına kadar neredeyse bütünüyle görebilmekteyiz. Hal böyle olunca Antalya'yı keşfe gelen seyyahlar da şehrin en canlı noktası ve çoğunlukla Antalya'ya deniz yoluyla gelmeleri dolayısıyla da karaya ilk ayak bastıkları yer olan limanı tuvallerine aktarmayı tercih etmişlerdi.

1827 yılında Düsseldorf'ta dünyaya gelen Alman Romantik Ressam Oswald Achenbach, üstün resim yeteneği sayesinde henüz 8 yaşındayken şehrinin sanat akademisi Kunst Akademi'de eğitim almaya başlamış ve Akademiden hocası, doğa ve manzara ressamı Johann Wilhelm Schirmer'den etkilenmiştir.

Kunst Akademi'deki eğitimini 14 yaşına kadar sürdüren Achenbach; doğduğu şehir olan Düsseldorf'un doğal güzelliklerini ve insanların resmettikten sonra 1843 yılından başlayarak gerçekleştirdiği seyahatlerinde denizle veya akarsuyla özdeşleşmiş olan, başta Floransa, Roma, Napoli gibi İtalya'nın önemli tarihi kentlerini ve Güney Avrupa'yı tuvaline aktardığı çok sayıda peyzaj eser ortaya çıkarmıştır. Manzara resmine duyduğu ilgi, Kuzey İtalya ve Bavyera'da Alp dağlarını gördükten sonra daha da arttı.

Achenbach'ın eserlerinde, romantik bir duyguyla içinde bulunduğu atmosferi anlatırken, özellikle ışık ve renk kullanımıyla da dramatik ve etkileyici bir hava yaratmayı başarmıştır. Gün batımları, fırtınalı denizler, antik kalıntılar ve pitoresk kasabaları ve şehirleri izleyicisini o anın atmosferine ustalıkla çekmeyi amaçlamıştır. Achenbach, detaycı bir gözlem sonrası doğayı tuvalinde realist bir şekilde; mimari unsurları, tarihi kalıntıları, doğal bitki örtüsünü ve insan figürlerini büyük bir özenle betimlemiştir. Detayları aktarırken öze sadık kalarak, sanatçı yorumuyla ve duygusal filtresinden geçirerek resmetmiştir.

Achenbach'ın eserlerinde Akdeniz güneşinin taş duvarlar ve toprak yollar üzerindeki etkisini, gün doğumu ve gün batımı renk geçişlerini büyük bir ustalıkla yansıtmıştır.

Tıpkı ışıksız ortamda bulunan sütun siyah olarak kabul edilmesi gibi, tüm renk pigmentleri onu ortaya çıkaracak ışık olmadan hiçbir anlam ifade etmezler. Dünya üzerinde Güneş ışınlarının belirli bir açıyla düştüğü ve bu sayede doğanın ve nesnelerin renklerini en canlı şekilde görebileceğimiz iki bölge olduğunu söylenmektedir. Birisi Güney Amerika'da bir bölge iken diğer bölge ise güneş ülkesi Likya bölgesi ve Antalya'dır. Öyle ki sinemanın ışık olduğunu da göz önünde bulundurduğumuzda, dünyada sinema denilince akla ilk gelen Hollywood'un Antalya'nın Serik ilçesinde salt gerçek ışık açısı bakımından bir film çekim platosu kurduğunu hatırlayabiliriz. Prusya Sefiri genel sekreteri Pourtales de 1843 yılının ekim ayındaki Antalya ziyaretinde tüm bunları doğrular şekilde Antalya'yı şu şekilde tasvir etmiştir:

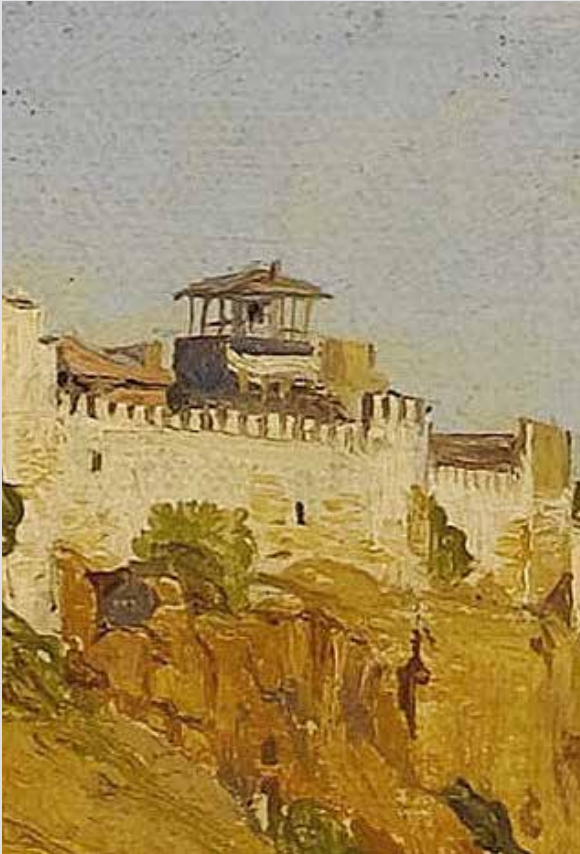
“Antalya hizasından görünüş denize doğru üç kademedir. En gösterişli bitki örtüsünü ve olağanüstü temiz, berrak, açık mavi en güzel gökyüzünü ne İtalya'nın ne de Yunanistan'ın gökyüzü güzelliği bunu geçebilir. Manzara olağanüstü güzel. Likya'nın tasvir edilesi güzellikteki dağ şekillerinin üzerinden güneşin batışı, muhteşem renklere bürünmüş arazi yükseltileri ve denizin yüzeyi, parlak mehtaplı gecelere geçişte çok çekici etkileyici idi.”

Takvimler 8 Ekim 1843'ü gösterdiğinde Achenbach Antalya'ya gelmiştir. Achenbach'ın 2 bin yıllık Antalya limanının fener kulesini, kalenin doğu yakasındaki sur dizilerini, falezleri ve bitki örtüsünü, denizin kıpırdanışını ışığın sıcaklığıyla, renklerin canlılığıyla etkileyici bir şekilde yansıttığı tablosuna gelin bir göz atalım.

Achenbach'ın zengin renk paletine, ulemadan bir tarikat mensubunu Antalya körfezini seyrederken görüyoruz. XX. yüzyılın başlarına gelindiğinde Antalya da tıpkı diğer kale kentler gibi genişlediği için kalenin savunma amaçlı işlevi önemsiz hale gelecekti. Achenbach'ın 1843 yılında resmettiği kalenin surlarındaki Hıdırlık kulesi üzerinde gözetleme amaçlı yapılmış ahşap eklentiyi görebiliyoruz. Kadı Abdurrahman Paşa oğlu Karalioğlu'nun (Günümüzde parka ismini veren) Hıdırlık kulesi yanına, Deliktaş'a yaptırdığı un değirmeni henüz orada mı? Belli değil! Güneş batı yönüne geçmiş. Öğleden sonrası. Yahyalar üzerine düşen güneş, havada yaz aylarında yoğun olarak bulunan rutubetin bulunmaması dolayısıyla kayaları ve üzerindeki bitki örtüsünü Achenbach'ın doğayı kendi renkleriyle

canlı olarak görmesini ve tuvaline aktarmasını sağlamış. Sarıya çalan kesme taştan örülmüş kale duvarları düşmana siper olduğu gibi güneşi de karşısına almış. Antik limandan geriye kalan birkaç mendirek taşı deniz yüzeyinde kalmış. O tarihte ayakta kalan antik liman fener kulelerinden Zincir Kulesi Achenbach'ın açısına göre ortadan ikiye ayrılacakmış izlenimi vermiştir. Bu antik fener kulesi son bir yüzyıl daha orada leyleklere yuva ve çocuklar için denize atlama kulesi olacağından habersizce durmaktadır. Zincir kulesinin arkasında kalan Mermerli Plajı'ndan doğuya doğru resimde görebileceğimiz Kipronos, Deliktaş (Hıdırlık'ın altında), Yeni Dünya, Adalar Plajları ile en sonda Papaz Kayası bulunmaktadır. Resmin sol üst köşesine batıya bakan pencerelerini görebildiğimiz konak ise devlet adına satın alma işlerini yapan Mubayaacı Konağı'dır. Kaleiçi'nin en ihtişamlı ve en büyük konut yapılarından birisi olan bu konak ilerleyen yıllarda İngiltere'nin konsolosluk binası olarak kullanılacaktır.

Ayrıca kırmızı sarığıyla kayalıkların üzerine oturmuş şekilde, beyaz köpükler çıkararak dalgalanan gökyüzü kadar mavi denizi izleyen kişinin arkasında iskele yokuşundan aşağıya inen taş yolu ve duvar üzerinde derme çatma bir ahşap yapı ile kapısı ve kapı önü eşik detayı bulunan bir yapıyı daha görebilmekteyiz. Kapısı olan tek katlı binanın çatı tahkimatı olmadığı gibi dam kısmında sararmış otların yükseldiği de görülebilmektedir. Muhtemeldir ki bu yapı kalenin liman surlarının bir parçası niteliğindedir.

Achenbach 1863 yılında Düsseldorf Sanat Akademisi'ne profesör olarak atanmış ve pek çok genç sanatçının yetişmesine de katkıda bulunmuştur. Ölümünden sonra da Alman romantik-realizm geleneğinin en parlak temsilcilerinden biri olarak sanat tarihinde kalıcılığını sürdürmüştür. Eserleri halen Crocker Art Museum, Hermitage Museum, Block Museum of Art Northwestern University ve Museum Kunst Palast'da sergilenmektedir.

Antalya'nın Sanat Ortamı (1930-80)

Aspendos'tan Karaalioğlu Parkı'na

Uzunca bir süredir “Antalya Nasıl Bir Sanat Şehri Olarak Anılabilir?” sorusuna yanıt arıyoruz. Gerek AntSanat soruşturmasında, gerek Kaleiçi Fest'te organize ettiğimiz panelde ve son olarak da katılımcısı olduğumuz Kent Konseyi'nin Sanat Çalıştayı'nda gündeme gelen konuya ilişkin en doğru başlangıcın, kentin kültür tarihini kapsayan bir yolculuğa çıkmakla gerçekleşeceğine inanıyoruz. Akademisyen ve yazar Candan, kökleri Aspendos'a uzanan bu serüveni ana hatlarıyla özetliyor.

Gizem
CANDAN

9

Mart 1930 tarihinin Antalya'nın sanat öyküsünün başlangıç noktası olduğu söylenebilir. O dönemde Antalya'yı gezen Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yolu, kentteki üçüncü gününde Belkıs Harabeleri'ne düşer. Ziyaretin amacı, Anadolu'daki tüm eserlerin kültür mirasımız olduğunu vurgulamaktır. Köy yollarında toplanan halk, önderini coşkuyla selamlamaktadır. Aspendos Tiyatrosu önünde Türkmen çadırı kurulmuş, çadırın içi Türk kızlarının dokuduğu kilimlerle döşenmiştir. Bu esnada Müze Müdürü Süleyman Fikri Erten, Atatürk'e tiyatro hakkında bilgiler verir, ulusal önder de Aspendos ile Roma'daki Collesium'un karşılaştırmasını yapar. Aspendos Tiyatrosu'nun çok az zarar görmüş muazzam eserlerden biri olduğunu belirtip “Bu tiyatroyu restore ediniz. Ama kapısına kilit vurmayınız” der.

Gazi, bir yıl sonra Konya gezisinde, dönemin Başbakanı İsmet İnönü'ye çektiği telgrafta şu gööşlere yer verecektir: “İstanbul'dan başka Bursa, İzmir, Antalya, Adana ve Konya'da mevcut müzeleri gördüm. Bunlarda şimdiye kadar

bulunabilen bazı eserler muhafaza olunmakta ve kısmen de ecnebi mütehassısların yardımıyla tasnif edilmektedir. Ancak memleketimizin hemen her tarafında emsalsiz defineler halinde yatmakta olan kadim medeniyet eserlerinin ilerde tarafımızdan meydana çıkarılarak ilmi bir surette muhafaza ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden pek harap bir hale gelmiş olan âbidelerin muhafazaları için Müze Müdürlüklerine ve hafriyat işlerinde kullanılmak üzere (Arkeoloji) mütehassıslarına kat'i lüzum vardır. Bunun için Maarifçe harice tahsile gönderilecek talebeden bir kısmının bu şubeye tahsisi muvafık olacağı fikrindeyim.”

50'lerin Antalya'sı

1950'li yıllarda Antalya, Türkiye'nin Akdeniz kıyısında, tüm tarih zenginliği ve doğal güzelliklerine karşın çok yalnız bırakılmış bir kenttir. Nüfusu ise ancak 27.515'tir. Evet, Antalya'nın duayen sivil kent tarihçisi Hüseyin Çimrin'in de işaret ettiği gibi; kenti, karadan diğer illere bağlayan en önemli ve işlek yolun Antalya – Burdur arasındaki 120 km'lin şose olduğu; kentte içme suyu olarak iyi evlerde sarnıçlarda toplanan yağmur suları ile % 2,7 kireçli olan

iskele suyunun kullanıldığı, özel idareye ait 90 yataklı memleket hastanesi, 8 hekim, 3 eczane ve 4 de hamam olduğu yıllardan söz ediyoruz.

Turizm Derneği

Antalyalı, o yıllarda bunu kendine dert edinmişti; ne yapıp edip, kenti dış dünyaya tanıtmaya arayışındadır. Antalya'nın güzelliklerine hayran; Antalya'yı dünya çapında tanıtmaya amacında olan Antalya Lisesi İngilizce öğretmeni Osman Batur ile Dr. Burhanettin Onat ve arkadaşları, 1949 yılında Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği'ni kurarlar.

1956 yılında sağladığı devlet desteği ile “As-

pendos Tiyatro ve Müzik Festivali”ni başlatıp, Antalya'yı tanıtan ilk İngilizce kitap olan “Pictures of Antalya”nın yayınlanmasını sağladığı yıllarda, dernek de yanbaşındadır. (Bu arada ilk “Antalya Turistik Broşürü”nün 1958 yılında, o günlerde Türkiye’de renkli basım imkânı olmadığı için yine Dr. Burhanettin Onat’ın gayretleriyle, Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından İtalya’da bastırıldığını; ayrıca Konyaaltı Plajı, Aspendos Tiyatrosu, Side, Yivli Minare ve Paşa Camili Kaleapısı’nın ilk posterlerinin ise, o zamanlar Antalya Valisi olan İhsan Sabri Çağlayangil, Mahmut Konuk ve İleri Gazetesi Sahibi Suphi Türel’in çabaları ile mübadele

sonucunda Atina'ya yerleşen eski Antalyalı Rumlardan Yorgo Pehlivanidis'in matbaasında hazırlandığını hatırlatalım.)

Atatürk'ün Aspendos'ta sarf ettiği sözlerinden ilham alan Antalyalılar, vasiyeti ancak 1951 yılından itibaren Aspendos'ta yağlı güreş karşılaşmaları düzenleyerek yerine getirmeye çalışırlar. Etkinlikler büyük ilgi görürken, on binlerce Antalyalı tarihi tiyatroyu tıka basa doldururlar.

Romeo ve Juliette

1953 yılının Mayıs ayı sonunda Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü öğrencileri Antalya'ya bir okul gezisine çıkmışlardır. Aspendos'un adını duydukları için öğretmenleri yanlarına Romeo ve Juliette'in kostümlerini de aldirtmiştir. Antalya'ya geldiklerinde, gider tiyatroya bakarlar. On bin kişilik koca Roma tiyatrosunu sapasağlam hala ayakta durduğunu

görünce, hayret içinde kalır ve burada 'Romeo ve Juliette' oyununu oynamaya karar verirler. Ancak antik tiyatronun her tarafı yabani otlarla kaplanmıştı. Hemen o zamanki Antalya Valisi İhsan Sabri Çağlayangil'i makamında ziyaret ederek, Aspendos'da bir oyun sergilemek istediklerini söyleyince; Vali, Antalya Turizm Derneği'nin de desteğini alarak bu işe, 'tamam' der. Antalya Belediyesi'nin temizlik işçileri tiyatronun sahne binasını, oturma yerlerini otlardan temizlerler. Birkaç gün içinde Özel İdare'nin ve Antalya Belediyesi'nin parasal katkıları ile tahtadan sahne yapılır. Antalya Lisesi'nin resim öğretmenleri ellerinden geldigince sahne dekorunu tamamlarlar.

Günlerden 1953 yılının 27 Mayıs'ıdır. Antalya Valiliği ve Antalya Belediyesi bütün araçlarını halkı taşımak için Turizm Derneği'nin emrine verir. Ta Manavgat'tan, Serik'ten Alanya'dan, Korkuteli'den, Elmalı'dan duyan gelir. Ve halk tarihi mekâna akın eder. Bu olay, Altın Portakal'ın başlangıcı sayılabilir.

Altın Portakal

1959 yılında Belkis Festivali düzenlenir. Programa göre başlıca etkinlikler arasında yağlı güreş dışında (!); ortaoyunu, caz ve dans

ile Dede Korku Masalları adlı bir tiyatro oyunu vardır. Etkinlikler Aspendos ve Karaalioğlu Parkı Belediye binasının önünde yapılmaktadır. Bir yıl sonra Behlül Dal ve dönemin belediye başkanı Ömer Eken'in çabalarıyla şenlik Antalya Festivali adıyla sinema merkezli bir yapıya dönüşür; ancak tarih 27 Mayıs 1960 olarak kararlaştırılınca ve askeriye yönetime el koyunca Başkan Eken kendisini festivalde değil nezarethanede bulur! Sonrasında göreve Avni Tolunay gelecek ve 1964 yılıyla birlikte Altın Portakal Film Festivali başlayacaktır.

Plastik Sanatlar Sempozyumu

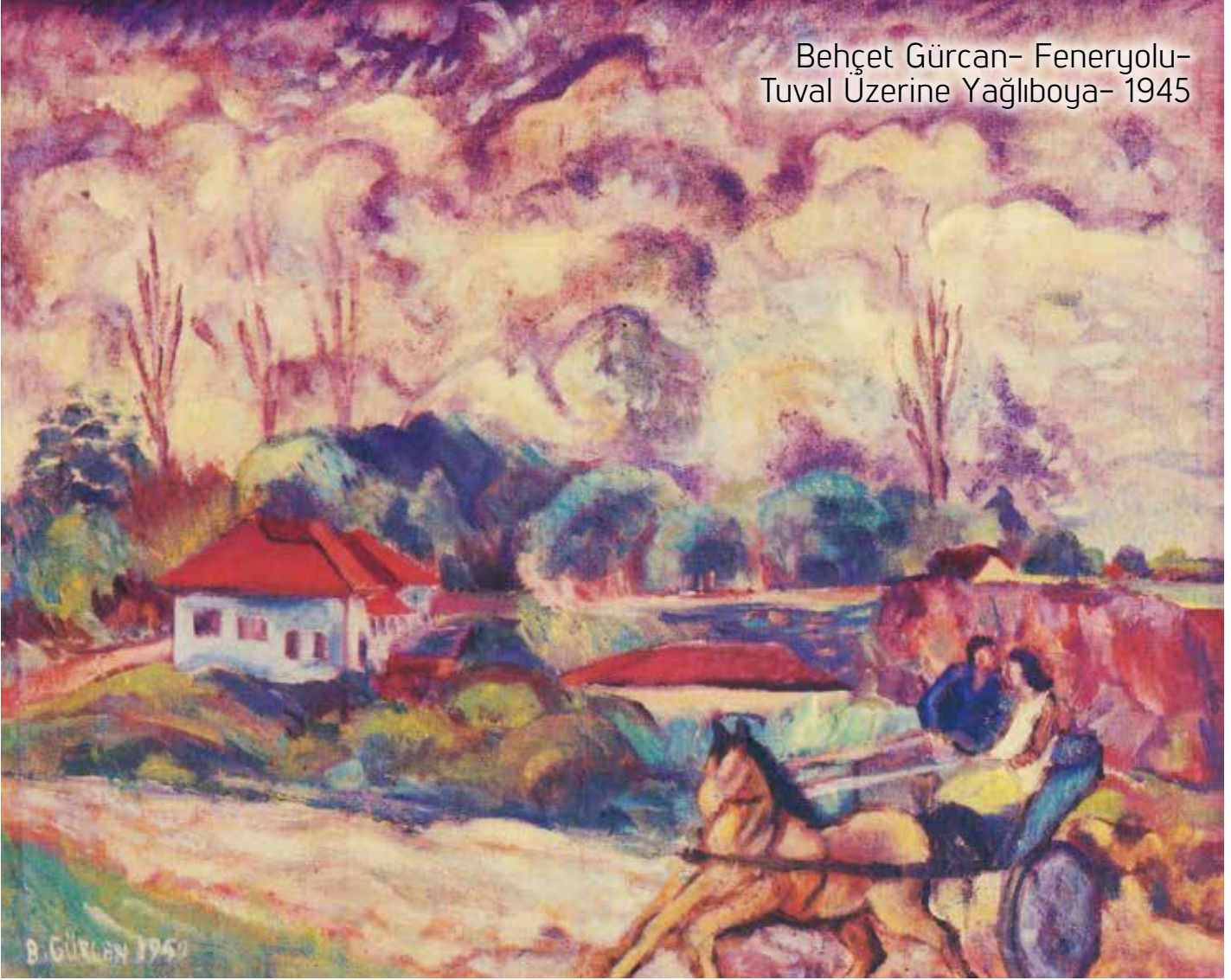
Altın Portakal'ın en önemli etkinliklerinden biri, 1975 yılında sanatçı / heykeltıraş Kuzgun Acar tarafından, dönemin Belediye Başkanı Selahattin Tonguç'un desteğiyle başlatılan Plastik Sanatlar Sempozyumu'dur. Karaalioğlu Parkı'ndaki "El" heykelinin de yaratıcısı olan Acar ve arkadaşları, 4 yıl daha devam edecek bu sempozyumda üretimlerini halkla beraber

yaparlar. Aşağıda, 1976 yılında üretilen eserler ve sanatçıların listesi bulunmaktadır.

Ressamlar: Gülsün Karamustafa (Antalya Müzesi), Orhan Taylan (Belediye İşhanı Batı Duvarı), Ahmet Demir (Antbirlik Trafosu), Necati İslimiyeli (Antalya Oteli Karşısındaki Trafo), Ali Nawaz (Özel İdare İşhanı Duvarı), Figen Taşbaşoğlu (Antalya Müzesi), Susanne Makimester (Endüstri Meslek Lisesi Bitişiği, Trafo), Yusuf Taktak (Eski Mezbaha Duvarı), Cihat Aral (Kapalı Spor Salonu Giriş Duvarı), Seniye Fenmen (Güllük Caddesi Trafo Duvarı), Seyit Bozdoğan (Biyolojik Araştırma Müdürlüğü Duvarı), Zehra Aral (Perşembe Pazarı Trafo Duvarı), Avni Mehmetoğlu (Yenikapı Trafo Duvarı), Asım İşle (Zerdalilik Trafosu Duvarı), Nevhiz Tanyeli (Konyaaltı Aile Plajı ve Gazinosu Duvarı), Naima El Shshig (Konyaaltı Trafosu Duvarı), Rodil Andersen (Kırk Daire Trafosu Duvarı).

Heykeltıraşlar: Mehmet Aksoy (Belediye Önü), İsmail Saray (Barbaros Parkı).

Behçet Gürcan- Feneryolu-
Tuval Üzerine Yağlıboya- 1945

Antalya Halkevi

Antalya'nın kültür ve sanat tarihindeki bir başka dönüm noktası da Antalya Halkevi'dir. 1932 ile 1952 yılları arasında faaliyet yürüten kurum, pek çok tiyatro gösterisi, sergi, konser ve 1936 yılında yayın hayatına başlayan, 34 sayı devam eden "Türk Akdeniz" adlı dergiye ev sahipliği yapmıştır. Antalya'daki ilk resim sergileri, Antalya Lisesi öğretmenleri tarafından hazırlanmıştır. İlk sergilerde ismi geçen sanatçılar:

Ertuğrul Ağva, Sedat, İkbâl Argun, Cevdet Doğan, Davud Akidil, Şükrü Akın, Orhan Kilit ve Foto Fenni'dir. 1942'de açılan sergiyi ziyaret

edenlerin sayısı 1740 olarak kayıtlara geçmiştir. Halkevi'ne eklenecek bir başka önemli kurum da Aksu'da açılan ve çeşitli etkinliklerle kentin sanatsal gelişimine katkı sağlayan Aksu Köy Enstitüsü'dür. Kurumun yaratıcıları, 1940 yılının Mart ve Nisan aylarında Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsü'nden gelen 18 öğrenci, dördü öğretmenlere, dördü de enstitüye ait olmak üzere 8 baraka yaparlar. Aksu Köy Eğitimcileri Kursu da Nisan'ın son haftasında 83 öğrenci ile bu barakalarda eğitime başlar. İlköğretmen okuluna dönüştürüldüğü 1954 yılına kadar 751 mezun verir.

antsanat

Antalya'nın Sanat Yolculuğu: “Rota: Sanat Şehri” Üzerine Bir Sohbet

3 Mart 1997 yılında hayata geçmiş, Türkiye'nin en aktif kent konseylerinden biri olmanın sorumluluğunu taşıyan, kentle ilgili önemli girişimlerde bulunma amaçlı ilgili taraflarla bir araya gelerek çözüm önerileri sunan Antalya Kent Konseyi'nin; çalışma grupları ile düzenlediği 21. Yüzyıl Antalya Çalıştayları kapsamında gerçekleşen sanat oturumu ile ilgili, çalıştaylar yürütme kurulu üyesi ve Antalya Kent Konseyi Kültür ve Sanat Çalışma Grubu Başkanı Leyla İrten'le konuştuk.

Antalya, yalnızca tarihî ve doğal güzellikleriyle değil, aynı zamanda kültürel zenginlikleriyle de dikkat çeken bir şehir. Peki, bu zenginliğin daha da parlaması için neler yapılabilir? “Rota: Sanat Şehri Antalya” vizyonu doğrultusunda oluşturulacak sanat politikası ile bir şehrin kültürel kimliğini yeniden şekillendirmek mümkün mü? Bu röportajda sanat politikasının detaylarını ve sürdürülebilir bir sanat ekosistemi oluşturma yollarını masaya yatırıyoruz.

“Rota: Sanat Şehri Antalya” projesi nasıl bir ihtiyaçtan doğdu? Antalya'nın sanatsal kimliğini güçlendirme ihtiyacı nasıl ortaya çıktı? ATATÜRK'ümüzün bu şehir için özetlediği “en güzel şehir” tanımının arka planında nasıl bir derinlik var...Çok heyecan verici! 2019'da bir “Antalyalı” olarak, profesyonel geçmişimin refleksiyle, bu şehirdeki sanat etkinliklerini tanık olurken, buradaki coşkuyu paylaşmak için yazarken, art arda naçizane kaleme almış olduğum yazılarımda bu kıpır kıpır, sanat dolu kentin belli bir stratejiye/sanat politikasına dayanan bir sanat rotası olması için tüm tarafların sahaya inmesi ve gerçek bir takım oyunu sergilemesi gerekliliğine, gönüllü bir sanat paylaşımcısı olarak, kendi adıma, dikkat çekmiştim. Sonraki birçok yazımda da sohbet

ettiğim sanat insanlarının da aynı duygularla, aynı beklentilere sahip olduklarına tanıklık etmek, bir mekanizmanın harekete geçme zamanı olduğuna işaret etmez mi? Hani derler ya her işin bir zamanı var.

Bu takım oyunu nasıl olmalı? Bir stratejisi, planı, yazılarımda sıkça değindiğim gibi, misyonu/vizyonu/ değerleri belli olan bir hareket dönüşmesi, ölçülebilir, denetlenebilir olması için bir proje olarak ele alınması gerekliliği çok netti. Bu projenin tüm taraflara eşit mesafede bir duruşla ele alınmasının önemi de çok net. O halde? Antalya Kent Konseyi Kültür ve Sanat Çalışma Grubu'na ÇYDD'ni temsilen katıldığım ilk günden bu yana, bu projenin hayata geçmesi için doğru zamanın ne zaman geleceği konusu tüm grubun da üzerinde durduğu bir konuydu. Antalya Kent Konseyi'nin büyük bir sorumlulukla organize ettiği, tüm paydaşlarını harekete geçiren 21. Yüzyıl Antalya Çalıştaylarındaki sanat oturumu; bu şekilde gündeme “Rota: Sanat Şehri Antalya”, bir başka ifade ile “Sanat Rotası Antalya” çalışmasını taşıdı.

Rota: Sanat Şehri Antalya Çalıştayında 16.4.25 tarihinde gerçekleşen 3 oturumluk panele kadar atılan adımlardan bahsedebilir misiniz?

21. yy. Antalya Çalıştaylarında, çevre, imar, tarım, kültürel miras gibi oturumların yanı sıra,

bu sanat çalıştayı için de Kent Konseyi yönetiminden olası tüm tüzel kişilik/paydaşlara (KT bakanlığının il yetkilileri, yerel yönetimler, üniversiteler, MEB'e bağlı sanat akademileri, vakıflar, dernekler vb.) temsilcilerini iletmele-ri için çağrıda/davette bulunuldu. Tüzel kişilik temsilcileri ile, yaklaşık 39 paydaştan 77 kişilik bir sanat çalıştayı danışma kurulu oluştu. 7.2.25 tarihinde proje ile ilgili yol haritasının anlatıldığı bir tanıtım toplantısı Antalya Kent Konseyi Toplantı Salonunda gerçekleşti. Bu toplantıyı; paydaşlardan gelen temsilcilerden oluşan bir alt çalışma grubu ile 11 ve 14 Şubat tarihlerinde Konyaaltı Porto Bello Otel, Aspendos Toplantı Salonunda 2 ayrı toplantı yapıldı. Bu toplantıları amacı; Antalya sanat ortamlarının güncel durumu tespiti (SWOT) ve odaya çıkan duruma göre kısa, orta, uzun vadeli öneri planlarını hayata geçirecek ortamın oluşturulması için bir yol haritası planı oldu. Sonrasında, yine alt oturum grupları ile panele hazırlık toplantıları yapıldı.

Sanat Rotası Antalya İçin Farkındalık Yaratma Etkinlikleri: Sanata ve Sanat oturumuna dikkat çekme amacı ile bir dizi açık hava etkinlikleri planlandı. 12.4.25 tarihinde, Antalya Kent Konseyi bahçesinde, paydaşlardan MEB'na bağlı sanat akademileri; Acapella ve Sarp Akademisinin organizasyonu ve Antalya BB/Kültür ve Sosyal İşler Başkanlığının destekleri ile çocuklarla/gençlerle müzik ve resim buluşması gerçekleşti. 13.4.25 tarihinde ise; yine projede paydaş üniversite ve derneklerden, bağımsız sanatçılardan katılımcılarla, yine ABB Kent Tarihi ve Tanıtımı Başkanlığının ve ABB Kültür ve Sosyal İşler Başkanlığının destekleri ile Bülent Ecevit Kültür Merkezi bahçesinde resim/heykel/geri dönüşümlü sanatsal çalışmalar Antalyalılarla buluştu. Bu amaçla planlanan 3. Etkinlik de, panelin gerçekleştiği 16.4.25 tarihinde Antalya Kent Konseyinin bahçesinde, bir Yeni Kuşak Köy Enstitülüler Derneği'nin

Mustafa Tügen yönetimindeki Mandolin Topluluğu, diğeri de Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi'nin Zhanna Aktürk yönetimindeki Müzik Topluluğu'nun kısa süreli, çok özel müzik dinletileri oldu. Bu etkinliklere ek olarak, 12 ve 13.4. 25 tarihlerinde ortaya konan çalışmalarla 2 farklı sergi açılması da plan dahilinde.

16 Nisan 2025 tarihinde, Antalya Kent Konseyi Toplantı Salonu'nda gerçekleşen Rota: Sanat Şehri Antalya 3 oturumda gerçekleşen panelde ana başlıklar nelerdi ve konuşmacılar kimlerdi?

Antalya'da sanatın ileri gelenleri ile bir araya gelindi ve şehirdeki sanat ortamlarının sorunları, beklentileri, şehre kazandırılması beklenen sanat politikasına doğru, durum tespiti, sorunlar, kısa/orta/uzun vadeli planlamalarla ilgili konuşuldu.

Antalya sanat ortamları için çok paydaşlı bir buluşmayı oluşturmasından büyük mutluluk duyduğumuz, 3 ayrı oturumda gerçekleşen paneldeki her biri kendi alanında uzman olan değerli konuşmacıların, tüm çalıştay grubunu temsil ederek, grubun bulgularını referansla

sunumlarını gerçekleştirmeleri, takım oyununun en önemli örneği oldu. Bu nedenle, kendilerine buradan bir kez daha teşekkürlerimizi iletmek ve panelin genel akışını aşağıdaki gibi özetlemek isterim.

Panelin açılışında konuşan Antalya Kent Konseyi Başkanı Sema Kurt, Antalya'nın eşsiz doğası ile Türkiye'nin önemli bir tarım merkezi olması, bilindiği üzere, yine iklimi, doğal güzellikleri ve kültürel mirası ile dünya listelerine girmeyi başarmış bir turizm kenti olmasının yanı sıra, sanat için de çok elverişli bir ortam olduğunu vurgulayan Semanur Kurt, Antalya'da sanatın gelip geçici yaklaşımlar ve çözümlerle değil, kalıcı, ölçülebilir yöntemlerle "sürdürülebilir" olması için vakit geçirmeden harekete geçilmesi gerekliliğine değindi. Açılışın ardından, konuşmamda da şehrin sanat otoritelerinin toplantıya ilgisine teşekkür ettikten sonra oturumlara geçildi.

Antalya Bir Sanat Şehri midir?": AntSanat Dergisi Yöneticisi Tuncer Çetinkaya'nın moderatörlüğünde düzenlenen Panelin ilk oturumunun başlığı; "Antalya bir Sanat Şehri

midir?” oldu, bu oturumdaki konuşmacılar, sunumları ile sorunun cevabını geniş bir yelpazede irdelediler. Belek Üniversitesinden Dr. Öğretim Üyesi Gizem Candan sunumunda Antalya’da sanatın gelişimini kronolojik olarak paylaştı. Üniversite/Şehir Sanat Ortamları ilişkisi konusunda AÜ GSF Dekan Yardımcısı Zuhul Başbuğ sunum yaptı geliştirilmesi gereken yerlere dikkat çekti. AKMED Yöneticisi Burcu Topkaya Şeneren de Sanat oturumu çalışma grubunun SWOT (Kuvvetli Yönler/Zayıf Yönler/Fırsatlar/Tehditler) analizini paylaştı.

Antalya’da Sanat ve Çevre Koordinasyonu: Şehrini anlamayan, şehirde “ev sahibi” değil “kiracı” olmaktan öteye geçemeyecektir. Panelin ikinci oturumu ATSO Vakfı Antalya Kültür Sanat Sergiler Koordinatörü Yasemin Green’in moderatörlüğünde gerçekleşti. Bu bölümün konuşmacılarından Bilim Üniversitesi’nden Öğretim Üyesi Demet Ceylan, şehirde sanatın gelişebilmesi için sponsorlukların önemini iletti. Prof. Dr. Tuncay Neyişçi, ise sanat ve şehir ilişkisine dikkat çekti. Şehri iyi tanımak mümkün olunca sanattan konuşulabileceğine dikkat çekti. Şehri sahiplenmenin önemini vurgularken; bir şehri anlamayanın şehirde “ev sahibi” değil “kiracı” olmaktan öteye geçemeyeceğine dikkat çeken çarpıcı bir tespitte bulundu. Bir diğer konuşmacı Gürsel Kaya, Antalya’da hızlı bir plansız büyümeden bahsetti ve bunun devamında gelen estetik yoksunu, sanata imkan kılacak ortamların hızla tükendiği, yoğun göçün de üstüne eklenmesi ile sanatın ve sanatçının da politikası değil politikanın sanatı/sanatçısı kavramlarının olduğu bir ortama tanıklık ediliyor dedi. Heykel sanatçısı Cem Güney Çevikbaş, kentteki heykel ve anıtların nitelikleri/oluşturulması/korunması ve kaldırılması gibi konuların yeterli ve yönlendirici ve nitelikli bir prosedüre bağlı olmayışından bahsetti ve oluşturulması beklenen sanat

kurulunun bu konuda da yön gösterici olması gerektiğini vurguladı. Bu oturumun son konuşmacısı AÜ Öğretim Görevlisi Alev Türkan Özcan da, yine 11 ve 14.2.25 tarihlerindeki toplantılarda ortaya çıkan ve SWOT bulgularına dayanan, mevcut iklim ve iklimsel değişimlerin paralelinde Antalya’nın dört mevsime yayılacak bir sanat etkinlikleri şehri olması için önerileri paylaştı.

Doğru bir sanat politikası ancak doğru analiz, doğru iletişim ve takım oyunu ile mümkün !

“Antalya Sanat Politikasına Doğru”: Son oturum Gazeteci/Sanatçı Yeşim Ertan moderatörlüğünde gerçekleşti. Bu oturumun ilk konuşmacısı Öğr. Gör. Dr. Ebru Dikmen VAROL, Panelin ilk iki oturumunda paylaşılan konuları özetledi ve Şehrin Sanat politikasının oluşturulurken gündeme gelecek misyon, vizyon gibi yapısal konuların ideal şekillerini paylaştı. Hayata geçirilmesi planlanan Sanat politikası ile ilgili kısa vade (0-1 yıl) planlarını paylaşan ATSO/AKS Genel Müdürü Aybüke Koçak’tan sonra orta vadeli (1-3 yıl) planları Doç. Dr. Ekin Kaynak ILTAR, sundu üniversite iş birlikleri-

ne de özellikle dikkat çekti ve sanatın felsefi yönden ele alınışını da paylaştı. Oturumun son konuşmacısı Prof. Dr. Nihan YAĞLIŞAN, grubun ortaya koyduğu uzun vadeli planları (3 yıl ve üzeri) aktardı. Dijitalleşmeyi ve yeni medya türlerini göz ardı etmeden, festivalleri ile, sanat etkinlikleri ile anılan bir “Sanat Şehri” olmak için doğru saptanmış uygulanabilir bir sanat politikası ile ölçümlenebilir ve sürdürülebilir bir sanat ortamı yaratmanın önemine dikkat çekti.

Bahsi geçen sanat politikası kapsamında kısa/orta/uzun vadeli planlar ile ilgili bilgi alabilir miyiz? Örneğin, mevcut durum analizi ve Sanat Kurulu’nun oluşturulması süreçleri ile ilgili neler söylenebilir?

21. Yüzyıl Antalya Çalıştaylarının bitiminde yayınlanacak ortak bildiride tüm grupların önerileri/planları detaylıca yer verilecek. Sanat Oturumu ile paylaşılan ölçülebilir ve tüm taraflarca üzerinde görüş birliğine varılarak ortaya konması planlanan Antalya için Sanat Stratejik Planında Kısa-Orta-Uzun Vadeli ile ilgili aşağıdaki özet notları paylaşmak isterim. Antalya için Sanat Stratejik Planı, kısa vadeli (0-1 yıl) hedefler doğrultusunda mevcut durum analizi, sanat kurulu oluşturulması ve sanat politikalarının görünür hale getirilmesi gibi adımları içermektedir. Çalıştay sırasında, çalışma gruplarında ulaşılan bulgularla mevcut sanat altyapısı ve ortamının tekrar değerlendirilmesi planlanmaktadır. Sanat kurulu, şehrin sanat altyapısını güçlendirecek projeleri hayata geçirmeyi hedeflemektedir. Antalya’nın sanat politikasının görünür olmasını sağlamak için altyapı çalışmaları yapılacak ve iş birlikleri ile kaynak yönetimi konusunda bağlantılar kurulacaktır.

Orta vadeli (1-3 yıl) planlar arasında Antalya Sanat Politikası için strateji oluşturmak, kültürel envanter çıkartılması ve sanatın şehir kim-

liği ile bütünleşmesi yer almaktadır. Hedefler ve öncelikler belirlenerek, finansal sürdürülebilirlik sağlanacak ve sanat eğitim programlarının kalitesi sorgulanacaktır. Ayrıca, yıllık sanat festivalleri düzenlenmesi ve bir bienale ev sahipliği yapmak gibi hedefler bulunmaktadır. Uzun vadeli (3 yıl ve sonrası) etaplar ise Antalya’yı uluslararası bir sanat merkezi hâline getirmeyi hedeflemektedir. Sanat odaklı turizm stratejileri geliştirilmesi, sanat ekosistemini sürdürülebilir kılma ve dünya çapında tanınırlık sağlamak için stratejik iş birlikleri yapılması gibi adımlar atılacaktır. Bu planlamalarla Antalya’nın sanat alanında daha güçlü ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşması hedeflenmektedir.

Antalya halkının bu sürece katılımı nasıl sağlanabilir? Yerel sanatçılar, dernekler veya halktan gelen geri bildirimlerin sanat politikası üzerindeki etkisinin ne olması beklenebilir.

Yukarıda bahsedildiği üzere; Antalya’nın doğal ve kültürel zenginliklerini ve diğer önemli konu olan, toplumun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurularak, hazırlanan bir sanat master planı, şehri hem ulusal hem de uluslararası arenada öne çıkarabilir.

Antalya’nın taleplerini göz önünde tutmak kadar, belirlenmiş periyotlarda bu geribildirimlerin paylaşılması hem şehir sakininin hem de bu hizmetleri sunanların durumdan haberdar olma ve yönetmeleri daha planlı olacaktır. Antalya Kent Konseyi, Antalyalılara ait, dolayısı ile bünyesindeki bu oluşumun da halkın görüşleri ile şekillenmesi daha çok sahiplenme yaratacaktır. Talep eden, sürece katılan, sonuçları için hep birlikte gayret sarfedilen bir sanat ortamının çok dinamik olacağı öngörülebilir.

Sanat politikası uygulamaları içerisinde, sanat eğitimine yönelik özel bir vurgu var. Bu konu ile ilgili neler söylenebilir?

Şehrin en büyük şansı 5 üniversiteye sahip ol-

ması, bir güzel sanatlar lisesi var, bunun yanında yerel yönetimlerin açtıkları ücretsiz sanat kursları var, ayrıca MEB e bağlı güzel sanatlar hazırlık kursları, özel sanat eğitimi akademileri mevcut. Sanat kurulunun fonksiyonlarından biri olan bu konuda da bu kurumlarla koordinasyon ile, ortaya konan çalışmaların içerikleri ile ilgili halkın bilgilendirilmesi, mümkün olursa, iyileştirilmelerin önerilmesi mümkün.

Uzun vadeli hedefler arasında Antalya'nın uluslararası arenada tanınır bir sanat şehri olması yer alıyor. Bu hedef için geliştirilen stratejilerden, özellikle sanat-turizm ilişkisinden bahsedebilir misiniz? Sanatın, şehir kimliği ve turizm üzerindeki etkisi nedir? "Antalya'da Sanat" gibi projelerle hem halkın hem de turistlerin sanata olan ilgisinin artırılabilirliğini düşünüyor musunuz?

"Sanat Rotası Antalya" hedefindeki her bir sanatsal proje ortak bir platformda değerlendirilmeli de dedik. "Sanat Rotası Antalya" takımına ekonomiye yön veren şirketlerin de katılması gerekmez mi? -Turizm ve tarım bu kentin ana ekonomi aktörlerinden olduğuna göre- profesyonel iş geçmişime (Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Kurumsal İletişim Yöneticilikler) dayanarak dikkatlere sunmak isterim; Kurumsal sosyal sorumluluk projeleri şirketlerin dışa dönük en ses getiren ileti im konularındandır. Durum böyle ise şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk proje konularına "sanat"ı eklemeleri kaçınılmaz... Bu kapsamda;

* Şirketlerin sanat ve kültürü kendi kurumsal sosyal sorumluluk ve/veya topluma katılım hedefleri arasında nasıl değerlendirdiklerini inceleyebiliriz;

* Kuruluşların kendi etkinlikleri ile kültür/sanatı nasıl destekleyebileceklerini anlamaya/ anlatmaya çalışabiliriz.

Unutmamalıyız ki, belediyeler, üniversiteler, vakıflar, dernekler, sanatçılar ve sanatsal et-

kinlikler profesyonel iş çevreleri ile bir araya geldiğinde sonuç toplumun yararına olacaktır... Ayrıca, şirketlerin çalışanlarının da bu kurumsal sosyal sorumluluk projelerinde yer aldıklarında kazanacakları motivasyon da çok önemli; bu da şirketlerin bir diğer kazancı olacaktır; şüphesiz...ki bu konuya detaylı değinilmesi ve yukarıda farklı başlıklarla değinildiği gibi, tarafların bir araya gelmesi için yeni oluşumla gayret sarf edilmelidir. Doğal olarak, toplumun çeşitli kesitlerinden oluşacak "Sanat Rotası Antalya" platformunda, şirketlerin de yer alması kaçınılmaz.

Son olarak...

Antalya, sanat politikası ile sadece Türkiye'de değil, uluslararası düzeyde de adından söz ettirmeye hazırlanıyor. Bu vizyonun gerçeğe dönüşmesi için hem yerel hem de uluslararası iş birliklerine büyük görevler düşüyor. "Rota: Sanat Şehri Antalya" projesine dair umutlarımız ve Antalya'nın gelecekteki sanat yolculuğuna dair dileklerimiz neler?

Sanat çevrelerinin, sanat insanlarının, TAKIM OYUNU'na dâhil olmaları, "BEN DEĞİL BİZ" anlayışını benimsemeleri, küçük gruplarla, kısıtlı erişimlerle değil, planlı oluşumlara katkıda bulunmaları, sanatla ilgili bu kültür hazinesi" şehre en büyük hizmetleri olacaktır kanısındayım.

antsanat

BİR BAŞKA ZAMANDA

İpekler

Giymiş gibiydi sesin,

Tutundum yokluğunda.

Yazsan ne eksik kalmaz ki

Şimdi o eski yazlardan?!

Arkadaşlıklar vardı sonra

Aşklar vardı

Siz hiç gördünüz mü...

O zamanlar şiirin

Gözleri vardı

Çocuk gözleri henüz

Hiç gidilmemiş patikalardı.

Çoktu az şeylerin tümü

Dolanmamışken boynunuza

Madde ve metal!

Can erikleriyle yaşitti

Diş izleriniz

O küçük sokaklarda

Sulanmış kapı önlerinde

Nice ikindiler uyandıran

Anılarınız kaldı.

Korkuteli-Antalya arası

Toroslar vardı bir başka

Yivli Minare, Saat Kulesi...

Bulutlarla bir gökyüzü gezgini

İlk gençliğiniz

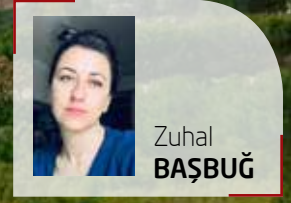
Palmiyeli yolda uçan bisikletiniz

Ve hiç unutamadığımız okulunuz

Cânım Antalya Lisesi!

Yunus KORAY

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanatı Yaşayan ve Yaşatan Bir Kurum

Zuhul
BAŞBUĞ

Dünyada ve Türkiye’de sanat fakülteleri, çeşitli sanat disiplinlerinde eğitim vererek bulundukları şehirlerin kültürel çeşitliliğini artırıcı rol üstlenmektedirler.

Sergiler, konserler ve tiyatro gösterimleri gibi farklı dallarda sanat etkinlikleri düzenleyerek topluma sanatı tanıtıcı görev üstlenip, sanat kültürünün yaygınlaşmasına öncülük etmektedirler.

Eğitim verdikleri öğrencilerine sanatsal beceriler kazandırarak, yerel sanat sektöründe nitelikli iş gücünün oluşmasına yardımcı olmaktadır. Böylece istihdam olanaklarının gelişmesine ve çeşitlenmesine katkı sağlamaktadırlar. Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olarak; resim, grafik, heykel, seramik, fotoğraf, sinema, moda tasarımı, geleneksel sanatlar, müzik gibi alanlarda her yıl yüz kadar öğrenci mezun ederek, lisans ve lisansüstü düzeyde donanımlı gençler yetiştirmektediriz. Bu gençlerin çoğu sanat ortamı için düşünen ve üreten bir nesil olma yolunda, öncelikle kendi alanlarında iş bulma yolunu tercih etmektedirler. Bu kapsamda açılan sanat atölyeleri, kurs merkezleri, azımsanamayacak ölçüdedir. Şehir merkezi dışında, ilçelerimiz-

de yine öğrencilerimizin açmış oldukları sanat mekanları oldukça fazladır. Dolayısıyla bizden aldıkları sanat eğitiminin karşılığı olarak, kendi istihdam alanlarını yaratarak, çevrelerine yarar sağlamaktadırlar. Bunun yanında fakültemizden formasyon dersleri alarak, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda öğretmenlik yapan çok sayıda öğrencimiz de bulunmaktadır. Sanat eğitiminin, yaratıcılığı teşvik edici olduğu düşünülürse, Fakültemizin Antalya özelinde yenilikçi projelerin ve girişimlerin artması yönünde öncülük etmesi muhtemeldir. Bu kapsamda, bazı özel ve resmî kurumlara danışmanlık yapan öğrencilerimiz bulunduğunu belirtmek isterim. Özellikle Belediyeler ve onlara bağlı çalışan sanat merkezleri bu anlamda önemli örneklerdir.

Fakültemiz sadece yaratıcı gençler yetiştirip

karar alma mekanizmasını veya fikir üretme sorumluluğunu bu gençler üzerine yıkmamakta, gerçekleştirmiş olduğu sanat etkinlikleriyle, farklı topluluklar arasında etkileşimi teşvik etmektedir. Bu sayede sosyal bağların güçleneceğinden hareketle, her yaştan ve bölgeden insanı bu etkinliklerde bir araya getirerek, kültürel değişime ve etkileşime olumlu destek sağlamaktadır. Fakültemiz tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası sanat etkinlikleri, festivaller, sempozyum, kongreleriyle, sadece kültür, sanat alanına değil, aynı zamanda turizme katkı sağlayarak, yerel ekonomik hareketliliğe dinamizm getirmektedir. Yine birkaç örnek vermekte yarar vardır. Yakın zamanda açmış olduğumuz 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Sergisi'ne Türkiye'nin farklı illerinden çok sayıda sanatçı katılım sağlayarak, zengin içerikli bir sergiye imza atmışlardır. Bu sergiler yıllık ve geleneksel olmak üzere tekrar eden etkinlikler olarak devam etmektedir. Yine yakın zamanda gerçekleştirdiğimiz sanat sempozyumlarımız, panellerimiz, çalıştaylarımız bu anlamda önemli etkinlikler olarak kayda geçirilmiştir. Öğretim elemanları ve öğrencilerimizin sosyal sorumluluk projeleri kapsamında gerçekleştirdiği çeşitli sanat projeleri, şehrimizin fiziksel ve sosyal yapısına olumlu etkiler yaparak, kentsel dönüşüme sanatsal bakış açısı getirmektedir. Bu kapsamda Konyaaltı, Döşemealtı, Kepez, Muratpaşa'da bulunan kamu kurumlarımızla resmi yazışmalarla gerçekleştirdiğimiz, özellikle belirlenen âtil alanlarda yapmış olduğumuz çok sayıda sanatsal tasarımlarımız, mekân düzenlemelerimiz bulunmaktadır. 26. yılını gururla yaşadığımız Fakültemiz gerek lisans programları gerekse lisansüstü programlarıyla Antalya'nın olduğu kadar çevre illere de eğitim ve sanat alanında önemli katkılar sağlamaya devam etmektedir. Eğitim kadromuz, alanında tanınmış akademisyen-sanatçı kimliğine sahip, üreten ve yenilikçi çalışmalara

ıyla ön plana çıkan genç ve dinamik bir yapıdadır. Güzel Sanatlar Fakültemiz, sadece eğitim kurumu olmanın çok ötesinde, şehrimizin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimine önemli katkılar sağlayan aktif bir kurumdur. Ancak burada öz eleştiri yapmamız gerekirse, şehirde gerçekleştirilen etkinlikler noktasında, katılım sağlamakta zorlandığımız durumlar yaşanmaktadır. Bu durum genel olarak, iletişim eksikliklerinden kaynaklı yaşansa da duyuru mekanizmalarımızın yeterince çalışmamasına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bunun önüne geçmek adına, çeşitli sanat kurumları idarecilerinden oluşan sanat kurulumuz, fakültemiz yönetimiyle koordineli çalışmakta ve gerekli tedbirleri alıp, danışmanlık rolü üstlenerek sürece katkı sağlamaktadırlar. Tüm bölümümüzce ayrı ayrı oluşturulan sanat ve danışma kurulları, mesleki anlamda tavsiyeleriyle, öğrencilerimiz için eğitim süreçlerine hayati katkılarda bulunmaktadır.

Bunun yanında Fakültemizin şehirle bütünleşmesi noktasında, şehirde gerçekleşen bazı sanat organizasyonlarında Fakültemizin dâhil edilmediğini de söylemek isterim. Bunlardan biri, bu yıl ikincisi düzenlenen Çağdaş Sanat Fuarı'nda Fakültemize yer ayrılması şehrimizle Akademisyen sanatçılarımızın ve öğrencilerimizin bir araya geleceği bir ortamın oluşmaması gösterilebilir. Bu tarz etkinlikler sadece ticari amaç güden etkinlikler olmamalı, aynı zamanda eğitime, sanata katkı sağlayacak daha geniş bir vizyonla hareket edilmesi gereken etkinlikler olmalıdır. Kurumsal bakış açısıyla, ticari gelire odaklanan bir anlayışın terk edilerek, niteliğin artırılması amaçlanmalıdır. Şehrimizde çağdaş anlamda Resim ve Heykel müzesinin bulunmaması, plastik sanatlar açısından büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Kökleri eski uygarlıklara dayanan Arkeoloji müzemiz heykel anlamında sadece ülkemizde değil, uluslararası anlamda da çok

büyük bir zenginliğe sahiptir. Ancak modern resim ve heykel sergileme alanları noktasında bir açık olduğu muhakkaktır. Bunun giderilmesi adına kamu ve özel kuruluşların maddi destekleri neticesinde koleksiyon oluşturulması ve bu koleksiyonun sergileneceği mekanların oluşturulması plastik sanatlar alanında önem arz etmektedir.

Şehirde bulunan konaklama mekanlarının duvarlarına astıkları resimlerin sanatsal değer taşımayan, çoğu baskı ürünü materyallerden oluştuğunu üzülerek görmek mümkündür. Bu anlamda ilgili işletmelerin kaliteli sanat koleksiyonları oluşturmaları, sanata ve sanatçıya maddi anlamda katkı sağlayarak, süreklilik kazandırması muhtemeldir.

Belediyelerin sanatı desteklemedeki çabaları açılan sergilerle kendini gösterirken, sanatın devamlılığını sağlaması, sanatçıların eserlerinin maddi karşılığında satın alınması sanatçıyı motive edecek, moralini yükseltecek, maddi anlamda destekleyecektir. Belediyelerin sanat koleksiyonlarını oluşturmaları, daimî sergi mekanlarında sergilemeleri, kültürel ve sanatsal anlamda şehir kültürüne katkı sağlayacaktır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Kepez Belediyesi bu anlamda güzel örnekler ev sahipliği yapmaktadırlar. Bunun için alanında uzman danışmanlardan oluşan bir sanat ekibi

kurulması, Güzel Sanatlar Fakültesi ile iş birliği içinde çalışmalar yürütülmesi, ortak projeler yapılması, şehrin sanatla buluşmasına olumlu anlamda katkı sağlayacaktır.

ATSO Eğitim Araştırma ve Kültür Vakfı şemsiyesi altında faaliyet gösteren Antalya Kültür Sanat'ın yapmış olduğu ve bir otel ortamına düzenlenen Sanat Çalıştayı ve Sergisi'nde Fakültemizden temsilci davet edilmemesi, ancak öğrencilerimizin düzenlenen etkinliğe izleyici olarak götürülmesinin beklenmesi, fakültede söyleşi, panel veya konferans talep edilmemesi, şehrin en kalabalık sanat kitlesine sahip kurumumuz adına eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Atatürk'ün şu anlamlı sözü ile sözlerimi bitirmek isterim: "Türk milletinin tarihi bir vasfı da güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir. Bunun içindir ki, milletimizin güzel sanatlara sevgisini mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirle besleyerek inkişaf ettirmek milli ülküdür."

Bizler de kurumsal bilinçten hareketle, Türkiye'nin en çok müracaat alan Fakültemizi, bu ideal doğrultusunda yetiştirdiğimiz öğrencilerimizle ve eğitim kadromuzla, daha ileriye taşıma noktasında çalışmalarımızı sürdürmekteyiz.

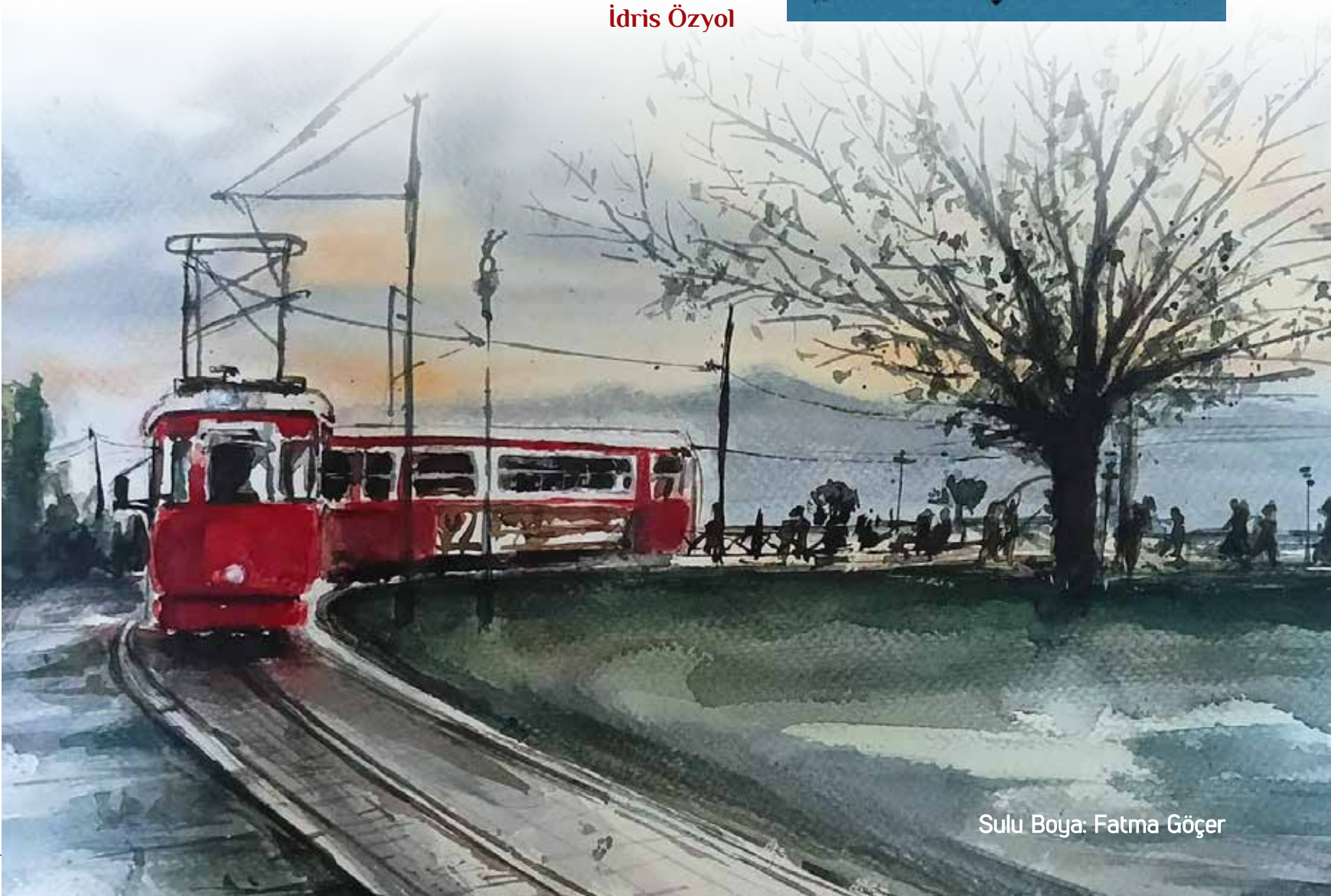
periskop

kendimi özledim sen yokken karpuz çekirdeklerini
yüzümün uzağa gidişini ve dönüşünü bir tablodan
beni bir periskop gibi düşün tarantula gibi mesela
ya da bir bağlaç yaşadıklarımızı birbirinden ayıran

kaplumbağa eğittim sen yokken bulutları onardım
yakıştı bana balık isimleri solungacım buna tanık
tuzun hafızası var mesela beni periskop gibi düşün
çocukken üflediğim baloncuk üstümüzde dolunay

ısındım dünyaya sen yokken uğurladım gezegenleri
kırıştı ömrün kanaviçesi yalnızlık defterde saklı gül
gülün yükü kırmızı suyun yükü deniz ömür bize yük
ben bir periskopum keşke inansan bütün yalanlarıma

İdris Özyol

Sulu Boya: Fatma Göçer

“Karikatür, Güldürdüğü Kadar Düşündürmelidir”

Mirasımız Kudüs Derneği ve Dünya Karikatüristler Birliği (UWC) tarafından bu yıl 6'ncı kez düzenlenen “Uluslararası Mirasımız Kudüs Karikatür Yarışması”nın ödülleri sahiplerini buldu. Yarışmaya bu yıl 33 ülkeden 403 karikatürist, 818 eserle katıldı. Kudüs’le alakalı insan hakları, adalet, özgürlük, sevgi, kültür, sosyal hayat, sosyal sorumluluk, barış, şehir hayatı gibi kavram ve konuların işlenmesinin hedeflendiği yarışmada, ön jürinin değerlendirmesi sonucu 102 eser finale kaldı. Finalde Türkiye’den Melike Sümeyye Aysal birinci, Ahmet Özalp ikinci, Sırbistan’dan Bobisa Todorovic ise üçüncü oldu. Yarışmada Özel Ödül’e değer bulunan dergimizin emektarlarından eğitimci Hasan Ceylan’la 40 yılı aşan karikatür serüveni üzerine konuştuk.

Sena
AYDIN

Söze son ödülünüzden dolayı sizleri tebrik ederek başlayalım. Okuyucularımız, üretimlerinizi tanısa da, sizi kendi ağzınızdan dinleyebilir miyiz?

İlk ve orta öğrenimimi Antalya’da (Merkez Ortaokulu ve Teknik Lise Makine Bölümü) tamamladım. Üniversiteyi Uludağ Üniversitesi Resim Bölümü Grafik Sanatlar Ana Dalı’nda bitirip öğretmenliğe başladım. Bir süre Zonguldak’ta görev yapıp Antalya’ya döndüm. Çeşitli kurumların ardından uzun süredir ATSO (Antalya Ticaret ve Sanayi Odası) Güzel Sanatlar Lisesi’nde yöneticilik ve öğretmenlik görevlerinde bulundum.

Karikatüre ilginiz nasıl başladı?

Karikatür serüvenim 70’lerin sonunda, dönemin efsanevi dergisi Oğuz Aral yönetiminde çıkıp dünyanın en çok satan üç mizah dergisinden birisi olan Gırgır’da, “Çiçeği Burnunda-

kiler” köşesiyle başladı. Ardından yazısız karikatüre yönelip yarışmalara ve ulusal / uluslararası sergilere katılmaya başladım. Şu ana kadar, aralarında Burdur, İzmir, İstanbul, Ankara gibi kentlerde çeşitli kurumların düzenlediği yarışmalarda 20’yi aşkın ödül kazandım.

Sizce karikatür neden önemli?

Karikatürün çok etkili bir sanat dalı olduğunu; upuzun kelimelerle, sayfalar dolusu anlatılacak konuları bazen tek bir çizgiyle ifade edebilmesi nedeniyle çok önemli buluyorum.

Dijitalde yaşanan gelişmelerin etkilediği sanat dallarından biri de karikatür, öyle değil mi?

Evet. Günümüzde teknolojinin gelişimi, karikatürün biçimsel olarak değişmesi sonucunu doğurdu. Klasik karikatürden; yani siyah beyaz ve çizgisel ifade içeren bir ekolden gelme karşın; artık dijital ve renkli dünyaya da adapte olmaya çalışıyorum. Yine de gönlümün klasikten yana olduğunu vurgulayayım.

Karikatüre başladığınız ilk dönemlerden söz eder misiniz?

Türkiye’de karikatür sanatının köklerinin çok derinde olduğunu söyleyebiliriz. Çocukluğumda Akbaba ve sonra da Gırgır, Çarşaf gibi dergilerin sıkı bir müdaviydim. Ayrıca çizgi romana da tutkuyla bağlıydım. Sezgin Burak’ın Tarkan’ını, Suat Yalaz imzalı Karaoğlan’ı okuyarak; dahası bu dergilerin yayınlandığı günde bayi önünde kuyruğa girdiğimi anımsarım. Çizgimi ve mizah anlayışımı; Cemal Nadir, Turhan Selçuk, Semih Balcıoğlu gibi ustaları takip ederek geliştirdim.

İyi bir karikatürist olmanın yolları nelerdir? Genç arkadaşlarımız için neler söylemek istersiniz?

İyi bir karikatürist olmak için öncelikle resimsel ifadeden çok sağlam bir gözlem gücüne, okumaya, araştırmaya ihtiyaç var. Tarih boyunca büyük ustaların eserlerinde yalnızca çizgi gücü değil, sağlam bir bakış açısı olduğunu görüyoruz. Ben de bu anlayış uyarınca, ele aldığım, üzerinde kalem oynattığım konuyla ilgili derin araştırmalar yaparak işe başlıyorum. Özellikle benim anlayışimdaki karikatürün güldürdüğü kadar düşündürmesi de önemli. Bunun için gözlemin yanı sıra eleştirel bir bakışa sahip olmak da gerekiyor. Ayrıca ele alınan ol-

gunun evrensel niteliği; yani tüm insanlığın ortak sorunlarına işaret etmesi de önemli. Yoksa yalnızca yerel bir bakış açısıyla ele alınmış bir karikatürün yarına kalması mümkün olmaz. Karikatürde düşünce yönünün ağır bastığına işaret etmiştik; ama bu tespit, sanatın plastik / estetik unsurlarını göz ardı edeceğimiz anlamına gelmiyor. Eserlerimde biçimi, çizgisel ifade ve ayrıntıları eksiksizce yansıtmaya çalışıyorum. Ayrıntılarda boğulmamak, temanın çeşitli soru işaretlerine neden olmadan net bir biçimde, anlaşılır ifadesi de önemli. Çizimlerimde bu noktalara dikkat ediyorum. Çevre, adalet, doğa, insan hakları, eğitim sorunları, kadın ve erkek eşitliği, şiddetin önlenmesi gibi

konularda çizilmiş ve sergilenmiş pek çok eserim var.

Bu konuda bir örnek verebilir misiniz?

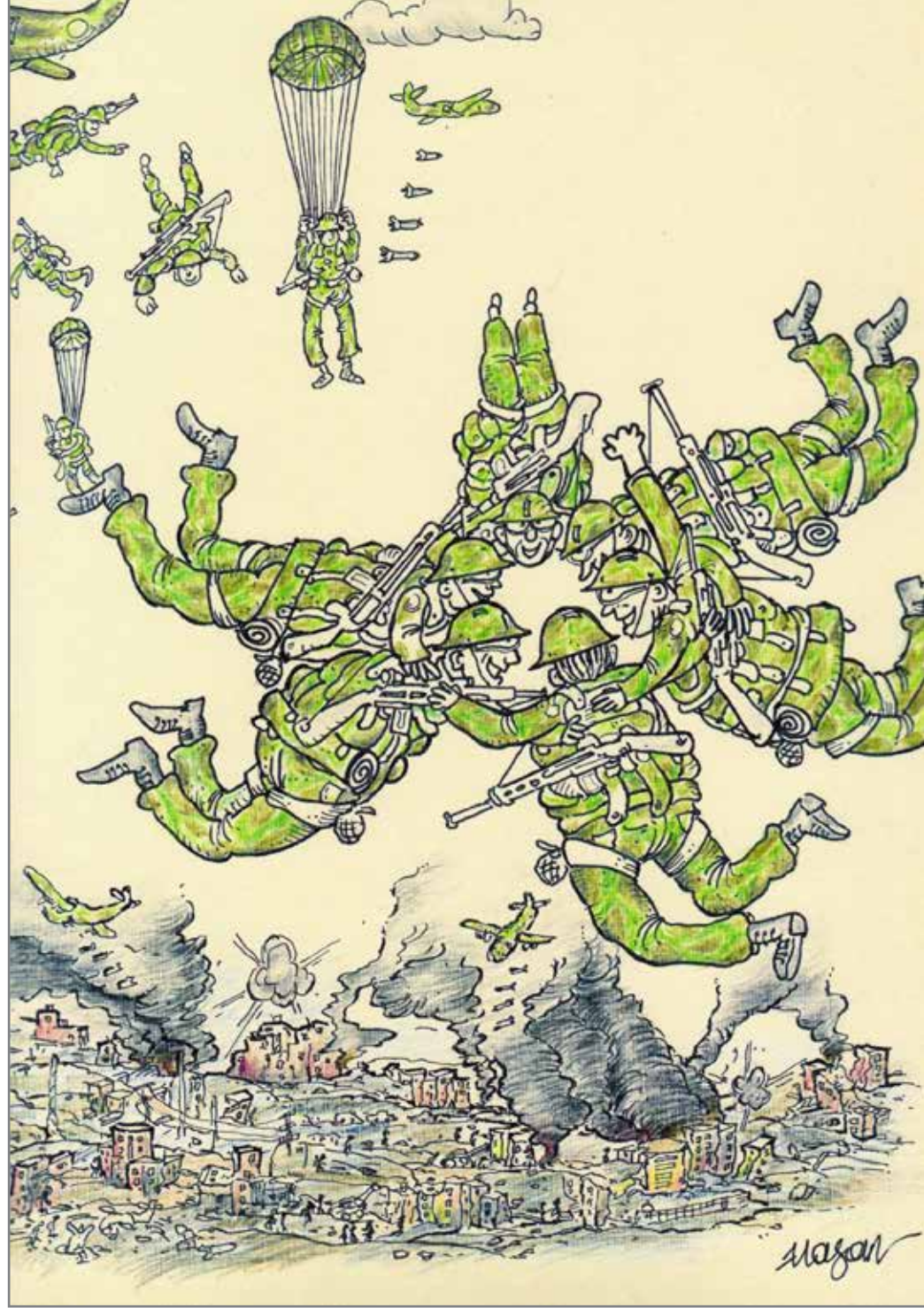
Basın özgürlüğü ve sansür konulu bir karikatür çizmeye karar verdiğimde, matbaadan çıkan gazetelerin, polis gözetiminde X-Ray cihazından geçirildiği bir dünyayı betimlemiştim. Bunun bir distopya olmaktan çıkıp gerçekliğe dönüştüğünü düşünecek olursak, üretimin çağına ne denli tanık olduğuna da görebiliriz. Bu bakışın esin kaynakları arasında George Orwell'ı bile gösterebiliriz.

Bugüne kadar aldığımız ödüllerden birkaçını hatırlatır mısınız?

Milli Eğitim Bakanlığı, Beşiktaş Belediyesi Nehar Tüblek Ödülleri, İzmir Konak ve Bayraklı Belediyelerinin yarışmaları, Yılmaz Güney ve Aydın Doğan Vakfı, Burdur Müzesi, Karikatürcüler Derneği Nasreddin Hoca Ödülleri gibi kurum ve kuruluşlardan derece, sergileme veya kataloga dâhil olma gibi ödüller aldım. Son olarak Mart ayı içerisinde 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü dolayısıyla Aydın Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen yarışmada Birincilik, Yeşilay Derneği'nin "Kumar Bağımlılığı" konulu yarışmasında ise Mansiyon Ödüllerini kazandım.

Bundan sonraki projelerinizle ilgili neler söylemek istersiniz?

Önümüzdeki dönemde üretimlerime devam

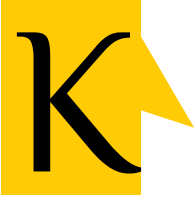
etmenin yanı sıra; bir çizgi roman denemesini tamamlamayı, kitap haline dönüştürmeyi ve Antalyalı izleyicilerle buluşmak üzere bir sergi hazırlamayı planlıyorum. Beynim çalıştığı ve ömrüm elverdiği sürece karikatüre devam edeceğimi vurgulamak isterim.

Teşekkür ederiz.

antsanat

Aklın Sonsuzluğuna Açılan Kapı

İnsan okuyunca aklının sınırları genişler. Bu cümle, ilk bakışta bir eğitim sloganı gibi durabilir. Ama kelimelerin yüzeyine değil, içine bakmayı öğrenmiş olanlar için bundan çok daha fazlasıdır. Okumak, yalnızca bilgi edinmek ya da eğlenmek için yapılan bir eylem değildir. Okumak, insanın zihnini kat kat açan, içindeki derin dehlizlere ışık tutan bir yolculuktur. Kitaplar, aklın karanlık odalarını aydınlatan sessiz fenerler gibidir. Sessizdirler ama sustuklarında bile insanı konuşturan bir yankıları vardır. Franz Kafka'nın dediği gibi, "Bir kitap, içimizdeki donmuş denize indirilmiş bir baltadır."

Kitap, insana ait en kadim mucizelerden biridir. Bir yazarın zihninden dökülen düşüncelerin, duyguların, hayallerin, kâğıt üzerine işlenmiş hâlidir. Ama bu yalnızca bir başlangıçtır. Gerçek mucize, bu kelimelerin bir başkasının zihninde yeniden doğmasıdır. Kitap, bir başkasının dünyasına misafir olmak değil, o dünyayı kendi zihninde yeniden inşa etmektir. Yani her okuma eylemi, aslında yeniden yaratma sürecidir. Her okuyucu, kitabı başka bir şekilde okur, başka bir şekilde anlar. İşte bu yüzden, kitaplar sonsuz sayıda hayat yaşar.

Zihin, doğduğunda sınırlıdır. Algı, çevreyle sınırlıdır. Bir çocuk, yalnızca gördüğünü bilir, dokunduğunu hisseder, duyduğunu tekrar eder. Ama kitaplarla tanıştığında, kendi gerçekliğini aşar. Görmediğini hayal etmeye, bilmediğini sormaya, duyulmayı duymaya başlar. Kitaplar, insanın aklını yalnızca bilgiyle değil, sezgiyle, duyarlılıkla ve anlamla besler. Bir roman okurken başka bir coğrafyada yaşarsınız, bir deneme okurken kendi içinize bakarsınız, bir şiirle ise susarak konuşmayı öğrenirsiniz. Bu yüzden kitaplar yalnızca akli değil, kalbi de genişletir. Franz Kafka'nın dediği gibi, "Eğer okuduğumuz bir kitap bizi kafamıza vurulan bir darbe gibi sarsmıyorsa, niye okumaya zahmet edelim ki?" Çünkü iyi bir kitap, bizi yeri-

Nimet Ünal
MIZRAKLI

mizden oynatır. Bildiklerimizi unutturur, unuttuklarımızı hatırlatır. Konfor alanımızı bozar, düşünce sınırlarımızı zorlar. Kimi zaman içimizde yüzleşmekten korktuğumuz

duygulara ayna tutar, kimi zaman da bize ait olduğunu bilmediğimiz bir acıyı dile getirir. Bu sarsıntı, bir yıkım değil; tam tersine bir yeniden inşa sürecidir. Okuduğumuz her satırla kendimizi daha derin, daha gerçek, daha insan hissederiz. Ve belki de bu yüzden en güzel kitaplar, yalnızca okunmaz; hissedilir, yaşanır ve zamanla içimizde bir yer edinir.

Sanat kitapları ise apayrı bir dildir. Görmenin, düşünmenin ve hissetmenin nasıl birbirine dokunduğunu anlatır. Bir ressamın fırçasından süzülen renkleri kelimelerle çözmek, bir bestecinin notalarındaki yalnızlığı anlamak, bir heykelin içindeki sessiz çılgılığı duymak için sanat kitaplarına ihtiyacımız vardır. Çünkü sanat, yalnızca gözle değil, zihinle ve kalple görülür. Ve kitaplar, bu üç görme biçimini birleştiren nadir köprülerdendir. Sanatı anlayabilmek için göz yeterli değildir, gözün gördüğünü aklın işleyebilmesi gerekir. İşte bu noktada kitaplar devreye girer. Bilgiyi duyguya, duyguyu anlamaya dönüştürür. Kitap okuyan insan, yalnız değildir. Ne kadar sessiz olursa olsun, her kitap bir ses taşır içinde. O ses bazen yazarın sesi olur, bazen ka-

rakterin, bazen de okuyucunun kendi iç sesi. Bu iç içe geçmiş sesler, insanın zihninde bir diyalog başlatır. Ve bu diyalog, insanın kendisiyle kurduğu en derin ilişki haline gelir. Çünkü kitap okumak, bir anlamda kendini okumaktır. Her karakterde kendinden bir parça bulmak, her fikirde bir direniş ya da teslimiyet görmek, her satırda içinin yankısını duymak demektir.

Bazıları kitapları sadece bilgi kaynakları olarak görür. Oysa kitap, bilginin ötesinde bir şeydir. Kitap, bir tavidir. Hayata karşı bir duruş, zamana karşı bir direniştir. Unutmaya karşı hafızayı koruyan bir kaledir kitap. Ve bu kaleye her giriş, insanın kendine bir adım daha yaklaşmasıdır. Çünkü okumak, sadece öğrenmek değil, aynı zamanda unutmamaktır. Unutulmaması gerekenleri, hatırlanması zor olanları, bazen hatırlamaya bile cesaret edilemeyenleri saklar

kitaplar. Onları açmak, yüzleşmeyi, kabullenmeyi ve nihayetinde dönüşmeyi getirir.

Kitaplar, insanın zihinsel yalnızlığını ortadan kaldırır ama onu kalabalıkların gürültüsüne de teslim etmez. Sessiz bir topluluktur kitaplar. Yan yana dururlar, ama birbirlerine karışmazlar. Her biri kendi sesine, kendi nefesine sahiptir. Ve bu çok seslilik, okuyucunun içinde yeni bir dünya yaratır. Düşünceler genişler, sorular çoğalır, kesinlikler yerini ihtimallere bırakır. Okumak, kesinlikten şüpheye, şüpheden arayışa giden yolda ilk adımdır. Bu yüzden kitaplar, insanı büyütür. Yaşla değil, düşünceyle büyüten yegâne araçlardandır.

Okumak, aynı zamanda bir yavaşlama biçimidir. Zamanın hızla aktığı, görsellerin gözümüzü esir aldığı bir çağda, kitaplar hâlâ sabrı ve dikkati talep eder. Bir kitabı okumak için durmak gerekir. O an dünyayı biraz geride bırakmak, kendi içine dönmek, kelimelerin akışına teslim olmak gerekir. Bu teslimiyet ise kölelik değil, özgürleşmenin ta kendisidir. Çünkü insan, kelimelerin arasında yürüdükçe kendi zihninin haritasını çıkarır. Neye inanır, neye direnç gösterir, neyi sorgular, neyi özler? Bunların cevabı bir kitabın satır aralarında gizlidir.

Sonuç olarak, insan okuyunca aklının sınırları genişler çünkü kitaplar düşüncenin en rafine hâlidir. Kitaplar, bizi bizden büyük bir düşünce denizine götürür. Ve orada, kendi küçük tekemizle yol alırken, hem kendi derinliğimizi hem de başkalarının dalgalarını öğreniriz. Her kitap bir okyanustur ve biz her defasında başka bir kıyıya çıkarız. Bazen kayboluruz, bazen buluruz ama her seferinde değişiriz. İşte bu değişimdir ki, insanı gerçek anlamda insan yapar. Ve bu yüzden, kitaplar yalnızca okunmaz, yaşanır.

Bir Düğün Gecesi

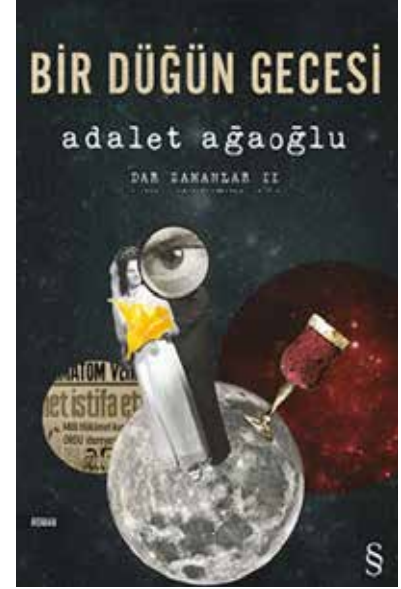

Çiğdem
EKİZ

“İntihar etmeyeceksek içelim bari!”

Roman, öykü ve oyun yazarı **Adalet Ağaoğlu** 1929’da Ankara’da doğdu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde Fransız Dili ve Edebiyatı eğitimi aldıktan sonra Ankara Radyosu’nda kitaplık memuru, dramaturg, söz ve temsil yayınları şefi olarak çalıştı. TRT’de Merkez Program Dairesi uzmanlığı ve başkanlığı görevlerinde

bulundu. 1970 yılından sonra da yaşamını yazar olarak sürdüren Ağaoğlu, roman, hikâye, oyun ve deneme türlerinde eserler verdi. Ağaoğlu, 2020 yılında aramızdan ayrılmıştır.

Bir Düğün Gecesi (1979), 12 Mart dönemin-

de küçük burjuva aydını ile sermaye, siyaset ve asker arasındaki ilişkileri; bu süreçte devrimcilerin ve aydınların yaşadığı acıları roman kahramanları üzerinden anlatan bir dönem romanıdır. Tek bir gecede, bir düğün süresince geçen olaylar etrafında şekillenen roman, çok katmanlı anlatımıyla 1970’lerin Türkiye’sini mercek altına alır. Karakterler, politik görüşleri, geçmişleri ve kişisel çatışmalarıyla ülkenin yaşadığı ideolojik kırılmaları temsil eder. Özellikle Tezel karakteri üzerinden kadın kimliği, aydın bunalımı ve sınıfsal çelişkiler çarpıcı biçimde ele alınır. **Bir Düğün Gecesi**, sadece bir gecenin değil; kaybedilmiş, acılarla yoğrulmuş bir kuşağın ve ülkenin belleğinde onarılması güç yaralar açan bir dönemin romanıdır. Keyifli okumalar...

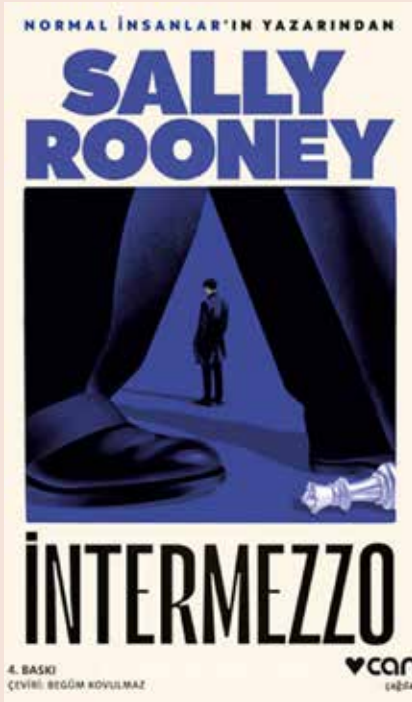
ant^{anat}

İbrahim
DAĞHAN

İTERMEZZO- SALLY ROONEY

Yazdığı romanlar ve politik duruşuyla dünyada ses getiren yazarlar arasına giren S. Rooney bu romanında iki kardeşin birbirleriyle ve çevreleriyle olan ilişkilerini irdeliyor.

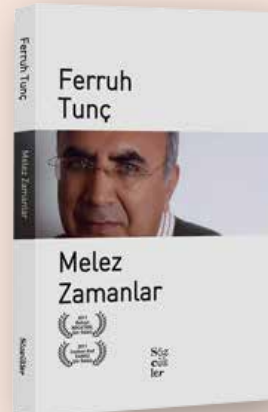
Karakterleri tamamen farklı olan Ivan ve Peter'in babalarının ölmesiyle birlikte yaşadıkları ilişkiler ekseninde gelişen olaylar ele alınıyor. Konudan daha çok karakterlerin ön plana çıktığı romanda yazar, hayatın normal seyrindeki iniş çıkışları ustaca serpiştirerek romana rea-

lizm kazandırmış. Romanın derinliklerinde ise büyüdüğümüz çevrenin olaylara verdiğimiz tepkilerde düşündüğümüzden daha fazla etkilediğine dair gerçek gözler önüne serilmekte. Edebi olarak betimlemeden, ironiden ve metafordan uzak bir anlatım sizi bekliyor. Kitabı okuduğunuzda aile bağlarınızı yeniden gözden geçirecek, sağlıklı ilişkiler kurmak için sevmenin ve sevilmenin nasıl bir gereklilik olduğunu yeniden sorgulayacaksınız.

MELEZ ZAMANLAR-FERRUH TUNÇ

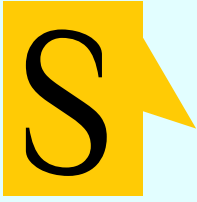
“Meğer hayat, yazdığın kağıt kadar inceymiş bazen...” diyerek hayata bakış açısını anlatır Şair Ferruh Tunç. Serbest ölçüdeki şiirlerinde şehirler, kadınlar, duygular, kimlikler, işgaller, sömürgecilik, sürgünler, grevler, sanat, siyaset ana temalarını oluşturur. Şiirlerinde yozlaşan ve özellikle asimile olan her şeyle derin bir hesaplaşma içine girerken hoşgörünün kandilinin sönmek üzere olduğunun karamsarlığını yaşar. Bu karamsarlığa rağmen ümitsiz bir arayıştan vazgeçmez ve kaybolmuşluk hissi içinde arınmaya çalışır. Bazı şiirlerinde proleter bazılarında burjuva bazılarında da aristokrat kavramlar kullanılır. Şiirlerinde yer yer inanç sistemlerini sorgulayıp sembol isimler üzerinden felsefik göndermelerde bulunur. Genellikle mısralarında evrensel bir dil kullanır ama icra ettiği müzik türü kendine uzak olsa da “Siz gördünüz mü mezarını Bergen’in? diyerek ülkenin bütün değerlerine sahip çıktığını gösterir. Behçet Necatigil ve Ceyhan Atıf Kansu Şiir ödülleri bulunan şaire göre “Şiir bir ülkenin vicdanıdır.” Bunu da “Sapı keskin bir bıçakla açtığım kalemle düşmanlarıma mektuplar da yazdım...” diyerek ispatlar.

Hemen hemen her şair aşkı ister ancak Şair Ferruh Tunç aşkı demokrasiyle birlikte isteyerek farkını ortaya koyar.

“Şiir, Verili Gerçekliğin Estetik Alandaki Antitezidir.”

Bir şiirin üzerindeki gökyüzü ile senin üzerindeki aynı mı sevgili okur. Bir şair ne der hiç satırlarının dışında kulak vermeyi denedin mi? Burası “Göge Bakma Durağı” kaldırdık başımızı şiirin, şairin göğüne bakıyoruz beraber.

Sevgili Umut Ünalın 1978 yılında, Ankara’da doğdu. 2000 yılından itibaren şiir, yazı, öykü ve çevirileri Sözcükler, Varlık, Kitap-lık, Öteki-siz,

Ümit
YABAN

Eski, Akatalpa, Nikbinlik, Heves, Sınırdı, Şiiri Özlüyorum, Sincan İstasyonu, Kurşun Kalem, Cumhuriyet Kitap gibi ulusal dergilerde ve bazı şiir yıllıkları ve seçkilerde yayımlandı. 2020 yılında İslık Yayınları etiketiyle yayımlanan ilk şiir kitabı Mahcup Sarmaşık, 2022 yılı Şiirattı Seyhan Erözçelik İlk Kitap Şiir Ödülü’nü aldı. Bir kız babası olan Ünalın’a bu ay Antsanat’a kalemi, şiirleri üzerine bizimle söyleşmeyi kabul ettiği için teşekkür ederiz.

Günlük hayatta sizi en çok hangi olaylar şiir yazmaya teşvik ediyor?

Ne yazık ki insana, kendi yanlış ve çarpık gerçekliğini kısa bir an olsun unutturacak bir alan yok hayatta. Dolayısıyla bu “yabancılaşma” durumunu en yoğun şekilde duyumsatacak herhangi bir olay, bir an, bir ses, bir tümce, bir fotoğraf bile teşvik edebilir beni. Ama burada, hemen ardından şiir sökün ettirecek bir durumsa kastedilen, ben en çok, özgün, yeni, çarpıcı dil kurgusu ve yaratımına sahip bir metin okuduğunda şiir yazma iştahı kabaranlardanım, diyebilirim.

Şiirlerinizi yazarken belirli bir ritüeliniz veya özel bir ortamınız var mı?

Herhangi bir ritüelim olduğunu söyleyemem. İş hayatı curcunası içerisinde farklı ortamlarda ve durumların içinde yazdım çoğu şiirimi. Ancak evimde, kitaplığım ve çalışma masamla başbaşa kaldığım ender anların değerini yadsıyamam. Dolayısıyla, “özel bir ortamım” var ancak orada bulunacak zamanım yok ne yazık ki.

Kendi poetik perspektifinizden, günümüz şiirinde duygunun, gözlemin ve düşüncenin belirleyiciliği nedir sizce?

Bu soru aslında, diğer yazınsal türler için yanıtlanması görece kolay olabilecek bir soru. Ancak şiir söz konusu olduğunda kanımca işin rengi değişiyor. Çünkü şiir dil aracılığıyla dilin bütün olanaklarının aşılmasıdır. Böyle iddialı ve net tanımlamalar yapmak garipsenebilir ama ben bir şair için, en azından kendi adıma, yaşamın temelde bir dil arayışı olduğuna inanıyorum. Meta fetişizminin insani olan her şeyi değişime zorladığı ve yabancılaşmanın başka bir boyuta geçtiği bu çağda, olan biteni ifade edebilmekte “söz” yetersiz kalıyorsa, bir dil arayışı zorunludur zaten. Olan biteni olduran, ona maruz kalan da insan olduğuna göre, burada gözlemden de, duygudan da, düşünceden de, hiyerarşik bir sıra gözetmeksizin söz edilebilir. Belki

bu da iddialı ve net olacak ama, yine yabancılaşma bağlamında, şiirin, biz parçalarıyla boğuşurken farkına varmadığımız “bütün”ü duyumsattığını söylemeliyim. Dolayısıyla benim bakış açım göre, şair farkında olsun ya da olmasın, şiirini üretirken belirleyici olan gözlem, duygu ve düşüncenin diyaletkik bütünlüğüdür.

Sizce okuyucunun şiirle duygusal ya da düşünsel özdeşlik kurması ne derece önemlidir? Şiir, bu gözetilerek yazılabilir mi?

“Sanatın işlevi nedir” sorusuna verilebilecek yanıtların çağlara, büyük toplumsal yıkım ve dönüşümlere göre değiştiğini biliyoruz. Tabii soruda “duygusal özdeşlik”i gördüğümde aklıma hemen Brecht’in “yabancılaştırma efekti” kavramı geliyor. Körükörüne bir duygusal-düşünsel özdeşliğin, nasıl bir toplumsal dönemden geçtiğimizden bağımsız olarak, alımlıyıcı açısından son çözümlemede bir tahakküm, bir edilgenlik oluşturduğunu düşünüyorum. Kimi okur, metinle böyle bir ilişki kurmanın kendisi için yeterli olduğunu düşünebilir ve bu yanlış değildir elbette. Bu ilişki biçimi, gereksinimlere bağlı olarak zamanla değişebilir de. Ancak şair için “okur şiirimle duygusal bir özdeşlik kursun” diye bir hedef olmamalı. Çünkü o zaman bir şair değil bir “talep belirleyici” olursunuz. Bu aslında bir yanılla okuyucuyu küçümsemek anlamına da geliyor. Ve sanırım tam da bu noktada şairin ahlaki sorumluluğuyla ilgili bir tartışma başlatılabilir.

Sizce şiire bir “iç-döküm” ya da “iç sesi susturma” olarak bakılabilir mi?

Şairin kişisel evreninde yazma edimi her ikisini de karşılıyor olabilir elbette. Ama şiire bir arınma yahut tedavi aracı olarak bakmak haksızlık olur. Hele günümüzde “dökeceğimiz” ve “susturacağımız” onca başka şey varken şiiri “iç”e hapsetmek de hiç adil değil.

Hayatınızın en mutlu ve en üzücü anlarını bir şiire dökerseniz, hangi kelimeler mutlaka içinde olurdu?

Bu soruya karşılık, sözcükleri bir çırpıda, doğrudan karşılıklarına güvenerek sıralamak, hele şiir söz konusuysa, kolaya kaçmak olur. Sözcüklerin kendi başına çağrıştırdıklarından çok, bir araya geldiklerinde, tek başına çağrıştırdıklarını da aşarak oluşturdukları görüntü ya da genişlettikleri çağrışım evreni daha önemli benim için. Şöyle özetleyebilirim: Söz gelimi ayakkabı ya da kapı sözcükleri tek başına neleri çağrıştırır bize? Ama “ölüm: kapının önünde ne çok ayakkabı” dizesini okuduğumuzda aynı sözcükler bize bir taziye evinin acısını derinden duyurur. Bu dize Ali Hikmet Eren’in Tura-yazı kitabındaki bir şiirinde geçiyordu, Dolayısıyla mutlu ya da üzücü anlarıma ilişkin olarak, şiirimin içinde mutlaka olurdu diye en baştan söylebileceğim bir sözcük yok ne yazık ki.

Şiirlerinizde içsel yolculuk mu, yoksa toplumsal meseleler mi daha ağır basıyor? Yoksa ikisini harmanlıyor musunuz?

Birey olmak ve toplumsal varlık olmak arasındaki çatışkından benim payıma düşen ne ise, sanırım o ağır basıyor şiirlerimde.

Duygularınızı yazarken, bunların bireysel mi yoksa kolektif bir deneyimin parçası mı olduğunu düşünüyorsunuz?

Şairin karşısına çıkan ilk varlık “ben”dir. Ve ben de doğal olarak kendi “ben olma” durumum üzerinden yazıyorum şiirimi. Kolektif deneyimimizin yarattığı “ben”, bu düzen içinde “kendi olma hakkı toplum tarafından elinden alınan” olması bağlamında, toplum-birey ilişkisinin sorunlu taraflarının en net biçimiyle somutlaştığı alan aslında. “Bireyin yitimi” üzerinden sürekli umutsuzluk üreten bireyci bir anlayışı benimsemiyorum. Tikel olanın tümel içinde eriyip gitmediği, değersizleşmediği, kendi ben olma durumunla başkalarının ben olma durumları arasında özgürce bağlar kurabildiğin bir kolektif yaratım ortamını imliyorum aslında. İşte o zaman gerçek, doğru ve ideal bir kolektif deneyimden söz edilebilir.

Hayalgücünüzübukadarsınırsızıyapannedir? Gerçek dünyadan koparak mı yazıyorsunuz, yoksa onu farklı bir gözle mi görüyorsunuz?

Hayal gücünü sınırsız yapan şey sanırım arzu. İnsan kendi çarpık ve yanlış gerçekliğiyle yüzleştğinde verili olanı reddetme iradesi de gösteriyor. Bu uyumsuzluğu ifade etme arzusu da gündelik dilin yetersizliği gerçeğine ulaştırıyor insanı. Ve sanırım bu sancılı durum, yeni bir gerçekliği düşleyip kurgulayabileceğimiz özerk ve ütöpik başkalığı olan bir alanı zorunlu kılıyor bize. Bu da ancak hayal gücünün sınırsızlığıyla olabilir.

Şiir sizin için bir ibadet mi, yoksa bir itiraf mı?

Ben de bir dönem şiiri çok yüksek ve kutsi bir yere koydum elbette. Ki hâla benim için şiir çok yüksek bir yerdedir. Ama şiire insandan bağımsız bir kutsilik atfetmek, insanla şiir arasına bir mesafe koymak anlamına geliyor. Oysa bana kalırsa şiir, emek serüveni boyunca insanı biriktiren etkinliktir. Bunu romantik ya da katı bir politik yerden söylemiyorum. Dolaşısıyla benim için şiir, verili gerçekliğin estetik alandaki antitezidir. Sorudaki gibi, iki seçenektan birini tercih zorunluluğunun reddidir.

antsanat

Ayrılığa Mühürlü Kalpler

Ben seni,
Fırat'ın Dicle'ye kavuşamayan kolları gibi sevdim,
Midyat'ın soğuk taşlarında yankılanan dualar gibi,
İbrahim'in ateşe yürüyüşü gibi,
İmkânsız, ama ilahi...

Adını duvarlara kazıdım,
Urfa Kalesi'nin tozlu serinliğine,
Bir taş duvarın hüznüyle örüldü adın,
Ve Mezopotamya'nın rüzgârında savruldu dualarım,
Bir dua gibi okudum seni,
Bir gün kavuşmak için değil,
Sadece sevmek için...

Ayrılık dediğin,
Bir çift gözde saklanan koca bir fırtına,
İki yüreğin birbirine mühürlü ama mahkûm olduğu bir sürgün.
Galata'nın Kız Kulesi'ne bakışı gibi,
Hiçbir zaman kavuşamayacağını bilerek,
Yine de sevdaya duruşu gibi sevdim seni.

Sen Süryani kiliselerinde yankılanan eski bir ilahi,
Ben minarelerden yükselen ezgide kaybolmuş bir yetim.
Bir aşkın iki farklı duasıyız biz,
İmkânsızlığa yazılmış bir destan,
Zamana yenilmeyen bir yemin gibi...

Ey sevdamin en güzel harabesi,
Dicle'nin vadisinde yankılanan sessiz çığlığım,
Bir gün bir rüzgâr eser de sürgünümüz biterse,
Seni yine,
Aynı ilk günkü gibi,
Ve asla kavuşamayacağımızı bilerek,
Ama asla vazgeçmeyerek severim...

Şehmus İnal

Hem harf hem de sayı olan Pî: Salih Mercanoğlu

Sohbetlerde söylerim de yazdığımı hatırlamıyorum, kıskanma huyum yoktur, ama imrenirim. Salih Mercanoğlu da imrendiğim bir şair. Antalya'da yaşarken de yüz yüze konuşmak pek kısmet olmadı. Onun işi vardı, çalışıyordu, bende kapalı devre bir hayat. Ama sohbetimiz sınırsızdı... Niye mi şiir sağ olsun. O yıllarda yapamadığımız bir sohbeti burada yapıyoruz işte, kamuya ve zamana açık bir sohbet bu. Çift imbik şiirler kitabı Pî'den el alıp Salih Mercanoğlu ile bir söyleşi bu. Umarım keyifle okursunuz.

Gazanfer
ERYÜKSEL

Her şiir kitabı, şairin o tarihte insana, doğaya, hayata ve elbette kendine nasıl baktığının bir tomografisidir, diye düşünüyorum. İlk kitabından bugüne hem harf hem de sayı olan son kitabın Pî'ye gelirken hangi tomografi duraklarından geçtin diye sorsam neler söylemek istersin?

İlk şiir kitabım Sevgi ile Semah 70'li yılların sonlarına doğru ve 80'lerin başlarında yazdığım şiirlerden oluşuyor. Acemiliklerle ördüğüm bir kitap. Basılma süreci ise 90'ların başı. Yeterli birikime sahip olmadığım dönemler. Edip Cansever ve Nazım Hikmet'i birlikte okuduğum yıllar. Kitabımın adını da Cansever'in Seveda ile Sevgi kitabından yola çıkarak koymuştum. O yıllarda yaptığım en iyi şey: Güncelerimi şiir olarak yazmak; bektaşî kültürümü de yanıma alarak okuyup etkilendiğim metinleri, izlediğim filmleri şiirin kapsamına almak, fiziki veya düşünsel içinde olduğum mekân kavramını işlemek oldu.

Anlattığım şeyler günlük yaşamı toplumsalla harmanladığım biraz yaşamsal biraz da kitabî şeylerdi. Ucundan tarihe de dokunuyordum. Bunlar

özenti miydi? Sanırım özenti büyük ölçüde vardı. İkinci kitabım Yağmur'un Elleri; hem kızım Yağmur'un bebekliğine hem de dönemin sevilen şarkısı Yağmur'un Elleri ve şarkı sayesinde Cumming'sin bu şiirinin gün yüzüne çıkmasına rastlar. Belki ilk rafine şiirleri orada yazmıştım. Yoğun kitap okuduğum dönemlerdi.

Daha sonra Ara İstasyon yayımlandı. Fakat ace-milik devam ediyordu. Şiirler çocukluk anılarım ve mekanlarım, aşklarım ve düşlerim... kötü giden bir evlilik, acı çaresizlik gibi temalar içeriyordu. Okumak tek işim olduğundan (kitabevinde çalışıyordum) yine okuduklarımın izleriyle oluşan bir kitap. Onu Bahçeye Çıkmak izledi... O dönemde sosyal tarih kitapları okumaya bayılırdım. Şaşırtıcı bilgiler, tuhaf yaşamlar ve keyifli bir anlatımın uzattığı dizeler oluşturdu belleğimde. Benim dünyamda, yazılsın yazılmasın hep şiir olarak kaldı.

Sonra toplu şiirler basıldı, Yer Dediğin Göğün İçinde... Yüz Kitabı diye yeni bir kitabı da bu kitabın içine sıkıştırdım.

Kısa dizeli şiirlerden çok uzun dizeleri denediğim şiirlerim oldu. Aksatmadan belirli bir den-

geyle neler yapabileceğimi deniyordum. Fakat teknik denemeler yaşamsal unsurların önüne hiç çıkmadı.

Sonra art arda çocuk şiir kitapları... Son dönemde iki kitap daha... İkisi de müzikle ilgili. Nefes ve Sakınırım Taklidimden Seni Ben. Nefes'te değişler, diğerinde pop ve klasik müzik ağırlığı. Ama bu sadece beni ilgilendiren bir konu, okur o şiirleri hep şiir olarak okudu. Ben hem şiir olarak okudum hem müzik olarak icra etmeye çalıştım.

Orta yaşların sonlarına doğru şahsi mülkiyeti sorgulayıp minimal yaşam tarzını seçtim. Yatak, yorgan ve gerekli birkaç alet... Bir arkadaştan oda kiraladım. Pi tarzı şiirler işte o zaman ortaya çıktı. Az sözcük, daha az, hatta daha az.... Fakat çok şey, hatta sınırsız şey!

Toplum kendi dinamikleriyle ve dış dinamik olan dünyanın etkisiyle değişir ve dönüşürken, bu yapının bir parçası olan sanatçı/şairin süreci nasıl okuyup da nasıl söylediği senin pencereden hangi manzarayla görünüyor?

Toplum değişirken benim düşüncelerim ve inandığım çoğu şey değişse de bu güne kadar getirdiğim duruşumun tutucu olduğumu söylemem gerekiyor. Bir ikilem içinde kalıyorsunuz. Hem teknolojiye hayransınızdır hem onu saçma buluyorsunuzdur. Gençliğe hem güveniyorsunuz hem de gençleri yetersiz buluyorsunuzdur. Bu ikilemler uzayıp gider. Kendi alışkanlıklarım bile zamanla saçma gelmeye başlıyor.

Bu durum yazdıklarımda daha dikkatli olmamı sağladı diye düşünüyorum.

Kesin yargıdan uzak kalma fikri, her şeyi bir düşüncenin başka bir düşünce bağlantısıyla o anlık mekânda anlatma çabam da bundan olsa gerek. Şiirimde doğru dediğim hiçbir olay yoktur. Fakat yuvarlak dizelerden de uzak dururum.

Bu yaşam biçimi beni süslü dizeler kurmaktan da kurtardı.

Şiiri güzelleştirmek, ona makyaj yapmak yerine

onun ruhunu ayakta tutacak imgeleri ilkel doğanın içinden seçmek daha bir anlam kazandı. Lirikizm kendinde, yani kurduğun çatıda gerekliyse oluyor. Gereksizse şiire kendi tabiatında olan sanatları bile özellikle sokmuyorsun.

Kendim için yazmak, bencillik de olsa.... Evet, kendim için yazıyorum. Başkaları okusun diye değil. Yaptığım her şeyi kendim için yapıyorum. Hele belirli yaştan sonra... “başkayı” daha da umursamaz hale geliyorsunuz; çünkü “başka” zaten benin içinde oluyor.

Belki yazdıklarımı ve yazma sürecimi bu minval içinde görebilirsiniz.

Günümüzde yapay zekâ denen teknoloji sanatın çeşitli dallarında, müzikten şiire üretim yapmakta. Dijital teknolojideki bu gelişmenin geleceğin sanatında sence ne gibi etkileri olacaktır?

Her zaman, her olayı insan odaklı düşünmü-

şümdür. Teknolojik gelişmeler Baudrillard'ın Similasyon Kuramında olduğu gibi bir süreç izliyor. Gerçekten yeniden üretilen bize artık günlük yaşamın bir parçası gibi geldi.

Atatürk'ün sesini alıp bir müzik parçasının üzerine monte ediyorlar ve biz o şarkıyı Atatürk'ten dinlemiş oluyoruz. Fakat o sadece bir terennüme kopya ediliyor. Burada şunu hiç düşünmüyoruz: Atatürk'ün nota bilgisi var mıydı? Solfej dersi aldı mı? Hangi enstrümanlar üzerine kendisini geliştirdi? Müzik deneyimi neydi vs.

Biz sunulanı alıyoruz, sunulansa her zaman vitrindir; çok baktığın zaman da sıradanlaşır.

Edebiyatta, özellikle şiire yönelmiş yapay zekâ tüm bileşenleri mükemmel şekilde top-

layıp ortaya yeni bir ürün koyabilir. Bu da vitrindir. Bu ürünü çocukların oynamaktan sıkıldıkları oyuncakları attıkları gibi bir süre sonra sizin atmanız da kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum.

Kısaca insanın 'dil'iyle ürettiğinin 'dil'i farklıdır.

Düşünün, bir ti-

yatro eseri antik çağdan bu güne dek ne kadar evrilse de özünü koruyarak bu güne gelmiş. Tiyatronun, performansa dönüşüp underground uzantıları bile bünyesinden kopup tarihteki pasif yerini almıştır.

Yapay zekâ dediğimiz şey modern çağın bir yanılması olabilir. O da post-modern kavramı gibi tarihin çapağı olarak literatürdeki yerini alacağını düşünüyorum.

antsanat

jale

en güzel hikâyedir başarısızlığım

hatalarım, düştüğüm çukur

ince bir dalın rüzgârla ilişkisi

kadar sıradan üstelik sıra dışı

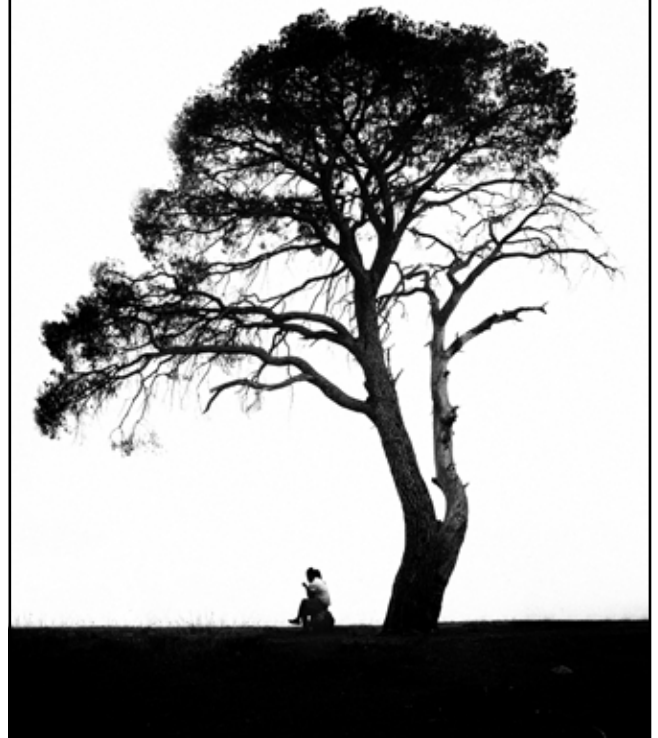
omzumda üşüyen hafif bir afife

ot çekip düşer kolumdan sahneye

bittikten, tükendikten sonra

en güzel hikâyedir başladığım

Salih Mercanoğlu

Antalya Muratpaşa Belediyesi'nce Türkân Şoray Kültür Merkezi'nde düzenlenen Forum Muratpaşa'da, Türkiye'de göçün ekonomik, kültürel, demografik yapıya etkisi ve yarattığı sorunlara karşılık çözüm önerileri konuşuldu.

Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal'ın açılış ve değerlendirme konuşmasıyla başlayan forum, **gazeteci-yazar Merdan Yanardağ, Türkiye Mülteci Konseyi ve Afgan Mülteciler Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği Başkanı Zakira Hekmat, İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi (IGAMDER) Başkanı ve eski Birleşmiş Milletler (BM) Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilcisi Metin Çorabatır** katılımıyla gerçekleşti. Forumun moderatörlüğünü **Evren Özalku** üstlendi.

Sivil toplum kuruluşları ve siyasi parti temsilcileri, kent sakinlerinin yoğun katılımıyla gerçekleşen forumun tespitleri ve çözüm önerileri şöyledir:

Tespitler ve Çözüm Önerileri

1. Göç Politikaları Türkiye Gerçeklerine Uygun Olmalı

Göç sorunu, Türkiye'nin gerçekleri ve vatandaşların yaşadığı sosyal ve ekonomik koşullar göz önünde bulundurularak ele alınmalı. Göç politikaları yalnızca merkezi otoritelerce değil, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının da aktif katılımıyla, ortak akılla oluşturulmalı.

2. Geri Dönüş Sağlanmalı

Göçmenlerin ülkelerine gönüllü ve güvenli bir şekilde dönmeleri sağlanmalı. Mülteci statüsü yeniden değerlendirilmeli. Ülkelerine gidip geri dönen mültecilerin ülkelerinde güvende olup olmadıklarına ilişkin statüleri gözden geçirilmeli. İltica başvuruları hızlı ve etkin bir şekilde sonuçlandırılmalı. Koşulları uygun olmayanla reddedilmeli.

3. Türkiye Depo Ülke Olmaktan Çıkmalı

Türkiye, gelişmiş ülkeler tarafından depo ülke olarak görülmemeli, bu politikaya karşı durulmalı. Bu yaklaşımı güçlendirecek politik diyaloglardan kaçınılmalı. Göçmenlerin yükü, ülkeler arasında adil ve dengeli şekilde paylaşılmalı. Türkiye, uluslararası hukuk ve sözleşmelerde yer alan haklarını Avrupa devletleriyle aynı şekilde kullanmalı.

4. İskan Politikaları Belirlenmeli

Göçmenlerin yerleşim süreçleri için sosyal ve ekonomik koşullar dikkate alınarak iskan politikaları oluşturulmalı. Göçmenler, demografi politikalarına uygun doğum planlaması konusunda bilinçlendirilmeli.

5. Göçmenlerin Durumu Kategorize Edilmeli

Türkiye'deki göçmenler, iş gücü, eğitim gibi farklı kategorilere ayrılarak daha etkin politikalar üretilmeli. Ekonomimize katkı sağlayacağı düşünülenler oturma ve çalışma izni verilerek hukuki statüye kavuşmalı, çalışma koşulları iyileştirilmeli. Bu grup ve dönüşü

6. Entegrasyon Politikaları ve Toplumsal Diyalog Geliştirilmeli

Özellikle ilticacı kabul edilenler ile çalışma ve oturma izni verilen göçmenler için ekonomik, sosyal ve kültürel entegrasyonu sağlayacak politikalar oluşturulmalı. Göçmenler ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasındaki ön yargıları kırmak için diyalog ortamları yaratılmalı.

7. Sosyal Barış Sağlanmalı

Göçmenlerin 1951 Cenevre Sözleşmesi gereğince sağlık, eğitim gibi fiili ve hukuki avantajları sosyal barış açısından Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına sağlanmalı.

8. Afrika ile Vize Politikaları Yeniden Düzenlenmeli

Sayılarının 2050'de 200 milyonu bulacağı düşünülen iklim mültecilerinin, Afrika'nın orta ve alt bölümündeki ülkelerle olan vize muafiyet anlaşmaları ve kolay vize verme politikası nedeniyle ağırlıklı olarak Türkiye'ye yönelmektedir. İstanbul'un belirli semtlerinde yoğunlaşan bu göç ve yerleşim yoğunluğunun titizlikle takibi, kısmi vizesiz giriş anlaşmalarının derhal gözden geçirilmesi, kolay vize verilmesi politikasından derhal vazgeçilmeli.

9. Şeffaf Bilgi Paylaşımı Zorunlu

Göçmenlerle ilgili bilgi kirliliğini önlemek için kamu kurumları verileri net ve şeffaf bir şekilde paylaşmalı. Göçmenlerle ilgili veri toplama, istatistiksel çalışmalar ve raporlamalar artırılmalı.

10. STK ve Cemaatler Yakından İzlenmeli

Göçmenlerle ilgili çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları ve cemaatlerin faaliyetleri denetlenmeli. Göçmenlerin suç örgütleri tarafından istismar edilmesi engellenmeli.

11. Göçmenler İç ve Dış Politikada Araçsallaştırılmamalı

Göçmenler, siyasi çıkarlar uğruna iç ve dış politikada bir araç olarak kullanılmamalı.

Ümit UYSAL

Ümit Uysal

"Her üç kişiden ikisinin gıda alırken zorlandığı bir Türkiye'den söz ediyoruz. Dünya, Türkiye'deki çelişkiyi görmezse, 'Mültecilere sakın dokunma' baskısını devam ettirirse, şartları uymayanları lade gibi Türkiye'nin yasal haklarını dahi kullanırmamakta bu derece ısrar ederlerse bu dengesizlik, bu eşitsizlik yarı Türk vatandaşlarının da Ege'den, Karadeniz'den her taraftan gelişmiş ekonomilerine doğru yürümelerine neden olur. Eğer bu baskı, bu şekilde Türkiye'yi örselemeye devam ederse çok sakıncalı sonuçları olacaktır."

Gelecek Kötüyü Düşünmenin Estetik Hazzı

Distopya

Ali
ŞİMŞEK

Distopya, hiç istisnasız günümüzün en gözde anlatım formu. Hollywood'dan Netflix gibi platformlara neredeyse olmazsa olmazı. Buna milyonlarca gencin takip ettiği, fanı olduğu anime, manga sektörünü eklemek de gerekiyor.

A

rtık gündelik dilimizin parçası olmuş ütopya kavramını, yani Yunanca-Latince kökenli Olmayan Yer'i 15. yüzyılda kitabına Ütopya ismini veren düşünür, siyasetçi Thomas More borçluyuz.

Ütopya katı kuralları olsa da, bir ada üzerinden düşünülen bir bolluğu, mutluluğu ve eşitliği vurguluyordu her şeyden önce. Elbette faturası biraz sıkıcılık ve rutinlik olsa da insanlığın en büyük kazanımlarından biri oldu bu düş. Arkası sükün etti Campenella'nın Güneş Ülkesi'nden Bacon'un Yeni Atlantis'ine onlarca örnekle. İlk örneklerde ütopya denizle sınırlanmış bir adayla kopmaz bağa sahipti. Sanki hayatın şiddeti, eşitsizliği ve karmaşasından uzak bir ülke hayal etmek dört tarafı denizle çevrili bir ada gerektiriyordu. Eski, yaşlı ana-

karadan radikal bir kopuş... Ütopya kavramı 1789 Fransız Devrimi sonrası somut bir siyasi anlam kazandı. Artık salonların, meclislerin, gizli örgüt toplantılarının en çok kullanılan kavramlarından biriydi, aynı dönemde yaygınlaşan ideoloji kavramıyla birlikte.

Endüstri devrimini arkasına alan krizli 19. yüzyıla geldiğinde ise ütopya düşünülebilirin ötesinde Makine ile ivmelenmiş gerçekleştirilebilir bir dünyaya dönüştü. Makina elbette herkes için aynı anlam ifade etmiyor, işlerini kaybetme korkusundaki binlerce kişi için Makine kırılcılığı yani Ludistleri de üretiyordu. Örneğin İngiliz Robert Owen 5.000 kişiden oluşan işçi ve ailelerini ikna ederek, bütün malını mülkünü de satarak ve ailesini de yanına alarak Amerika'ya göç etmiş ve 1825 yılında Indiana Eyaleti'nde "New Harmony" (Yeni Uyum) adında eşitlikçi

bir komün bile kuruvermişti. Owen'dan Saint Simon ve Marx'a ütopya varolanın ötesindeki yeni bir dünyayı muştuluyordu artık. Ütopya somut bir çağrıya dönüşmüş Avrupa sokaklarında ve barikatlarında yankılanır olmuştu.

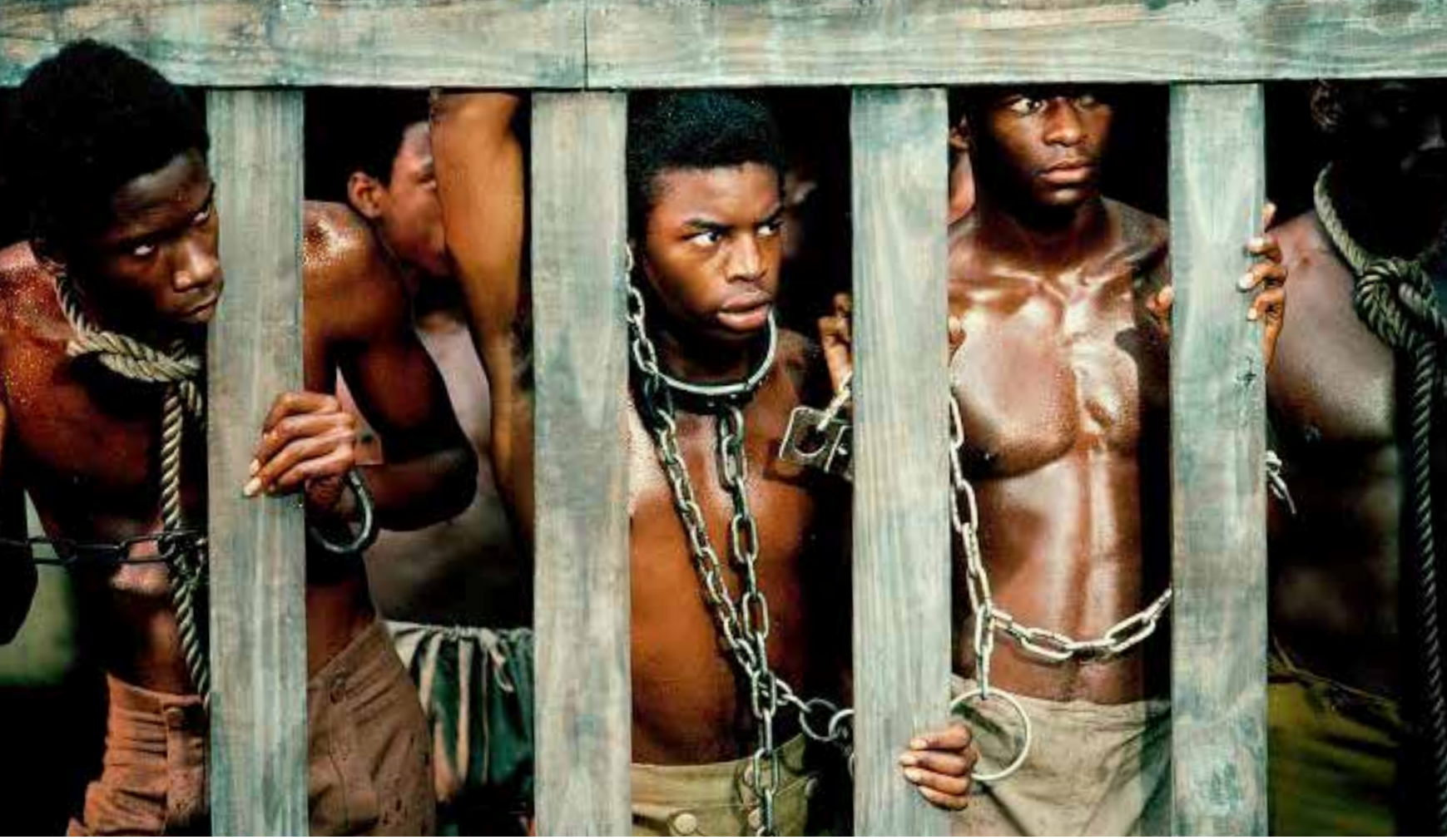
Fakat gerek 1914 yılında başlayan Birinci Dünya Savaşı'nın makinalaşmış yıkımı, ki ilk hava saldırısını üretmiştir; makinaları da iyimserlikle kucaklayan ütopya kavramının saygınlığını ciddi oranda sarsacaktır. Artık makinalar, bürokratik devletler ve en önemlisi de bilim korkutucu hale gelivermişti. Gelecek korkutucu hale gelmişti. İşte ilk dünya savaşından daha da korkutucu ve makineleşmiş olan ikincisine uzanan yıkımlarla dolu yıllar artık ütopyadan çok "gelecek kötü" anlamına gelen distopya düşüncesine evrilecektir. Buradaki en önemli anlatım kipi ise neredeyse distopyayla beraber çalışan bilimkurgu edebiyatı ve daha sonrasında sineması olacaktır. Bilimkurgu edebiyatının tarihini genelde 1816'da yazılmış Mary Wollstonecraft Shelley'in yazdığı Frankenstein ile başlatmak adettendir. Bugün bir külte dönüşen, maalesef kadın yazarını da unutturan Frankenstein, kontrolden çıkmış teknolojiye dönük korkunun cisimleşmiş hali olarak daha sonraki örnekleri etkilemişti. Bugün bilimin kötü kullanımı, robotlar, Siborglar türün vazgeçilmezi olarak bu ilk örneğin anısını taşıyorlar yüzlerce örnekle. Arkasından Jules Verne'nin muhteşem romanlarıyla başka bir maceraya sıçrandı. Denizaltılar, ıssız adalar, yeni makinalar, icatlar, delirmiş, inzivaya çekilmiş bilim insanları ve en önemlisi Ay'a Yolculuk gibi hayalgücümüzü tahrik eden örnekler verdi Jules Verne.

Edebiyatın ötesinde Frits Lang'ın işçilerin hissiz robotlara dönüştüğü 1927 tarihli Metropolis filmi, Melies'in öncü 1902 tarihli Aya Yolculuk filmini saymazsak, bilimkurgu sinemasının ilk örneği oldu. 1930'lara gelindiğinde ise Aldous Huxley'un "Cesur Dünyası" bizi geleceğe fırlatıyor, daha sonra Georg Orwell'in 1984 romanı

karamsar, ve otoriter bir gelecekle yüzleştiriyordu. Tektipleşme, denetim, makinalar ve hijyen bir mekana kapanmanın korkusunu yaşıyorduk. Arkasından Arthur C. Clarke ve Asimov'un, Sovyet coğrafyasından Stanislaw Lem'in muhteşem romanları sükün ediverdi. Sadece edebiyat değil tabii; 1945 sonrası çizgiroman ve ucuz dergilerin (pulp) taşıdığı ve daha sonra sinemanın bir türe dönüştüreceği bir bilimkurgu-distopya patlaması yaşadık. Marshlılar geliyordu! Orson Welles'in 1938'de bir radyo programında izleyicileri şoke eden şakası gibi. İşgal başlamıştı... Elbette bu Marshlılar çizgiromanlara ve Süper Kahraman (Kaptan Amerika) söylemine sirayet eden bir komünizm korkusunu da taşıyordu.

1960'lardan 1980'lere giden süreçte bilimkurgu sinemada destansı-epik bir anlayışı da başlattı. 1968 tarihli distopik Maymunlar Cehennemi, 1974 tarihli Star Wars ve en önemlisi de distopyanın sinemadaki ilk örneklerinden olan 1979 tarihli Mad Max ve Alien sarsıcı bir gelenek oluşturdu. Uzay Yolu'ndan Galaktika'ya uzanan ve daha sonrası sinemaya transfer olacak TV dizilerini saymıyorum bile. Arkasından 1984 tarihli Terminatör filmi geldi ve sonra 1999 yılında Matrix furyası. 2000'ler ise özellikle sinemada distopyanın ve bilimkurgunun altın çağına dönüştü ve hala da o dönemin içindeyiz. Distopya ve kıyametçi (apokaliptik) anlatıdaki asıl patlama 11 Eylül 2001 sonrası oldu. Dünyalar savaşından felaket filmlerine onlarca film ve roman sükün etti. Sinemanın kült filmlerinin yeniden çevrimiyle de yükselişe geçen bir eğilimdi.

Bugün filmlerin ötesinde milyonlarca izleyiciye ulaşan Netflix yapımları gibi dizilerde, Japon animelerinde insanlık "geleceğin kötü" olduğu, yıkılmış kentleriyle, çöle dönmüş mekânları ve makine enkazlarıyla karamsar bir dünyayı izlemekten ve okumaktan estetik haz alıyor.

Kunta Kinte'yi Anımsarken

1750 yılında Gambiya Nehri kıyılarında doğdu Kunta Kinte, 17 yaşında, kardeşine müzik aleti yapmak için ormanda ağaç ararken saldırıya uğradı, esir alındı. Köle olarak önce Senegal'in Dakar açıklarındaki Goree Adası'na götürüldü.

Ada, o yıllarda köleler için bir bekletme ve ayrıştırma merkeziydi.

Ümit
UYSAL

Virginia eyaletine nakledildi. Köle olarak satıldı. Dört kez kaçma girişiminde bulundu. Başaramadı. Kendisine iki seçenek sunuldu. Ya hadim edilecek ya da sağ ayağı kesilecekti. Ayağının kesilmesini tercih etti. Soyunu sürdürmek istiyordu. Onun so-

yundan geldiğini iddia eden yazar Alex Haley'in unutulmaz romanı "Kökler" ve aynı adı taşıyan televizyon dizisi 70'li yıllarda herkesi şok etmişti. Oysa şaşıracak bir şey yoktu. 200 yıl önce Kunta Kinte'ye yapılanlar, 1945'te Nagasaki ve Hiroşima'da yaşayan masum sivil insanlara yapılanlardan daha vahim değildi.

Bugünün Kunta Kinte'leri

Bugünün dünyasında, “daha iyi yaşam koşulları” için her türlü tehlikeyi göze alanların kitlesel gönüllü göçü var. Türkiye, Tunus, Fas, Meksika gibi kişi başına 6-12 bin dolar milli gelire sahip azgelişmiş ülkeler, zengin ekonomilere komşu olmanın bedelini ağır şekilde ödüyor.

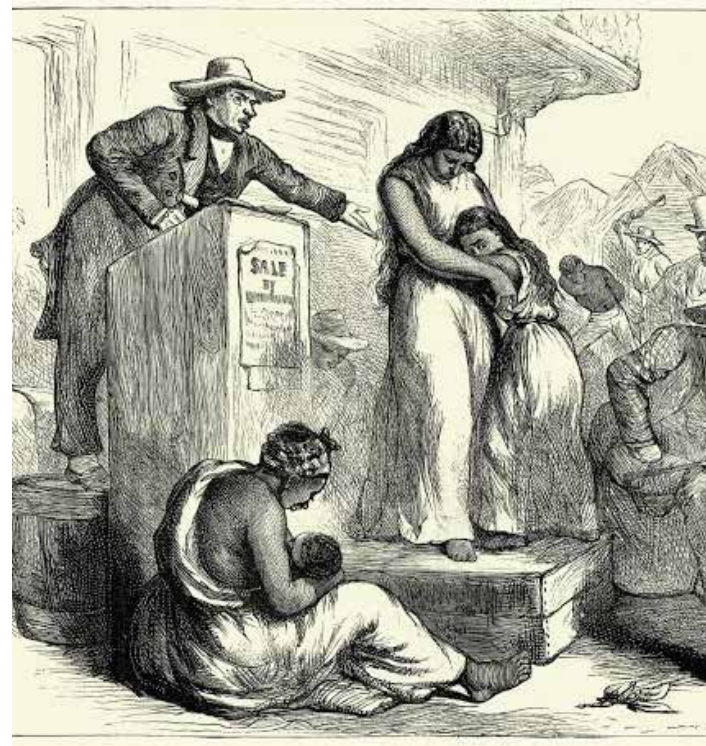
Bu ülkelerin hikâyeleri birbirine o kadar benziyor ki... Son 30 yılda her kasabasına üniversite açılan bu ülkelerin genç kuşakları eğitilmiş işsizler ordusuna dönüştü. Alt işlerde çalışamaz hale geldiler. Boş bayındırlık ihaleleri ve otoriterleşen rejimlerle tahrip edilmiş ekonomiler yaratıldı. Büyük bir mülteci akınına göğüsliyorlar. Düzensiz göçmenler, vizesiz ya da sınır ihlali yoluyla bu ülkelere gelip sonrasında zengin ülkelere çalışma ve oturma izni için başvuruyor. Nitelikli işgücü durumunda olanlar kabul ediliyor, diğerleri “bekleme salonunda” ucuz sanayi ve tarım işçisi olarak yaşamalarını sürdürüyor.

Bugünün Kunta Kinte'leri, Ege'de ya da Sicilya açıklarında bir botun devrilmesiyle denizde can veriyor. Bir inşaatın 7'nci katından düşüyor. Mülteci kamplarında, kötü koşullarda hayatta kalmaya çalışıyor, fuhşa zorlanıp cinsel şiddete uğrayarak katlediliyor.

Büyük soru şu: İnsanlık, insan hak ve onuruna saygı temelinde gelişiyor mu yoksa sadece değişiyor mu? Üretim ve toplumsal ilişki şekilleri, biçim değiştirerek yüzyıllarca hatta binyıllarca aynı vahşi niteliği sürdürüyor mu, sürdürmüyor mu? Uluslararası hukukun ve Birleşmiş Milletler'in karar alma süreçlerinin gelişimi dünya genelinde daha insani ilişkiler tablosu oluşumunu da beraberinde getirebiliyor mu?

Savaşları, yoksulluğu ve açlığı azaltmada belirgin bir fayda sağlıyor mu, sağlamıyor mu? Takdir sizlerin...

Not: Kuzeybatı Afrika'nın yerel müzik aleti kora, lirik tınısıyla insanı büyümlü bir dünyaya götürür. 1767'de esir düşen Kunta Kinte de muhtemelen kardeşi için kora yapmaya çalışıyordu. Gelin, bugün arkamıza yaslanalım ve dünyanın bütün kunta Kinte'leri için birkaç dakikalığına kora dinleyelim: Sanatçı Sona Jobarteh, Albüm Fasiya ve şarkı Mamamuso...

Mamamuso

Artık sesler bile kesildi

Şarkı mı, dua mı bu biten?

Ah geceler güne dönmeden

Son limana ulaştı gemi

Okşuyor anne çocuğunu

Ve mangalda külleniyor kor

Neden bilmem artık açmıyor

Ruhta huzur tomurcuğunu

Ateşini kaybetti alın

Şimdi bütün rüyalar yarı

Bulsam bulsam artık dünyamı

Kızıl kavsinde anıların

“19 Mayıs Gerçek Bir Milattır!”

Mustafa Kemal’in 19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıkışının ve Ulusal Kurtuluş Savaşı’mızın fitilini ateşlemesinin üzerinden 106 yıl geçti. ADD (Atatürkçü Düşünce Derneği) Antalya Şubesi Başkanı İbrahim Daş’la gerek bu tarihin önemini gerek de son dönemde Atatürk ve Cumhuriyet’e yönelik yoğunlaşan saldırıların arka planını masaya yatırdık.

AntSanat’a hoş geldiniz. Sohbetimize 19 Mayıs 1919’un bağımsızlık savaşımızda nasıl bir yeri olduğu sorusuyla başlamak isteriz. Gerçekten de kurtuluşun miladı mıdır bu tarih? Bu sorunuza cevap vermeden önce o günlerde Osmanlıdaki ve bölgedeki gelişmelere göz atmak gerekir. I. Dünya Savaşı’nın nasıl geliştiğini ve karanlıkta bırakılan gerçekleri konuşmak gerekiyor. Osmanlı’nın başında İttihat ve Terakki iktidarı var. Osmanlı’nın o güne kadar getirdiği yönetim biçiminden daha ileride bir yönetim anlayışı ile başa gelmiş bir iktidardan bahsediyorum.

İttihat ve Terakki o günün şartlarında, yaklaşan I. Dünya Savaşı’nı görebilmiştir. Şehir efsanesi olan Alman hayranlığı ise hiç doğru değildir. Yaklaşan savaşta hedefin Osmanlı olduğunu

gören İttihat Terakki İngiltere, Fransa ve çarlık Rusya’sı ile temaslarda bulunup sizin yanınızda savaşa girmek istiyoruz demiştir. İngiltere bu savaşı zaten sizi paylaşmak için çıkarıyoruz anlamına gelen yaklaşımı üzerine yeni strateji olarak Almanların teklifine “evet” denilmiştir. İşte bu şartlarda başlayan I. Dünya Savaşı’nın en önemli cephesi Çanakkale idi. Anafartalar kahramanı olarak tarihe geçen Mustafa Kemal, İngilizlerin hevesini kursağında bırakmıştı. Ardından Edirne’de 16. Kolordu Komutanlığı’na atandı. Kısa süre sonra Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu’da, Çarlık Rusya’sına karşı savaşmak üzere Diyarbakır’a atandı. Bitlis ve Muş’a doğru hücumla geçen Mustafa Kemal Çarlık güçlerini yenerek bölgede önemli bir görev yapmıştı. Erzurum ve Sivas Kong-

relerine bölgeden katılan delegelerin çoğunluğu o zamandan beri Atatürk'ün yanında savaşlardır. Tunceli Mebusu Diyar Ağa bunun en önemli örneğidir. Devamında Mustafa Kemal Paşa'yı Halep'te görürüz. 1917'de Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı'na bağlı olarak Halep'te kurulması kararlaştırılan 7. Ordu'nun başına getirildi. Ortada ordu yoktu, kur deniyordu! İşte bu şartlarda İstanbul'a dönen ve İngilizler tarafından takip altında olan Mustafa Kemal Paşa Anadolu'ya geçişin yollarını ararken önüne gelen fırsata hayır demedi ve görevi kabul etti. Osmanlı ordusu içinde bu tarihi akışı en net analiz edebilen Mustafa Kemal Paşa olduğu için şunu söyleyebiliriz: Evet, 9 Mayıs 1919 gerçek bir milattır.

Son dönemlerde Samsun'a çıkış ve sonrasındaki gelişmeler için adına "devlet operasyonu" denilen bir tanımlama yapıyor. Sizce bu ifade gerçeği yansıtıyor mu?

19 Mayıs'ta en çok tartışılan, Vahdettin'in Mustafa Kemal Paşa'yı Samsun'a gönderdiği iddiasıdır. Her şeyden önce Mustafa Kemal Paşa, merkezi Sivas'ta olan 9. Ordu müfettişliğine gönderilmiştir! Görevi de görev bölgesindeki Türklerin Rumlara ve yer yer Ermenilere yaptığı baskıyı önlemektir; sözde asayiş bozan Türkleri engellemek! Görev bölgesi, Trabzon, Erzurum, Sivas, Van, Erzincan ve Samsun, Diyarbakır, Bitlis, Elâzığ, Ankara, Kastamonu, Kayseri ve Maraş'tır. Anlaşılabileceği gibi Samsun'a gönderilmemiştir. Sivas'a gitmenin tek ve en kısa yolu deniz yoludur ve Paşa da öyle yapmıştır. Tüm bunlar Nutuk'ta yer almaktadır. Ayrıca İstanbul'dan çıkma fırsatını bulan Mustafa Kemal Paşa, milli mücadeleyi başlatacağı anlaşıncı, İngiliz General Milne'nin talebi üzerine Vahdettin

tarafından geri çağırılmıştır. Geri dönmeyince de İstanbul Hükümeti tarafından vatan haini ilan edilmiştir.

Bugün hala İngiliz emperyalizminin, "Türkler, Rumları ve Ermenileri katlediyor" yalanının peşinden koşanlar vardır. Hiç çekinmeden, "19 Mayıs bayram değil, Pontus Rum soykırımının başlangıcıdır" diyebilmektedirler... Olguya "Devlet Operasyonu" diyebilmek için ortada bağımsız bir devlet olması gerekir. Vahdettin ve Damat Ferit Hükümeti'nin İngilizler ile işbirliği içinde olduğunun onca belgesi varken, bu iddialara olsa olsa Osmanlıyı dağıtmak için İngiliz emperyalizmi ve işbirlikçilerinin operasyonu denebilir!

Önceki soruya paralel biçimde, gerek Mustafa Kemal'in kişiliğinde temsil olunan diriliş hareketi, gerek de Cumhuriyet dönemi, belli kesimlerce eleştiriye tâbi kılınıyor; örneğin kurtuluş mücadelesi sadece Türk - Yunan savaşına indirgeniyor şeklinde adlandırılıyor.

Devrim sonrasındaki dönemde ise adeta İngilizlerin lütfuyla yol alınmış gibi bir algı yaratılıyor.

Aslında bu iddialar Atatürk düşmanı Mevlanzade Rifat'ın, "Türkiye İnkılabı'nın İç Yüzü" adlı kitabına, dayandırılmaktadır. Merhum Turgut Özakman, iddialara yönelik "yalan, yanlış ve martaval yığını" olarak adlandırdığı bu kitabı kaynak olarak kullanan Vahdettinci yazarlar, milletimize bu yalanı yaymışlardır. "Kurtuluş Savaşı'nı Vahdettin başlattı" diyen Mısırlıoğlu: "İstanbul ve Ankara iki hasım (düşman) pozunda, karşı karşıya olacaktır. Bu oyun düşmana karşı Anadolu ile el ele, bir siyasi komplo, bir ince politika olarak başlatılmış, Padişah ve İstanbul Hükümeti, bu oyunu büyük bir ciddiyet ve teatral

bir kudretle oynamışlardır.” diyebilmiştir.

Turgut Özakman, ona bir soru ile cevap vermiştir: “Ama o fetvalar, o isyanlar, o Anzavur, o milliyetçileri tepelemek için İngilizlere türlü türlü önerilerde bulunmalar, bunlarla ilgili binlerce belge, tanık, Vahdetin’in kendi itirafları filan nedir? Eğer bu oynusa buna olsa olsa Kanlı Nigar oyunu denilebilir.”

Diğer yandan Mustafa Kemal Paşa’nın İngiliz ajanı olduğu yalanı ise Sivas’a görevli olarak gönderilirken İngiliz izni ile gitmesine dayandırılmaktadır. O tarihte Anadolu’nun Mondros Ateşkes Antlaşması ile işgal edildiğini bilmemeleri mümkün değildir. Samsun Limanı dahil tüm limanlar işgal altındadır. İstanbul’dan çıkışları ise en son olarak İngilizler onaylamaktadır; hatta Vahdetin’in Osmanlı’nın idaresini 15 yılına İngilizlere bıraktığının belgeleri İngiliz arşivlerinde yer almıştır.

Son dönemde gençliğin ortaya koyduğu eleştirel tutum, Atatürk ve devriminin ne kadar kalıcı temellere dayandığını bir kez daha gözler önüne serdi, öyle değil mi?

Son dönem derken ben 2002’den bugüne kadar olan süreci anlıyorum! Özellikle son günlerde Türkiye’deki muhalefete yönelik iktidarın uygulamaları daha da öne çıkmıştır. Dünyada ABD emperyalizmi fütursuzca yol alırken ülkelerde işbirlikçi iktidarlar eli ile istediği hedefe ulaşıyor! Böyle bir dönemde ülkede konuşulan başlıkların başında en acil konu ise vatanın bütünlüğü milletin birliğidir; çünkü demokrasi başta olmak üzere temel insan hakları sadece bağımsız ülkelerde olur. Dolayısıyla demokrasi her şeyden önce milletin iradesinin mecliste tecellisi ile olur. Bugün Türkiye’de parlamenter rejim olmadığı için demokrasiden bahsedilemez!

lemmez! Bu nedenle bu topraklara parlamenter rejimi getiren Atatürk’ü dillendiren ve farklı siyasi çizgide olmasına rağmen “Mustafa Kemal’in askerleriyiz” diye slogan atan gençlik bugün çok önemlidir. Türkiye gençliği, aralarındaki tüm etnik, siyasi ve dinsel ayrılıkları erteleyerek bir araya gelmiştir.

Son olarak söyleşi boyunca sözünü ettiğimiz Atatürk’ü ve Cumhuriyet’i tahrif etmeye çalışan teorilere karşı kurumsal olarak neler yaptığımızı; Antalya Şubesi’nin çalışmalarını anlatır mısınız?

Atatürkçü Düşünce Derneği Antalya Şubesi ve ilçe şubelerimiz olarak bu gerçekleri toplumun tüm katmanlarına duyurmaya çalışıyoruz. En önemli çalışma da derneklerimizden sendikalarımıza, odalarımızdan siyasi partilere kadar geniş bir yelpazeden oluşan platformumuz ile bunu yapıyoruz. “Cumhuriyet İçin Antalya El Ele Platformu” adı altında yürüttüğümüz çalışmalar Türkiye’nin kimine göre dördüncü kimine göre beşinci şehrinde karşılık bulmaktadır. 19 Mayıs 2012’den beri Ulusal bayramlarda yerel yönetimlerimiz ile el ele düzenlediğimiz Fener alayları bunun göstergesidir.

antsanat

Antalya'nın İlk Sivil Şehidi

Osmanlı-İtalya ilişkileri, 19. yüzyılın sonlarına doğru artan gerilimlerle şekillenmiştir.

Sanayi Devrimi sonrası sömürge yarışına katılmak isteyen İtalya, gözünü Osmanlı topraklarına dikmiş ve 1911 yılında Trablusgarp Savaşı'nı başlatarak Osmanlı Devleti ile karşı karşıya gelmiştir. Osmanlı Devleti'nin bu savaşla birlikte zayıflaması, İtalya'nın Anadolu üzerindeki emellerini de artırmıştır.

M

ondros'un ardından İtalyanlar, 28 Mart 1919'da Antalya'yı işgal etmişlerdir. İtalyan işgali, bölgedeki halk arasında büyük bir huzursuzluk yaratmış,

yerel direnişin doğmasına zemin hazırlamıştır. İşgal yıllarında Antalya'da işgal karşıtı faaliyetler gizlice yürütülmüş, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti öncülüğünde direniş hareketleri örgütlenmiştir. Bu hareketin önemli isimlerinden biri de Korkutelili Mustafa Haşmet olmuştur.

Haşmet, 1880 yılında Antalya'nın Sağırbey Mahallesi'nde doğmuş, aslen Korkutelili olup hayatının büyük bir kısmını Korkuteli'nde geçirmiştir. Antalya'da işgal karşıtı gizli toplantılara katılarak direniş faaliyetlerinde bulunmuştur. 18 Şubat 1920 gecesini, bir toplantıdan dönerken Kalekapısı civarında işgalci İtalyan askerleriyle girdiği mücadelede şehit edilmiştir. Haşmet'in ölümü, Antalya halkında büyük bir infial yaratmış ve direniş ruhunu güçlendirmiştir. O, Antalya'nın Millî Mücadele dönemindeki ilk sivil şehidi olarak anılmaktadır.

Korkuteli Hâkimi Nuri Tarhan, Mustafa Haşmet'in şehit edilmesini 1938 yılında şu şekilde dile getirmiştir: "Yıl 1920, Şubat ayının yirminci gecesini... Antalya'nın kaldırımsız ve yılankevi yolları, bulutlar arasından sızan soluk bir ay ışığıyla aydınlanıyordu. Haşmet, gece yarısına kadar bir arkadaşının evinde oturduktan sonra evine dönüyordu. Kalekapısı'na

Emin
GÜLER

yaklaştığında, nöbetçi karakolu kulübesinden çıkan iki yabancı'nın kendisine doğru sokulduğunu ve anlamadığı bir dilden bir şeyler söylediklerini gördü. Gece yarısı bir olay çıkarmamak için durumu

geçıştirmek istedi. Haşmet'in bu tavrını korkaklık olarak gören ve niyetini anlayamayan yabancı devriyeler, cesaretlenerek onu kulübe'ye doğru sürüklemeye başladılar. Haşmet, bir hamleyle kendisini kurtardı ve karşı bir hamleyle silahlarını ellerinden aldı. Sonra, "Türk acizlerle uğraşmaz, alın silahlarınızı" diyerek silahlarını geri verdi ve yoluna devam etti. Ancak İtalyan askerleri, Haşmet'in bu mertliğini ihanete uğratarak sırtından vurdu. Mustafa Haşmet, oracıkta şehit düştü. O gece, Antalya'nın bağrına kazınan bu olay, halkın işgale karşı direniş azmini daha da artırdı ve Millî Mücadele'nin ruhunu güçlendirdi." Mustafa Haşmet'in adı, Antalya'nın işgal sürecinde gösterdiği kahramanlık ve vatanseverlikle ölümsüzleşmiş, Korkuteli ve Antalya halkı için bir direniş sembolü hâline gelmiştir.

Günümüzde de onun hatırası, Millî Mücadele'nin Antalya'daki en önemli figürlerinden biri olarak yaşatılmaktadır. Bu figürün, Antalya'nın Millî Mücadele'deki önemli yeri göz önünde bulundurularak cadde, sokak, kütüphane ve park gibi kamusal alanlara adının verilmesi gerekmektedir.

SOSYAL EŞİTSİZLİK ve GELİR DAĞILIMI ADALETSİZLİĞİ

11.11.2024

3

SONUÇ BİLDİRGESİ

Antalya Muratpaşa Belediyesi'nin demokratik ve kalkınmış bir Türkiye hedefiyle gerçekleştirdiği Forum Muratpaşa, kasım ayında "Sosyal Eşitsizlik ve Gelir Dağılımı Adaletsizliği" gündemiyle Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde toplandı.

Forum, DİSK Genel Başkanı Arzu Çerkezoğlu, gazeteci Erdal Sağlam, İstanbul Planlama Ajansı (İPA) Genel Müdürü Oktay Kargül'ün katılımıyla gerçekleşti. Forumun moderatörlüğünü gazeteci Meliha Okur üstlendi.

Sivil toplum kuruluşları, demokratik kitle örgütleri, siyasi parti temsilcileri ve kent sakinlerinin yoğun katılımıyla gerçekleşen forumun tespitleri ve çözüm önerileri şöyledir:

Tespitler ve Çözüm Önerileri

1. Demokrasi ve Adalet

Tüm yerel yönetimlerde ve kamu kuruluşlarında şeffaf ve katılımcı yönetim modelleri uygulanmalı; gelir adaletsizliğine karşı etkin bir demokratik denetim sistemi kurulmalıdır.

2. Bağımsız Kamu Kurumları

Merkez Bankası ve Rekabet Kurumu gibi kritik kamu kurumlarının bağımsızlığı güvence altına alınmalı; vergi ve imar aflarına son verilerek gelir dağılımında eşitlik sağlayan düzenlemeler oluşturulmalıdır.

3. Ekonomik Verilerin Güvenilirliği ve Şeffaflığı

Tüm kamu kurumlarının ekonomik verileri düzenli aralıklarla yayınlanmalı ve bağımsız denetim kuruluşlarınca doğrulanarak kamuoyunun erişimine açık hale getirilmelidir.

4. Planlı Ekonomi, Planlı Kalkınma

Gelir adaletini gözeterek bir planlı ekonomi modelinde, devlet stratejik sektörlerde kamu yatırımlarını artırmalı, sermaye hareketlerini denetleyerek finansal istikrarı sağlamalı ve istihdamı artırmaya yönelik sosyal politikaları güçlendirmelidir. Bu modelde yerel üretim desteklenmeli, uzun vadeli kalkınma planlarıyla ülkenin kaynakları verimli kullanılmalıdır.

5. Yolsuzlukla Mücadele ve Kayıt Dışı Ekonomi

Kayıt dışı ekonomiyi önlemek için denetimler sıklaştırılmalı, yolsuzlukla mücadele için bağımsız yargı organları güçlendirilmelidir. halinde zulme ve hak ihlaline uğrayacağı sabit olan grup dışındakiler güvenli şekilde iade edilmeli.

6. Vergi Politikaları

Dolaylı vergiler azaltılarak, doğrudan gelir üzerinden artan oranlı vergi sistemi uygulanmalı; düşük gelir gruplarının vergi yükü hafifletilmelidir.

7. Sosyal Devlet Anlayışı

Eğitim, sağlık ve ulaşım gibi temel hizmetlerin ücretsiz veya düşük maliyetli sunulması için merkezi bütçeden pay ayrılmalı ve her vatandaşın bu hizmetlere erişimi sağlanmalıdır.

8. Ücret ve Emeklilik Politikaları

Asgari ücret, yoksulluk sınırında olacak şekilde artırılmalı; emekli aylıktan en az asgari ücret seviyesine çıkarılmalıdır. Sendikalaşma hakları ve toplu sözleşme mekanizmaları yaygınlaştırılmalıdır.

9. Uzun Vadeli Sanayi ve İstihdam Politikaları

İnşaat gibi geçici sektörler yerine, yüksek katma değerli ve uzun vadeli istihdam yaratacak sanayi sektörleri desteklenmeli; AR-GE ve inovasyon yatırımları artırılmalıdır.

10. Konut ve Gıda Destekleri

Düşük gelirli haneler için sosyal konut projeleri geliştirilmeli ve temel gıda maddelerine ulaşımı kolaylaştıracak destek programları uygulanmalıdır.

11. Gençlerin İstihdama Katılımı

Genç nüfus arasındaki yüksek işsizlik seviyeyi toplumsal eşitsizlikler ve gelir adaletsizliği derinleştirir. Gençlerin istihdama katılımı ise sadece ekonomik açıdan değil, sosyal uyum, fırsat eşitliği ve daha adil bir toplum yapısının oluşturulmasında kritiktir.

12. Kadınların Üretime Katılımı

Kadın istihdamını teşvik etmek amacıyla ücretsiz kreşler yaygınlaştırılmalı; işyerlerinde kadın çalışanların desteklenmesi için özel teşvik paketleri oluşturulmalıdır.

13. Göçmenlerin Ekonomik Katkısı

Göçmenlerin ekonomiye uyumunu ve katkısını artıracak politika çerçevesi oluşturulmalı; göçmen istihdamını düzenleyen ve toplumla uyum sağlamalarını destekleyen düzenlemeler yapılmalıdır.

► Yazı Dizisi: Antalya Yörükleri-4

Hüseyin
ÇİMRİN

Göç Yolları ve Yörük Yaylaları

Yörüklerin göç yolları bellidir, değişmez. Kışı sahilde geçiren Yörükler mayıs başında göç hazırlıklarına başlarlar. Göç günü, üç dört gün öncesinden Bey tarafından duyurulur. Göçler genellikle perşembe günleri yapılır. Göç günü gelince, davarlar, koyunlar çanlarla donatılır ve şafakla yola çıkılır. Gün ağardıktan sonra da develere yük sarılır

örüklerin kışlak, yaylak ve güzleklerine belli bir yolu vardır. Bu yoldan başka bir yolla göç yapılmaz.

Kışı sahilde geçiren Yörükler mayıs ayının başında göç hazırlığına başlarlar. Göç günü, üç dört gün öncesinden bey tarafından duyurulur. Göçler genellikle perşembe günleri yapılır.

Göç günü gelince davarlar, koyunlar çanlarla donatılır ve şafakla yola çıkılır. Gün ağardıktan sonra da develere yükler sarılır, üzerine işlemeli kilimler atılır, deve havutlarına büyükçe, başlıklarına ise küçük çanlar takılır. Develer arka arkaya bağlanır, önde bir merkep vardır. Merkebi, en güzel elbiselerini giymiş kirmen eğiren bir gelin çeker. Şayet gelinin bir ara herhangi bir işi çıkarsa bu işi ihtiyarlar yapar. Ama onlar bu işi merkebe binerek yaparlar. Artık göç başlamıştır. Delikanlılar göçü at sürerek ve silâh atarak şenlendirirler.

Yolculuk En Az Bir Ay Sürerdi

Yola çıkan hayvanlar ve insanlar hiç durmaksızın yürürler, ta ki konaklayacakları yere varıncaya kadar. Bu yolculukta sadece develere on dakika ihtiyaç molası verilir. Konaklama yerleri asırların verdiği deneyimlerle belirlenmiştir. Konaklama esnasında develerin yükü çözülür, yağmurlu havalar dışında çadır kurulmaz. Yağmur bitmeden de yola çıkılmaz. Konaklama yerinde muhakkak su vardır. Akarsu yoksa sarnıçlar vardır. Bu yolculuk eskiden en az bir ay sürerdi. Yolculuk esnasında hiç bir zaman yemek pişirilmez. Ekmek, peynir, çökelekle açlıklarını giderirler.

Antalya Yörüklerinin Yaylaları

Antalya-Finike-Ördübek Yaylası: Finike-Elmalı karayolunun 41. kilometresinden batıya (sola) dönülerek 6 kilometre stabilize yolla ulaşılır. Asırlık sedir ağaçları ile ardıc ağaçlarının çevrelediği, çok geniş alanlara yayılmış

olan yaylanın tabanı ise, dağ çayırları ve kır çiçekleri ile kaplıdır.

Antalya-Serik-Ovacık Yaylası: Serik-Antalya karayolunun 8. kilometresinden sağa (kuzeye) dönülerek Çandır-Alacami-Etler Köyleri üzerinden 1000 metre rakımda bulunan Ovacık Yaylası'na ulaşılır. Ormanlarla kaplı dik yamaçlı tepelerin çevrelediği çanak şeklinde bulunan Ovacık Yaylası'nda sedir, ardıç ve çam ağaçları vardır.

Antalya-Saklıkent (Saklı) Yaylası: Antalya'nın kuzeybatısında Beydağları silsilesinin ortalarında 1850 metre rakımda bulunan ve çevresi ardıç, köknar ve çam ağaçları ile kaplı yaylaya 10 kilometresi asfalt 40 kilometresi stabilize olan güzel manzaralı yolla ulaşılmaktadır. Kışın kayak yapmaya elverişli olan bu yer, yaz aylarında yayla olarak kullanılmaktadır. Karçukuru, Feslikan Yaylası, Yazır Yaylası, Moryer, Eren Dağı, Fesleğen Yaylası, Yazır Sırtları, Bereket Dağı bu yaylanın çevresinde yer alır.

Antalya-Alanya-Demirtaş / Kaş-Sapadere-Tokar ve Söğüt Yaylaları: Alanya'ya bağlı Demirtaş Nahiyesi'nin kuzeyinde Toros Dağları'nın iç kısımlarında bulunan yaylalara, Demirtaş Beldesi'nden stabilize yolla ulaşılır. Kaş Yaylası 30 kilometre, Sapadere Yaylası 35 kilometre, Tokar Yaylası 40 kilometre, Söğüt Yaylası ise 50 kilometre uzaklıktadır. Bu yaylalara Demirtaş Beldesi ile civar köy halkı çıkmaktadır.

Antalya-Üçoluk Yaylası: Antalya'nın güneybatısında, yaklaşık 1500 metre yükseklikte bulunan; Antalya ve Kemer halkının kullandığı yaylaya, çam ağaçları arasından geçen 37 kilometrelik stabilize yolla ulaşılmaktadır.

Antalya-Akseki-Piser Yaylası: Antalya-Akseki-Beyşehir karayolunun Akseki'den itibaren 9. kilometresinden batıya dönülerek 3 kilometre stabilize yolla ulaşılan yayla, geniş tabanlı bir vadide yer alır. Tamamen bakir olan yayla, köknar, çam ağaçları, kır çiçekleri

ve dağ çayırları ile kaplıdır.

Antalya-İbradı-Maşad-Kocaoluk-Sütleğen-Elmalı-Gebesin-Söğüt Beli-Sülek Yaylaları: İbradı İlçesi'nin kuzeyinde bulunan Hasan Dağı eteklerinde İbradı-Beyşehir yolu üzerinde ve yakınında bulunan yaylalar 1200-1500 metre yükseklikte olup, çevresi ardıç, çam, köknar ve sedir ağaçları, meyve bahçeleri ile kaplıdır. Yaban hayatı bakımından zengin olan yörede, yaban keçisi, keklik, tilki, tavşan, yaban domuzu ve bol miktarda ardıç kuşu bulunmaktadır. İbradı ve Ormana'da eski Türk evleri ile dikkat çekicidir.

Dereköy Yaylası: Alanya'nın kuzeyinde bulunan yayla köyüne 30 kilometrelik asfalt yolla ulaşılan yayla, Kargı Çayı'nın aktığı vadinin güney yamaçlarında çam ağaçları meyve ve sebze bahçeleri içerisinde kurulmuştur.

Antalya-Serik-Beşkonak-Altinkaya (Zerk-Selge)-Ballı Bucak Köyleri, Gödre ve İkiz Yaylaları: Antalya'nın kuzey-kuzeydoğusunda Kuyucak Dağı eteklerinde bulunan yaylalar, 1600-1900 metre yüksekliktedir. Maki, çam, köknar, ardıç, sedir ormanları ile iç içedir. Yaylalara Serik İlçesi'nden 35 kilometrelik narenciye bahçeleri, maki ve çam ağaçları arasından geçen asfalt yolla Beşkonak Beldesi'ne ve oradan Altinkaya (Selge-Zerk Antik Kenti) Köyüne, Köprülü Kanyon Milli Parkı içerisinden geçen 10 kilometrelik bir yolla gidilir. Altinkaya-Ballıbucak köy yolunun 3. kilometresinden batıya (sola) dönülerek 3 kilometre patika yolla İkiz Yaylası'na ulaşılır.

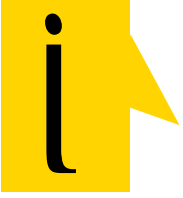
Köprü Çayı Vadisi'nin ikiye ayrıldığı Toroslar'ın üzerinde birçok yayla bulunmaktadır. Gülenpınar ve Beloluk yaylaları, Dumanlı Yaylası, Topalceviz, Alıç ve Demre yaylaları, Dumanlı Yaylası bu yaylaların en dikkat çekenleridir.

Gelecek yazıda: Yörüklerde Evlenme ve İnanışlar

Onunla Nasıl Tanıştım: Metin Demirtaş

Ferruh
TUNÇ

İlk tanıştığım şair, Metin Demirtaş'tı. Antalya'da, lise iki yazında (1974), bir mimari büroda çalıştım. Büro dediğim, topu topu üç kişiden oluşuyordu: İstanbul Güzel Sanatlar

Akademi'si mezunu, Antalya taşrasına göre hayli entelektüel ve bir o kadar da ayrıksı bir karakter olan mimar Orhan Alpar; ayrıksı olmak konusunda ondan aşağı kalmayan ama saygın bir öğretmen lideri olarak da bilinen, haylidir hayatını (bu büroda) mimari çizimler yaparak kazanan Arif Şavklı ve Siyasal'a girmeyi aklına koymuş, romantik- solcu- edebiyatsever bir liseli olan ben... İkilinin gözü beni tutmuştu; gelecek sene üniversiteyi kazanamazsam üstüme düşmek üzere, elimi "rapido" kalemi ile çizmeye, şablonla yazmaya filan alıştırıyorlar; ozalitçi, kırtasiyecisi, çaycı vs. avareliğinde vakit geçirmeme aldırıyorlardı.

Kitap okuyarak, Arif ağabeyden tadına doyum olmaz anılar, öyküler dinleyerek geçirdiğim o yaz mevsimini bende unutulmaz kılan nedenler arasında, bu büroda tanıdığım önemli insanlar da yer alır: Bunlardan, heykeltıraş Kuzgun Acar ve şair Metin Demirtaş hemen aklıma gelenler. Kuzgun Acar'ı, yeri gelirse, sonra anlatırım...

Metin Demirtaş; Arif Ağabey'in yakın arkadaşı, Orhan Alpar'ın ahabası ve o sıralarda büro- nun da müşterisiydi. Bürodaki işiyle ilgili aklımda bir şey kalmamış olması normal. Onun işi de dahil olmak üzere, yağlı-şeffaf kâğıtlar-

daki plan eskizlerini, çini mürekkepli rapido kalemliyle temize çekilmiş cephe ve detaylar üzerine uzun konuşmaları, eğer burnumu bir kitaba gömmemişsem uzaktan, dalgın bir kayıtsızlıkla ve çoğunlukla konuşmaların teknik içeriği dışında kalan kendimce ilginç bulduğum -ihtimal sanatsal! - ayrıntılara ilgi duyarak dinlerdim. Bir yıl sonra üniversiteyi kazanacağımdan, Siyasal'a gireceğimden, bir mimar kalfası olmayacağımdan hayli emindim.

Arif ve Metin ağabeylerin, benim "lojistik" ve "dekoratif" işlevler yüklenerek katıldığım iş dışı sohbetlerinin en ilgimi çekenleri; 12 Mart döneminden, ülkedeki ve şehirdeki güncel siyasetten, kuşak arkadaşlarından, edebiyattan söz ettikleri olurdu. Dekoratifim; çünkü onlara, ikisinin de bildiği, muhtemelen birbirine daha önce anlatmış oldukları hikâyeleri yeniden anlatma şansı veriyordum; ne de olsa bir dinleyicileri vardı! Lojistik boyuta gelince... Mesai sonrası sohbetlerine eşlik eden şarapla tuzlu fıstığı büfeden ben getirir, çay-kahveyi iş hanının bodrum katındaki ocağa ben sipariş ederdim. Beni biraz daha ciddiye alıp, (Buna, yetmişlik Papazkarası'nı bitiremeyeceklerini anladıklarında da diyebilirsiniz!) şaraba ortak etmek istedikleri de olur; ama her defasında, aşırıya kaçan bir refleksle bunu reddederdim. Arif ağabeyin çok içiyor olmasını, başka her açıdan ona duyduğum sevgi ve saygıyı örseleyen bir duyguyla önemser, katı içki içmeme kararımı ilerde bu açıdan onun gibi olmaya-

çağımı güvence altına almış olurdum kendimce. (1976 yaz başında, Ankara'da Mülkiyeliler Birliği bahçesinde, üniversite birinci sınıfı bitirme şerefine arkadaşlarla yediğimiz yemeğe kadar bu aşırı ihtiyatlılığı sürdürdüğümü belirtmeliyim.) Şaraba ortak olmasam da çoğunlukla sol-çocuksu bir sekterlik ve masumane bir fevrlikle bu sohbetlere daldığım çok olurdu. Hep müşfiktiler. Cümlelerimiz arasındaki sıklet farkına karşın, her ikisinin de gülümseyen, sevecen yüzleriyle bana karşılık verişlerini, eni konu açıklamalara girişmelerini, çok

usturuplu öğütler verişlerini unutamam. Şiir yazdığımı da bilirler, özendirirlerdi. Dahası, eğitirlerdi. Neruda'nın, Eluard'ın seçme şiirlerini ve 60 Toplumcu Şairler Kuşağı şairlerini ilk o büroda okudum. Ama en önemlisi, ilk tanıdığım şairin, bana ilk imzalı kitabı o büroda armağan etmesiydi: Bu, Demirtaş'ın kitapta yer alan bir şiiri nedeniyle (Che Guevara) hapse de girdiği "Görüşme Yeri"ydi!

Beklediğim gibi ertesi yıl Siyasal'ı kazandım! Siyasete, edebiyata ilgim sürdü. Yazları Antalya'ya döndüğümde Arif Ağabeyle hep görüşürdük. Aynı sıklıkta olmasa da bir şeyler olur, Metin Ağabeyle de görüşürdük...

Unutmam, bir yaz, Ataol Behramoğlu gelmişti Antalya'ya. Semra Özdamar'la birlikteydiler. Metin Ağabey'in, konukların kaldığı TÖB-DER Plajı'na tanışma ve sohbet için çağırdığı, birkaç Antalyalı edebiyatsever arasında genç şiir heveslisi bir Siyasal öğrencisi (Mülkiye'li demezdik o zaman) olarak ben de vardım.

Metin Demirtaş'ın "Hazırol Kalbim" adlı ("Görüşme Yerini" de içeren) ikinci kitabı da çok geçmeden çıkmıştı (Cem Yayınları, 1977). Ankara Zafer Çarşısı'ndan aldığım kitabı, çarşı girişindeki kahveye oturup, güçlü bir imtiyaz duygusuyla baştan sona okuduğumu ve "Kavganın Uzağında" şiirinin son dizeleriyle militan ruhumun oldukça incindiğini bugün gibi hatırlarım: "Çocukları.../Ayağının çiçekten prangaları..."

Kavganın Uzağında

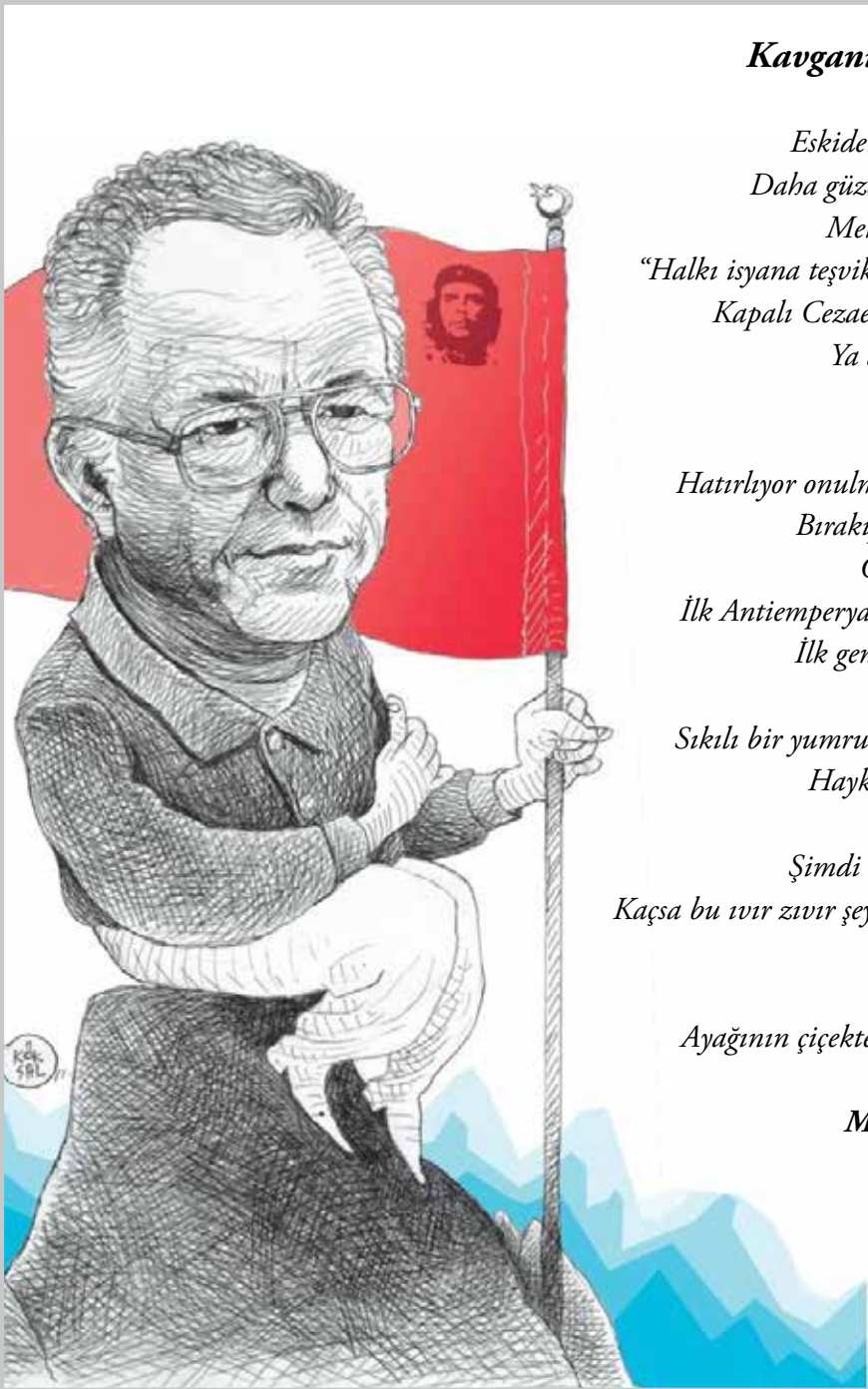
*Eskiden daha özgürdü
Daha güzeldi adına gelen
Mektupların adresi
"Halkı isyana teşvikten" yatan biri,
Kapalı Cezaevi, koğu dokuz
Ya da tecrit hücresi*

*Şimdiyse,
Hatırlıyor onulmaz bir hüznüle
Bırakıp geldiği kentin
Geniş alanlarını
İlk Antiemperyalist mücadeleleri
İlk gençlik eylemleri...*

*Sıkılı bir yumruktu hiç olmazsa
Haykıran bir ağızdı.*

*Şimdi koparsa iplerini
Kaçsa bu ıvır zıvır şeyler limanından
Kaçamıyor,
Çocukları...
Ayağının çiçekten prangaları...*

Metin Demirtaş

Sağlıklı Antalya'nın Sessiz Kahramanı Tokan Engin'in Ardından

Antalya'nın kasabadan uygar bir kente dönüşümünün mimarlarından biri aramızdan ayrıldı; çok sevdiğimiz Tokan'ımızı, Tokan Engin'i (1946-2025) yitirdik.

Selahattin
TUNGUÇ

Sağlık, sadece hastalıkları tedavi etmek değil, insanların yaşadığı çevredeki hava, su ve toprağın temizliğini koruyarak, sağlıklı olma halini sürdürülebilir kılmak ve toplumsal refah ve huzuru, çevre sağlığı çalışmalarlarıyla güvence altına almaktır.

Türkiye Cumhuriyeti 1930'larda Sağlık Bakanlığı bünyesinde sağlık mühendisi çalıştırmıştır. Fakat belediyelerimizde çevre sağlığı hizmetleri, başlangıçta genellikle Sağlık İşleri Müdürlüğü veya Temizlik İşleri Müdürlüğü gibi birimler altında yürütülmekteydi. Modern anlamda bağımsız Çevre Sağlığı Müdürlüğü veya Çevre Koruma Müdürlüğü yapılanmaları ise özellikle 1983'teki Çevre Kanunu'nun çıkmasının ardından oluşmaya başlamıştır. (Örneğin İstanbul Belediyesi Çevre Koruma Müdürlüğü 1988'de kurulmuştur.) Bu konuda büyük bir istisna, Türkiye'nin ilk çevre sağlığı mühendislerinden Tokan Engin'i 1978'den itibaren çeşitli çalışmalarla takip eden ve 1980'de bünyesine katacak olan Antalya Belediyesi'dir.

Tokan Engin, ABD'de Michigan State University'deki lisans ve yüksek lisans eğitiminin ardından 1972-1980 arasında Sağlık Bakanlığı Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde çalışmıştır. Onu Antalya'ya Antalya'yı ona tanıştıran ise TÜBİTAK'ın TAG 367 numaralı "Antalya Denizi Kıyı Sularının Dışkısız Kirlenme Yönünden Araştırılması" projesidir.

ODTÜ'den Mikrobiyolog Doç. Dr. Abdülkadir Yücel yürütücülüğünde, Sağlık Yüksek Mühendisi Tokan Engin ve DSI'den Jeoloji Mühendisi Nihat Coşkun'un yardımcılığında yürütülen

proje, 1977-1980 arasında 3 yıl boyunca Antalya Körfezi'nde 150 kadar sabit istasyondan ölçümler alınması ve bu verilerin işlenerek yorumlanmasına dayanmaktaydı.

Bizler Antalya Belediyesi olarak işte bu projeye tanıdık Tokan Engin'i. Upuzun boyu, kalender duruşu, yorulmak bilmez hali, sorunlar karşısında sakin kalışı ve gülümsemesi hâlâ aklımdadır.

1978'de 2 kez Antalya Körfezi'ne gelen, 20.yüzyılın en etkili figürlerinden Kaptan Kusto'ya (Jacques Yves Cousteau)

projeden söz ettiğimizde oldukça şaşırmıştı. Tokan Engin, Kaptan Kusto aracılığıyla Antalya yahyarlarının (falez) mikrobiyolojisini araştırmak üzere gelen ve bunu bir yayına dönüştürecek olan Institut Océanographique de Paris'ten Madame A. M. Guélin'e de gönüllü yardım etti. Tokan Engin, 3-4 Mayıs 1979'da düzenlenen Antalya Kullanılmış Suların Uzaklaştırılması Sempozyumu'nun yürütücüsü oldu. 1980'in ilk aylarında Çevre Sağlığı Müdürlüğü kurulunca-ya dek, aynı anda Sağlık Bakanlığı ve Antalya Belediyesi için yılmadan çalıştı.

Tokan Engin gibi isimler aracılığıyla Antalya Belediyesi bir çok "ilk"e sahne oldu. O, çevre koruma, geri dönüşüm, ses kirliliği, gürültü gibi o zamanlar pek kimselerin duymadığı laflar etti. Motorsiklet başta olmak üzere bir dizi ses kaynağından ses desibel ölçümleri yaptı-

ğında Antalyalılar ona ve dolayısıyla Antalya Belediyesi'nin çalışmalarına güldüler. Esnafın, "Bunların hiç işi gücü yok mu"yla başlayan cümleleri hala kulaklarımdadır.

Yukarıda saydıklarım aynı zamanda Türkiye'de bir belediyede ilk kez kurulmakta olan Çevre Sağlığı Müdürlüğü'nün kuruluş çalışmalarıdır. Tokan Engin, çevre sağlığı sorunlarını düzeltmeye ilk iş olarak Antalya Belediyesi'nin tuvaletlerinden başladı. Tokan Engin'in kurucu müdürlüğünde Antalya Belediyesi Çevre Sağlığı Müdürlüğü; çevre kirliliği kontrolü, atık yönetimi, su kalitesi kontrolü, vektör mücadelesi, gıda güvenliği denetimleri ve işyeri denetimleri yaptı. Çevre sağlığı konusunda eğitimler verdi. Çöplerin pencereden sokağa fırlatıldığı bir memleketten bugünlere... Tokan Engin evsel atıkların toplanması, uzaklaştırılması ve ber-

tarafını araştırmak için Japonya da dâhil olmak üzere bir dizi ÷lkeye gitti. Kaleiçi'ni fare yuvası olmaktan kurtardı. Et kesimhanelerini denetledi. Onları uygar mekânlaraya dönüştürmek için tüm yetkisini kullandı. Tehditlere kulak asmadı. Aldığı yetkiyle, cezai yaptırım uygularken kişinin ve kurumun unvanına bakmadı! Onu tanıyanlar ne kadar korkusuz olduğunu da anımsar. Tokan yılmadan, bıkmadan tüm bu pis işlerle uğraştı.

Zaman geçtikçe Antalya'nın yer altı suları ve zezeminiyle Türkiye'nin kaynak suları hakkında en bilge ve danışılan isimlerden biri oldu. Tüm büyük su firmaları, onu danışma kurullarına alabilmek için yarıştılar. Onu, araştıran, uygulayan ve kesin sonuç almadan durmayan; yaş aldıkça bilgeleşen duruşuyla anımsayacağız. Pek kimseler duymasa bilmese de Antal-

ya'ya hizmet denince Tokan Engin ismi hep en üstlerde yer alacaktır.

Antalya çok şanslı. İçilebilir suyu, masmavi engin bir denizi ve bunun için hiç yılmadan çalışan, didinen, zorlukları aşan ve "kutsalı doğa ve insan" olan emekçileri var!

antsanat

Ayşegül Vural
ÇELİK

“Sevmek mi şimdi bu?” dedim kızarak.İçine buz da atılmış kadehlerden birini uzattım. Mezeleri rahat alabilsin diye onun tarafına doğru dizdim.“Sevmek böyle bir şey mi yani?” dedim yeniden. “Oğlum biz de sevdik, seviyoruz da. Niye böyle yapıyorsun?”

Masanın ortasına konan salatadan koca bir kaşık alıp tabağıma koydu. Hep böyle yapardı, sorular bilmediği yerden gelince başka tarafa bakardı.

“Konuşmayacak mısınız?” dedim.

“Boş ver...” dedi.

Konuyu değiştirdim. “Geçen gün ne düşündüm biliyor musun? Biz artık öksüz iki çocuğuz be oğlum. Ne anne kaldı ne baba. Daha birinin kaybını kabullenemeden diğeri de göçüp gitti. Kendi kendime dedim ki çocuk olsak bize devlet bakacaktı. Güldüm sonra halime. Oysa öksüzlük her yaşta büyük yalnızlıkmiş.Bundan sonra kimse arayıp aman dikkat et oğlum üşütme demeyecek. Yemek yapabiliyor musunuz yoksa hep hazır mı yiyorsunuz diye sorgulamayacak. Ne yaptınız, Melike ile evlenmeyecek misiniz daha diye sormayacak. Bir ihtiyacın var mı diye merak etmeyecek. Kimse bizi onlar gibi sevmeyecek sanki. Bakma kazık kadar adamlarız ama bunları düşününce küçücük oluyorum ben, ufalıyorum, ağlamak falan geliyor lan içimden. Her akşam oflayarak açtığım telefonun sesini özledim ya. Şaka gibi... İçimde büyük bir boşluk var, ne yapsam dolmayacak. Anlat diyor arkadaşlar, anlat rahatlırsın. Melike de çok destek oluyor Allah

için. Ben ki severim konuşmayı bilirsin ama olmuyor bir türlü, bu duygumu anlatacak kelimeler sözlüklerden silinmiş gibi. Ne kadar anlatsam boşalmıyor içimdeki yığın. Neden insan hep kaybedince anlar ki? Tecrübe dediğin can yakan bir öğretidir midir hep?

Neden bazen yüreğimizin konuştuğunu dilimiz aktaramıyor? Bildiğim bütün kelimeler sönükleşiyor duygularımı anlatmaya kalkınca. Bir arkadaş, bir dost ya da sevgili fark etmiyor; gelmişiz bir araya, e konu sıcak tabii sağ olsun karşımdaki de beni biraz rahatlatma çabasında başlıyoruz ya konuşmaya, söylediklerimle duygularım örtüşmüyor iyi mi? İçimdeki yangını anlatamıyorum ki teselli cümleleri yara yara değsin. Sanki bir yerlerde başka kelimeler var bu günler için ve ben onları bilmiyorum. Bu yüzden de duygularımı yavanlaştırdığım için kendime kızıyorum. Niye anlattım ki şimdi diyorum, anlattım da anlatabildim mi? İşte böyle kısır döngü bir durum...” dedim ikinci kadehimi doldururken.

Sonra, “Sen de böyle misin?” dedim muhabbet devam etsin diye.

Çatalıyla yemeğini didikledi.

“Bilmem...” dedi.

Hep böyle yapardı. Ne zaman duygusal cümleler kursam yüzünü saklar, sesi titrerdi. Bir Türk filmi karakteri gibi buğulanan gözlerini kırpar dururdu.

Aldırmadan devam ettim:

“Acaba diyorum anne babamın sağlığında ben çok da gereken özeni göstermedim ya, hani

hep sana dert yanardım yine annem aradı diye. ‘Yine’ diye başlardım hep hatırlar mısın?” Gülümsedi başını sallayarak.

“Evet işte o ‘yine’ kelimesi intikam alıyor ben-den. Bütün kelime dağarcığımın önüne set kuruyor. Boğazıma düğümlenenleri şöyle bir dökemiyorum ‘yine’ kelimesinin ağırlığı yüzünden. Yas değil benimki, yastan öte bir şey be oğlum. Vicdan azabı mı, piş-manlık mı onu da bilemiyorum... Tek bildiğim içimdeki yalnızlık öyle evde tek başınlığın verdiği bir yalnızlık değil. Bir eksiklik duygusu bu, ödevini yapmadan yatan öğrencinin huzursuzluğu, en dost bildiğine yamuk yapmak gibi ağır, haksız bir kazancın bedeli, ihtiyaç sahibi birine sırtını dönmek gibi onursuz...”

Bu son sözünden sonra kafasını kaldırıp şaşkın bir bakışla:

“Yapma, bu kadar hırpalama kendini, sen iyi bir evlat oldun hep. Sana güvenirlerdin, sana danışmadan karar almazlardı, hatırlasana. Sen onların akıllı çocuğuydun, ben de korunup kollanacak evlat.” deyip gülümsedi.

“Yok be oğlum, haklısın onlar böyle gördü de işte ben bunu böyle mi yaşadım. Ah işte o ‘yine’ sözcüğü var ya o artık benim kamburum.”

“İyi ama...” dedi, “onlar bunu hiç bilmedi ki. Sen her zaman can kulağıyla dinledin onları. Ne zaman arasalar iki elin kanda olsa açardın.”

“Doğru,” dedim, “doğru ama tam da bu yüzden daha ağırım belki de kendime. Güler yüzümün, şefkat dolu sesimin ve yardımsever elimin arkasında ‘of ya’lar, ‘bıktım valla’lar, ‘bir kere kendi işinizi kendiniz yapın’lar vardı. Ve dediğim gibi ‘yine arıyor annem’ cümlesi vardı. Gülen yüzlerin ardındaki kötülük hep daha ağır değil midir? Düşmandan geleni de geleceği de bilirsin, dostun ihaneti en büyük hançerdir.”

“Bu söylediklerin senin hikâyene uymuyor!” dedi ciddileşip.

“Hayat bu, yorar insanı bazen. Bir günün bir gününe uymaz. Hiçbir şey yapmak istemediği

anları olur insanın. Fakat ‘hayır’ diyemediklerimiz vardır hayatta. Ne olursa olsun ‘hayır’ diyemediklerimiz. Seninki tam da bu durum. Beyaz yalanların imdada yetiştiği anların özeti işte. Yoksa sevdiklerinden gördüğün ihanetin ne olduğunu ben bilirim. Hatta şu an sadece ben bilirim.”

Birden irkildim. Aslında onun için bu yemeği tertip ettiğimi hatırladım. Ne diyeceğimi bilemeden sustum. Sessizce devam ettik yemeğe. Fonda Müzeyyen Senar “Unutturamaz Seni Hiçbir Şey” diye öyle bir asıldı ki “Off...” dedim, “of ki ne off...”

“Yok böyle sesler artık!” dedim, belki bu kez döker içini umuduyla... “Şimdikiler yüreğimizin kenarından dolanıp geçiyor.

Hatırlarsın değil mi her sabah annemin mutfaktaki radyosundan yayılan böyle seslerin eşliğinde kalkardık. Kahvaltı boyunca da yurttan sesler...” deyip abartılı bir kahkaha attım.

Sonra yüzüne baktım, bir nebze neşelendirebildim mi diye...

Yüzünde gölge vardı. Kendini zorlayarak oluşturduğu gülümsemenin bile gizleyemediği bir gölge. Perdeleri sımsıkı kapatılmış evlere duyulan merak gibi daha da büyüdü içimdeki öğrenme hissi.

“Anlatmayacak mısın?” dedim usulca, kaçınıcı olduğunu bilmediğim kadehi dudaklarıma götürürken.

“Boş ver...” dedi.

Sinirlendim birden. “Şu tabağındakileri doğru dürüst ye.” dedim sinirlendiğimi belli ederek.

“Tamam.” dedi.

Hep böyle yapardı. Konuşmak istemediği zaman, yeter ki başka soru gelmesin diye her söyleneni itirazsız kabul ederdi.

Oysa niyetim iki kadeh içelim, eselim, yağalımdı. Baktım ki ortam böyle olmayacak, “Doyduysan kalkalım mı?” dedim.

Uysal bir kedi gibi kalktı, “Olur,” dedi “hesabı ödeyeyim.”

Eve doğru yürüdük. Yokuşu çıkarken koluna girdim. “Farkında mısın yokuşu çıkarken de inerken de yaslandığım sensin.” dedim. Güldü. Hep böyle yapardı. Ne zaman filozof edasıyla konuşsam tüm şefkatini gözlerine yükler, gülümserdi.

Kapıya gelince “Hadi bende kal bu gece, yarın sana güzel bir kahvaltı hazırlarım.” dedim. “Hem sobada ekmek kızartırız. Eski günlerdeki gibi. Mis gibi demli çay... Tereyağlı ekmek, peynir, ceviz üçlüsü ne dersin?”

“Yok,” dedi usulca, “kendimle kalayım. Yalnızlık iyi gelecek.”

Hep böyle yapardı. Bir kavgaya karışsa, yaralansa, biri bir söz söylese, canını sıkırsa, odasına kapanır, kimseyle konuşmaz, kendi yarasını kendi sarardı. İçim acıdı birden. Demek yine yaralıydı. Kendi dünyasına sığınacak kadar yaralı...

“Sevmek mi şimdi bu?” dedim yine kızarak. Biraz da sesimi istemsiz yükselterek, “Madem böyle olacaksın niye dinlemedin kızı. Kapına kadar gelmiş. Kendince özür de dilemiş. Yarıda bıraktırmışsın cümlelerini. Yüzüne bile bakmamışsın. Onca senenin hatırı var be oğlum. Neden kestirip attın. Sen ki evliya gibi adam-sındır, neden bir şans daha vermedin? Yıkamak çok kolay azizim, çok kolay. Kıymetini bilmek lazım bazı şeylerin.”

Uzun uzun yüzüme baktı. Hep böyle yapardı. Ne zaman öğüt versek yol göstermeye kalksak uzun uzun yüzümüze bakar, çeker giderdi.

“Tamam hadi git. Kapat kapıları yine, gizle kendini!” diye bağırdım. “Bir kere de dinle be oğlum. Şöyle abi kardeş konuşamayacak mıyız biz hiç? Birimiz bu kadar gevezeyken diğeri neden bu kadar ke-tum anlamıyorum. Ulan ne annem böyleydi ne babam sen kaçınıcı göbekten kime çektin ki böyle. Anlat, de ki böyleyken böyle. Çare

bulamasak da konuşmuş oluruz. İnsan insanın zehrini alır derdi annem. Akıt içindeki seni bitiren şu zehri. Bak kız beni de aradı, abi bi gir araya yazık olacak bize, dedi. Çok pişmanmış. Seni kırdığı için kendini affetmeyeceğini falan söyledi. Ben onsuz yapamam, diyor. Oğlum bu zamanda kalmadı böyle

sevgiler. Kıymet bilmek lazım. Hoş ona da sordum, nedir ulan bu aranızdaki, ne yaşadınız da bu durumdasınız diye, o da boş ver abi deyip geçiştirdi. Sinir oldum valla ikinize de.”

Kapının eşiğinde bir ayağı gitmelere hazırlanmış, öbür ayağı hele biraz dur diyen tavırla birden başını kaldırdı ve yarım ağız güldü.

Hep böyle yapardı. İnanmadığı bir olay veya durum için yarım ağız güler, gözleriyle sayfalar dolduracak cinsten cümleler kurardı. Bu bakışta neler yoktu ki... ‘Bırak abi ya’lar, ‘sen buna inandın mı gerçekten’ler, ‘benden bu kadar’lar, ‘ben salak değilim’ler...

Yavaşça arkasını döndü. Bir basamak indikten sonra aniden dönüp:

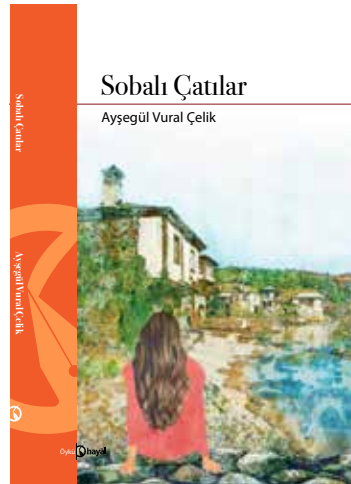
“Yüzdüğünü sanıyor çölde sürünen...” diyor ya yazar, işte o benmişim.” dedi.

Konuşmadan çekip gideceğinden emin vaziyette bekliyormuşum meğer. Birden afalladım. Ne diyeceğimi bilemedim. Arkasını dönüp gidecekti tuttum kolundan.

“O da ne demek şimdi?” dedim.

Yine uzun uzun baktı, baktı ve boş ver deyip gitti.

“Sobalı Çatılar”, Ayşegül Vural ÇELİK’in ikinci kitabı. Kitap, öykü türünde. Bir soba metaforu ile şekillenmiş öykülerden oluşan kitap Hayal Yayınları’ndan çıktı. Yazarın şiir türündeki ilk kitabı Dünya Masalı da Hayal Yayınları’ndan çıkmıştı.

Otizm: Yalnızlığın En Uç Boyutu

*Anladım, belki de bundan böyle
ciddi biçimde yalnızız,
bazı şeyler sormak istiyorum.*

Pablo Neruda, Kuruntular Kitabı

Oğuz
KARAMAN

- Nasıl oldu bilmiyorum. İlk başlarda çok iyiydi. Konuşmaya bile başlamıştı. Sonra ne olduysa oldu.
- Biz böyle olduğunu bilmiyorduk ki. Daha ilk çocuğumuz.
- Konuşur mu?
- Okuma yazma öğrenebilir mi?
- O da diğer çocuklarla oynayabilecek mi?
- Sarılıyorum. Beni itiyor. O kadar üzülüyorum ki. Geceleri ağlıyorum.
- Ne yapacağımızı bilmiyoruz. Kardeşiyle hiç anlaşıyor. Artık odalarını ayırdık.
- Doktor doktor gezdik.
- Dünyanın her yerine götürebilirim. Bir çaresi gerçekten yok mu?
- Çok yıprandık. İşimi bıraktım. Tüm zamanımı ona ayırıyorum.
- Hiçbir şeye ilgisi yok. Yüzümüze bile bakmıyor.
- Böyle bir çocuğum olacağını bilsem asla evlenmezdim.
- Ne zaman iyileşir?

- Bir kez baba desin. Sizden tek beklentim bu. Bir kez baba dese dünyalar benim olur.
- Bir özel eğitim öğretmeni olarak yukarıdaki yakarışlarla defalarca karşılaştım. Anne babaların arayışlarına, çabalarına tanık oldum. Düşünsenize; o, sizin çocuğunuz, göz bebeğiniz. Ama göz teması bile kuramıyorsunuz. Sarılmak istiyorsunuz, sizi itiyor. Anne veya baba demiyor. Diğer çocuklarla ilgilenmiyor bile. Kendinizi nasıl hissedersiniz?
- Bu yazıda size; Amerikan Psikiyatri Birliği'nin DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndaki adıyla Otizm Açılımı Kapsamında Bozukluk'tan kısaca söz edeceğim.
- Erken çocukluk çağında başlayan, gelişimin diğer çocuklardan farklı olduğu, dış dünyaya ilginin zayıf olduğu, dil gelişiminin diğer çocuklar gibi olmadığı ve bazı tekrarlayan hareketlerin veya davranışların olduğu durumlara genel adıyla otizm denilir. Tüm ırk, cins ve

sınıftan çocukları etkiler. Erkeklerde kızlarda görüldüğünden dört kat daha fazla görülür. Eskiden çok nadir olarak görüldüğü düşünülse de son zamanlarda kayıtlara geçen tanıli birey sayısı artmıştır. Bu artışın sebebi, kısmen aileler, öğretmenler ve doktorlar tarafından otizmin belirti ve bulgularının daha fazla farkına varılmış olmasıdır.

Bazı belirtiler şu şekilde sıralanabilir:

Gösterilen nesneye ilgi göstermeme (örneğin, havada uçan bir uçakla ilgilenmeme)

Diğerlerinin işaret ettiği nesneye bakmama

Diğer insanlarla ilişki kurmaktan kaçınma, onlara tamamen ilgisiz kalma

Göz teması kurmaktan kaçınma ve yalnız kalma isteği

Diğer insanların duygularını anlamakta veya kendi duyguları hakkında konuşmakta zorluk

Tutulmayı ve sarılmayı tercih etmemek ya da sadece canı istediğinde sarılmak

Diğer insanlar onunla konuştuğunda farkında değil gibi görünürken başka seslere yanıt verme

İnsanlara yoğun ilgi gösterme ama onlarla nasıl konuşulacağını, oynanacağını ve ilişki kurulacağını bilmemek

Söylenen sözcükler veya deyimleri tekrar etme veya taklit etme

İhtiyaçlarını normal kelimeler veya hareketlerle ifade etmekte zorlanma

“Mış gibi” oyunlar oynamamak (örneğin, bir bebeği “besliyormuş” gibi yapmamak)

Hareketleri defalarca tekrar etme

Bir rutin değişikliğine uyum sağlamada güçlük

Bir şeylerin koku, tat, görüntü, his ve sesine olağan dışı tepkiler

Bir zamanlar sahip olduğu becerileri yitirmek (örneğin, daha önce kullandığı sözcükleri artık söylememe)

Eğer çocuğunuz belirtilen yaşlarda aşağıdaki etkilere göre davranmıyor ve kafanızda soru işaretleri varsa hemen bir çocuk hekimine danışınız:

12 aylıkta

Bir nesneyi gösterip, ona “bak” dediğinizde bakar.

Bay bay anlamında el sallama gibi basit hareketleri yapar.

Mama, baba ve de başka en az bir kelime söyler.

18 aylıkta

İlginç eşya olayları size göstermek için işsaret eder.

En az on kelimeyi doğru biçimde kullanır.

Hayali oyunlar oynar (bebeğini beslemek gibi)

24 aylıkta

Bazı vücut organlarını, eşyaları ve resimleri gösterir.

Başkalarının davranışlarını taklit eder, özellikle de aile büyüklerini ve yaşı büyük çocukları.

İki kelimelik sözcük öbekleri kullanır ve kelime dağarcığı elliye ulaşmıştır.

36 aylıkta

Diğer çocuklarla oynamaktan ve onları taklit etmekten zevk alır.

Üç kelimelik cümleler kurar ve bazı zamirleri kullanabilir.

Hayali oyununda oyuncaklarıyla ya da oyunun kahramanlarıyla konuşur.

48 aylıkta

Sorulduğu zaman arkadaşlarının adlarını söyler.

Sorulan sorulara cevap verir (ne, ne zaman, kim, nerede).

5-6 kelimelik cümlelerle anlaşılır bir biçimde konuşur.

Otizmin bilinen bir tedavisi yoktur. Çocuk özel eğitime yönlendirilir, bir özel eğitim öğretmeni tarafından ihtiyaçlarına yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programı uygulanırsa gelişimsel olarak doğru bir yol izlenebilir.

Normal Doğum Dedikleri!

Kamile
YILMAZ

*Canımı yakanlardan intikam almayı düşünmedim hiç, hayat benden daha yaratıcı.”
Simone de Beauvoir*

Bir futbol maçında, pankart açmışlar; “Doğum normal, normal doğum olmalı” diye. Kadınlar bunu protesto ettiler, Antalya Kadın Danışma Merkezi/ Dayanışma Derneği de basın açıklaması yaptı. Bu konu es geçilemezdi. Protesto eden bir grubun elinde “Normal doğumu sen yap” yazan bir pankart vardı ve çok haklıydı. Doğum yapabilmek, bir üstünlük olmalıyken, bazı kesimler sanki utanılması gerekiyor gibi davranışlar sergiliyor. Kadın; ister doğursun, isterse doğurmamayı seçsin, o birçok açıdan zaten üstündür ama buna karşın kadınlar, hiçbir zaman üstünlük istemez, eşitlik ister, bunun için mücadele ederler, ediyorlar.

Kadından doğan erkekleri, doğum her zaman rahatsız etmiştir. Elbette “erkekler” derken kimleri kastettiğimi herkes biliyor. Eşi doğum yaparken ona destek olmak için doğuma giren, bebeğini büyütürken sorumluluk duyanlara sözüm yok, onlar alınmasınlar.

Doğum; uzmanların söylediğine göre, sekiz kemiğin aynı anda kırılmasının acısıdır. Bunca acıya dayanıp doğum yapan kadına saygılı davranmak yerine, bir de “Neden kız doğurdun? Neden sezaryenle doğum yapmak istedin? Benim istediğim yöntemle doğuracaksın!” diyebilecek kadar ileri giden erkeklere ben bir şey demeyeyim siz deyiniz. Kadın bedeniyle

uğraşmaya doyamayan sistemi siz eleştiriniz. Kadının doğurması, doğurmaması, nasıl doğum yapacağı konuları, yalnızca kadını ilgilendirmeli. Karar yalnızca kadının olmalı, başka türlü düşünülemez bile.

Yüzlerce yıldır kadının giyinmesi, davranışı, nasıl yaşaması gerektiği gibi saçma sapan düşünceler kadına dayatılıyor. Yine yüzlerce yıldır kadın, bunlar için mücadele ediyor. İnsan olabilmeyi başaran böylesi düşünceleri savunmaz; kadına destek olur, onların eylemini, söylemini destekler. Bunun aksi insanlık suçu olmalıdır. Ayrıca kadını aşağılayan, haklarını gasp etmeye çalışan davranışı birileri kendilerine nasıl yakıştırıyor şaşıyorum. Onlar, başka dünyadan mı geldiler, yoksa yumurtadan yeni mi çıktılar? Kadının haklarına kavuştuğu, bu dünyada mutlu, huzurlu olduğu kadardır yaşam. Kadın mutluyorsa erkek mutlu olabilir, kadın huzurluyorsa erkek de huzurlu olabilir. Aksini düşünen, çarpık düşünce ortaçağa göre bile gerilerde kalır. Dünyanın neresinde olursa olsun, kadının insan haklarına saygı duyulmuyorsa, kadınlar buna karşı dururlar, durmalıdırlar. Kimse, kadının nasıl yaşayacağı hakkında keyfi kararlar almaya kalkmamalıdır. Her insan eşit doğar, eşit yaşamalıdır...”Aslan, ceylan, sırtlan, zebra aynı yöne koşuyorsa, orman yanıyor demektir.”

İKLİM KRİZİ ve SU

09.12.2024

4

SONUÇ BİLDİRGESİ

Antalya Muratpaşa Belediyesi'nce Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde düzenlenen Forum Muratpaşa'da, iklim krizi ve krizin yaşamın kaynağı, geleceğimizin güvencesi su üzerindeki etkileri tün boyutlarıyla tartışıldı.

Muratpaşa Belediye Başkanı Ümit Uysal'ın değerlendirme konuşmasıyla sona eren forumda Su Politikaları Derneği Başkanı Dursun Yıldız, TEMA Vakfı Genel Müdür Yardımcısı Hikmet Öztürk ve Türkiye Bilimler Akademisi Üyesi Prof. Dr. Doğan Yaşar konuşmacı olarak yer aldı. Forumun moderatörlüğünü ise gazeteci Meliha Okur yaptı.

Forum Muratpaşa'nın dünyanını bu önemli sorun alanına yönelik tespitleri ve çözüm önerileri şöyledir:

Tespitler ve Çözüm Önerileri

1. Su Yönetimi

- **Ulusal Güvenlik ve Stratejik Önemi:** Su, stratejik bir kaynak olarak ulusal güvenlik politikaları çerçevesinde ele alınmalıdır.
- **Kamusalılık ve İnsan Hakkı:** Su yönetimi, temiz suya erişimin bir insan hakkı olduğu prensibi üzerine kurulmalı ve suyun ticarileştirilmesinden kaçınılmalıdır.
- **Su Yasası:** Türkiye'nin su yönetimine ilişkin kapsamlı bir **Su Yasası** bir an önce çıkarılmalıdır.
- **Merkezi Yönetim:** Su yönetimi çok başlılık yerine bölge ve havza yönetimiyle merkezi bir sisteme bağlanmalıdır.
- **Dengeli Yönetim:** Su yönetiminde ekosistem, sosyal ve ekonomik dengeler bir bütün olarak değerlendirilmelidir.
- **Şeffaflık ve Katılımcılık:** Su yönetimi katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir bir yapı üzerine inşa edilmelidir.

2. Koruma

- **Ekosistem Dengesinin Korunması:** Büyük su kütlelerinin ve nehirlerin akış yönleri değiştirilmemelidir. Hidroelektrik santrallerin yapımında ekonomik fayda yerine kamu yararı ve sürdürülebilirlik önceliklendirilmelidir.
- **Arazi Tahribatı ve Koruma:**
 - o Arazi tahribatı yasalarla önlenmeli, orman, mera ve tarım alanları korunmalıdır.
 - o Madene kapalı alanlar ilan edilmeli, orman yangınlarını önlemeye ve yangın hasarlarını en aza indirmeye yönelik çalışmalar artırılmalıdır. Orman kanunun da bu yönde düzenleme yapılmalıdır.
 - o Arazi restorasyonu için kamu arazilerinin ormanlaştırılması yoluna gidilmelidir.
- **Su Kaynaklarının Korunması:**
 - o Yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının kirlenmesi önlenmeli, atık su yönetimi ve denetimleri artırılmalıdır.
 - o Kaçak kuyular kapatılmalı ve caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.
 - o Yeraltı su tahsisleri, rezerv kapasiteleri aşılmadan yapılmalıdır.

3. Tasarruf ve Akıllı Kullanım

- **Planlı Tarım:** Havza bazında su rezervleri dikkate alınarak planlı tarım yapılmalıdır. Ekilecek ürünler devlet tarafından belirlenmelidir.
- **Kimyasal Kullanımı:** Tarımda aşırı gübre ve zararlı kimyasal kullanımı engellenmeli; doğru kullanım politikaları oluşturulmalıdır.
- **Modern Sulama Teknikleri:** Tarımda vahşi sulama terk edilerek su tasarrufu sağlayan modern teknolojiler ve yöntemler kullanılmalıdır.
- **Kent Peyzajı:** Kurakçıl peyzaj uygulamaları teşvik edilmelidir.
- **Gri Su Kullanımı:** Tarım, sanayi ve evsel kullanımlarda gri suyun dolaşımına kazandırılmasını sağlayacak politikalar geliştirilmelidir.
- **Vergi Mevzuatı:** Su tüketimi ve karbon salınımı, vergi mevzuatıyla ilişkilendirilerek sürdürülebilir üretim teşvik edilmelidir.
- **Tasarruf Tedbirleri:** Kuraklık dönemlerinde gereksiz su tüketimini artıran faaliyetler yasaklanmalıdır.

4. Yatırımlar

- **Su Altyapısı:** Su altyapısına yönelik bütçe artırılmalı ve yatırımlar hızlandırılmalıdır. Deniz suyu arıtma sistemleri geliştirilmelidir.
- **Yeraltı Barajları:** Bölgesel yeraltı barajları ve göletlerin sayısı artırılmalıdır.
- **Bilinçlendirme Çalışmaları:** Vatandaşları su kullanımı konusunda bilinçlendirecek etkinlikler ve eğitim programları düzenlenmelidir.
- **Ormanlaştırma:** Kamu arazileri ağaçlandırılarak su kaynaklarının korunması desteklenmelidir.

5. Yenilenebilir Enerji ve Ekosistem Uyumlu Politikalar

- Yenilenebilir enerji kaynakları, özellikle güneş, rüzgar ve dalga enerjileri, stratejik olarak yaygınlaştırılmalıdır.
- Sulak arazilerden sanayi tesisleri uzaklaştırılmalı ve mevcut olanlar taşınmalıdır.
- Tarımda kooperatifleşme teşvik edilmeli, ürün desenleri planlanarak karbon salınımı ve maliyetler azaltılmalıdır.

DOSYA

Antalya Müzesi

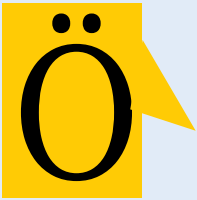
Fotoğraf: Abidin Haldun Taşdelen

Edip
ÖZGÜR

Cumhuriyet'in Müjdecisi Antalya Müzesi

Saygı ve rahmetle andığımız kahraman öğretmen Süleyman Fikri Erten Beyin 1922 yılında temellerini attığı Antalya Müzesi, bir sene sonra kurulacak Cumhuriyet'in ayak sesleri ve adeta müjdecisidir. İşgalcilerin yağmalamaya uğraştıkları eserler bu temelin ilk taşları, toplanıp korunmaları da 100 Yıllık Antalya Müzesi tarihinin kuruluş öykülerini anlatır.

Öykülerin ilk kahramanı hiç şüphesiz 1919 yılında Sultani Öğretmeni olan Süleyman Fikri Bey'dir. Yağmayı engellemek amacıyla Antalya Mutasarrıflığından aldığı fahri Asar-ı Atika memurluğu yetkisiyle topladığı eserler, başta Alaaddin Camii olmak üzere Kaleiçi'ndeki çeşitli mekânlarda korunup sergilenir. Sözü edilen çalışmalar kuruluş çalışmalarının ilk adımlarıdır. Büyük önderimiz Mustafa Kemal

Atatürk'ün 1930 yılının 9 Mart'ında Antalya ve Aspendos antik tiyatrosu ziyaretlerini de kapsayan bu dönem 15 yıl süreyle 1937 yılına dek devam eder. Bu süre içinde gittikçe zenginleşen ve büyüyen eserler, şehrimizin sembolü Yivli Minareli Camii'nin mekânlarına taşınma nedeni olur. İkinci misyonunu yüklenen "Yivli Minareli Camii Müzesi", gerek etnografik, gerekse arkeolojik eserleriyle şehir merkezine yeni bir renk ve önem kazandırır. 35 Yıllık Yivli Minare dönemini 1772 yılında Konyaaltı falez-

leri üzerindeki bugünkü yerine taşınarak tamamlayan müze, 50 yıldır aynı mevkide üçüncü dönemini sürdürmektedir. Bu süre içinde, birkaç küçük çapta onarım ve sergileme dışında iki kez büyük çapta yeniden düzenleme ve sergileme yaşar. Bunlardan ilki 1982-1985 yılları arasında gerçekleşir. Üç senelik suskunluk sonunda başta Perge Antik Kenti kazılarının kazandırdığı heykeller olmak üzere, bölgedeki yoğun kazı çalışmalarından kazanılan eserler bu dönemde 1988 yılında Avrupa Konseyince sergilenme şansı elde ederler ve düzenlenen yarışmada “Yılın Müzesi” ödülünü kazanılır.

Özellikle Güney Roma hamamı mekânlarının kazılarında gün ışığına çıkarılan Perge heykelleri, donattıkları salonlarda adeta tarih ve mitoloji rüzgârı estirdiler. Bunlar arasında 1981 yılında hamamın heykel galerisinden paramparça halde bulunmuş olan dansöz heykeli inanılmaz bir kazı ve restorasyon harikası olup, günümüzde müzenin sembolü seviyesine ulaşmıştır. Siyah beyaz renkli iki farklı mermerin 103 kırık parçasının birleştirilmesiyle yeniden ayağa kaldırılan genç kız, savrulan etekleriyle benzersizliğini yansıtırcasına “İmparatorlar Salonu” girişinde ziyaretçileri selamlamaktadır.

İkinci büyük yenilenme “Perge Tiyatrosu Heykelleri Salonu” ile ikinci kat ilavelerini içerir. 1998-1999 yıllarında tamamlanan çalışmalar sonucu, küçük eserlerle ikonların sergilendiği ikinci kat, müzenin havasına yeni bir renk katmış; “Perge Tiyatrosu Salonu” ise dünya çapında benzersizliğe ulaşmıştır. Antalya Müzesi tarihinin en renkli sayfası olan ve de müzeyi dünya çapında üne kavuşturan salonun yeri öncesinde bahçeye açılan açık hava galerisidir. Galerinin kapatılıp yeniden düzenlenmesiyle iki bölüm haline getirilen mekanın birinci bölümü 50 kişilik küçük bir “Sinevizyon odası”dır, ki antik tiyatrolar ve Perge tiyatrosu

su içerikli gösteriler amacıyla düzenlenmiştir. Duvarlarında tiyatronun kazı öncesi ve sonrası slaytları ile mask frizleri yer alır.

İkinci bölüm ise; 17 heykel, 1 Perge Artemisi betimlemeli mimari blok, 1 kurban sahnesi betimlemeli friz ile 10 adet Gigantomakhi (devlerle savaş) sahnesi frizinden oluşan “Perge Tiyatrosu Heykelleri Salonu” dur. Sergilenen eserlerin tümü 1985 yılları arasında saygı ve rahmetle andığımız, değerli hocamız Prof. Dr. Jale İnan ve ekibinin insanüstü gayretleri ile Perge antik tiyatrosunun sahne binasının önündeki alanın (proskenion ve orkestra) kazımı sırasında gün ışığına çıkarılmıştır. Eserlerin tümü depremler sonucu yıkılan sahne binasının göçükleri altından kırıklar halinde bulunmuş, müze işliklerinde iki yılı aşkın onarımdan sonra sergilenebilir hale getirilerek yeniden ayağa kaldırılmıştır. Bir başka düşünce ile sergilenen eserler diyelim ki, 300 sene Perge tiyatrosunun sahne binasını süslemişler, bir erotik Roma komedyası veya bir gladyatör dövüşü onlarla beraber seyredilmiştir. Bir gün gelmiş, tümü yıkılıp enkaz altında kalmış, ömürlerinin en az 1500 senesini toprak altında geçirmişlerdir. Bu arada uyudukları topraklar elden ele sahip değiştirmiş, toprağın altında Bizans, Selçuk, Osmanlı’nın ayak seslerini duyarak Türkiye Cumhuriyeti’nin değerli bir hocasının büyük bir yüreklilikle onları yeniden diriltmeye başlamasına kadar. Dünyanın en özgün heykel salonundan biri olma özelliği ile 12 Şubat 1999 tarihli bu başlangıç, hem Antalya Müzesi’nin hem de Türkiye Cumhuriyeti kültür tarihinin çok önemli bir sayfası olarak yazılmıştır. Haklı olarak Prof. Dr. Jale İnan galerisi olarak anlattığımız salondaki Dokimeion (Afyon İşçehisar mermer yataklarının ince gözenekli beyaz mermerden yontulmuş) Perge heykellerinin diğer önemli yanı, bölge heykeltıraşlığının özelliklerini yansıtmalarıdır.

Tiyatronun sahne binasının olduğu gibi tiyatronun da en renkli heykeli hiç şüphesiz şarabın ve tiyatronun tanrısı Dionysos (Baküs) heykelidir. Olympos tanrıları arasında en renkli kişiliğe sahip olması, antik dünyanın bütün şehirlerinde çok özel ve renkli tapınmalar ve bayramlarında kutlama nedeni olmuştur. Tiyatronun sahne binasının podyumunu süsleyen 54 m. Uzunluğundaki frizlerinde doğumdan, olgun yaşına kadar panolar halinde hayatının anlatılması Dianisos'un Perge'liler için de ne kadar saygın olduğunun en somut anlatımıdır. Hiç şüphe yok ki yapılan kutlamalardan, coğrafi konumunun elverişliliği nedeniyle Perge de olanca heyecanı ile doyasıya nasibini almış, günümüzde dahi geleneklerin yaşatıldığı senenin belli aylarında düzenlenen 5 bayrama ev sahipliği yapmıştır. Bu bayramlar sırasıyla: 1. Oschophoria-Taze üzümün toplanması bayramı. Üzümlerin toplandığı Ekim- Kasım (Pyaneption) aylarında kutlanırdı. Şenliklerin öz-

nü gençlerin yarışmaları ile Kurban ve ziyafet oluşturunurdu.

2- Yeni şarabın tadıldığı köy bayramları. Aralık-Ocak (Poseideon) aylarında kutlanırdı. Kurban verip şarap içilen bayramda söylenen kaba halk şarkıları Aristoteles'e göre komedinin başlangıcıydı.

3. Lenead-Dionysos kültürüne katılan nişanlı kızlar için Ocak- Şubat başında (Gamelion-evlenme ayı) ayın en karanlık gecesinde düğün yapılarak kutlanırdı.

4. Anthesteria- Çiçekler ayı Şubat ve Mart başında(Anthesterion) kutlanırdı. Taze şarabın kaplardan boşaltılarak yeni evlilerin ve şehir halkının içmesi, bayramın özünü oluşturunurdu. Bayram son gününde çocuklara çömlek hediye edilmesi ve ölmüş olanların ruhları için çömleklerde yemek bırakmasıyla sonlanırdı.

5. Dionisia-Mart ve Nisan başında, erkek geyik ayında (elophebolion), büyük şehirlerde tiyatro armağanları verilerek kutlanırdı.

Perge'nin Dionysos heykeli 1987 yılı kazılarında tiyatronun sahne binasının orta kapısı önünde irili ufaklı birçok kırık parça halinde bulunmuş, parçaların birleştirilmesiyle yeniden ayağa kaldırılmıştır. İnce gözenekli mermerden olan yontu, 2.25 m. yüksekliğindedir. Kaya üzerinde sağa yönelik pozda oturmuş, kaide üzerindeki birbirine yapışık; dişi aslan, eros, yılan, keçi, pan ve satirden oluşan grubun ortasında yer alır. Yılan, eros ve aslanın açıkça seçilebilmelerine karşın, eksik olan pan, keçi ve satir betimlemeleri kırık izlerinden anlaşılır. Bu betimlemeyle Dianisos grubu Pergelli sanatçının hayal gücü, fantezi ve yaratıcılığının en üst çizgisinde yer alır. Heykelin mükemmelliğini Jale Hoca şu cümlelerle açıklar: "Yapıtın üstün sanat kalitesi özellikle nefis yüzey işçiliğinde gös-

terir. Zar gibi ince posttan, yumuşak şekillendirilmiş kaslara geçiş eşsiz güzeldir. Yapıtın Barok tarz niteliği onu Hellenistik orijinallerinden ayırt etmeyecek kadar kuvvetlidir. Bu da bize eserin orijinalini Hellenistik çağda aramamız gerektiğini işaret eder. Özellikle saçlarda burgu aletin kullanılışı heykelimizi olgun Antoninuslar (İ.S. 170-190) dönemine tarihlememizi sağlar. Dionysos tüm atribüleri, kutsal hayvanları ve maiyeti ile gözleri kamaştıran bir ihtişamla Skenefions'un ana eksenini belirleyen Porta Regia'nın üzerinde yer alır. 54 m. Uzunluğundaki Sokel frizinde yaşam öyküsü

anlatıldıktan sonra tanrı, bu heykeli ile doruğa ulaşmıştır. Sahne binası adeta tanrının tapınağı ve heykel de bu tapınağın kült heykelidir."

Kazı ekibinden restoratör mimar Prof. Arzu Öztürk'ün uzun yıllar çalıştığı sahne binasının rekonstruktionunun tamamlanması ile binayı süsleyen heykellerin kesin yerlerini anlamış durumdayız. Bu sayede Jale Hoca'nın tarifinin de görsellik kazanmasıyla, Dionysos heykelinin önünde, tiyatronun birinci yapım evresinden itibaren yer aldığı açıklanabilmektedir.

Bu arada müzenin yaptığı diğer kazılardan söz etmemek şüphesiz haksızlık olur. "Doğu Garajı kazıları" dâhil olmak üzere "Kurtarma Kazıları" kapsamında yürütülen kazılar sayesinde el geçen sayısız küçük eser, "Kazılar Salonu" ve küçük eserler vitrinlerinde sergilenmektedir. Bunlar arasında; 1986-87-88 yıllarında Elmalı Bayındır Köy, Çağıltımeller mevkiinde 5 adet yığma taş tepenin altından gün ışığına çıkarılan altın, gümüş, bronz ve fildişi eserler arkeoloji dünyasında büyük yankı uyandırmıştır. Orta Anadolu'da Frik'lerin başkenti Gordion ve çevresindeki kral mezarları hediyelerini kışkıracak düzeydeki İ.Ö. 7 ve 6 YY. eserleri, Frik çağı buluntularının en güney temsilcileri olmalarıyla da büyük önem arz ederler. Böylesine önemli bir müzeye sahip şehirde yaşamının büyük şans ve müzenin ikinci okul olduğu düşüncesiyle; çocuklarımıza ve torunlarımıza müzeyi sevdirmemiz en öncelikli görevimizdir.

Editörün Notu: Bu yazı ilk olarak dergimizin 9. sayısında yayımlanmış olup, dosya konusu gereği, yeniden ele alınmıştır.

Türkiye'nin ilk ödüllü müze binası **YIKILACAK!**

Türkiye'nin ulusal proje yarışmasıyla inşa edilen ilk müze binası olan 63 yıldır hizmet veren Antalya Arkeoloji Müzesi yıkılarak yerine yeni bir müze projesi yapılacaktır...

Yusuf
YAVUZ

Türkiye'nin en önemli arkeoloji müzelerinden biri olan Antalya Arkeoloji Müzesinin 63 yıldır hizmet veren binasının yıkılması gündemde. Geçtiğimiz ay yeni müze binası için yapılan tanıtım toplantısında konuşan Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü Birol İnceciköz, mevcut binanın deprem riski taşıdığı için yıkılarak yenisinin yapılacağını açıklamıştı. 1964 yılında yapılan ulusal

bir yarışmada birinci seçilen projenin uygulanmasıyla Türkiye'deki ilk müze binası özelliği taşıyan yapının yıkılmasıyla yerine 2,5 milyar TL'lik yeni bir proje uygulanması hedefleniyor. Barındırdığı Antalya Arkeoloji Müzesi'nin yıkılması gündemde. Muratpaşa İlçesi, Bahçelievler Mahallesi, 12410/1 parselde bulunan müze, 30 bin m²'lik alanı kapsıyor. 1972 yılında hizmete açılan müze, Türkiye'de ulusal yarışmayla inşa edilen ilk müze binası olma özelliğini taşıyor.

Antalya Müzesi Ulusal Yarışmayla İnşa Edildi
Antalya’da turizm vizyonunun gelişmeye başladığı yıllarda dönemin Bayındırlık Bakanlığı’nın 1964 yılında açtığı ‘Antalya Bölge Müzesi Mimari Proje Yarışması’nda, Doğan Tekeli, Sami Sisa ve Metin Hepgüler’in müellifi olduğu proje birinci seçildi. 1968-1971 yılları arasında kentin yeni gelişim aksı üzerinde inşa edilen Antalya Arkeoloji Müzesi, 1972 yılında hizmete açıldı.

Yarışmaya Çağdaş Türk Mimarlığının Simgesi İsimleri Katıldı

Aynı yarışmada Şaziment Arolat ve Neşet Arolat’ın projesi ikincilik, Dr. Hayati Tabanlıoğlu ve Yusuf Ergüleç’in projesi ise üçüncülük ödülüne layık görülmüştü. Yarışma Jürisi’nin, 14 Şubat 1964 tarihli raporundan, elenen proje sayısının 40’a yakın olduğu görülüyor. Ödüle değer görülen projelere bakıldığında ise çağdaş Türk mimarlığının yakın döneme damgasını vuracak olan önemli isimlerinden oluştuğu görülüyor. Planlı kalkınma adımlarının öne çıktığı bu dönemde birçok kentte inşa edilen yeni kamu yapılarında dönemin mimari çizgilerinin etkisi vardır. Bu anlayışın tasarımlarında ortaya konulan kent, mekân, insan ve hafıza ilişkisi ilerleyen yıllarda daha çok anlam kazanacaktır.

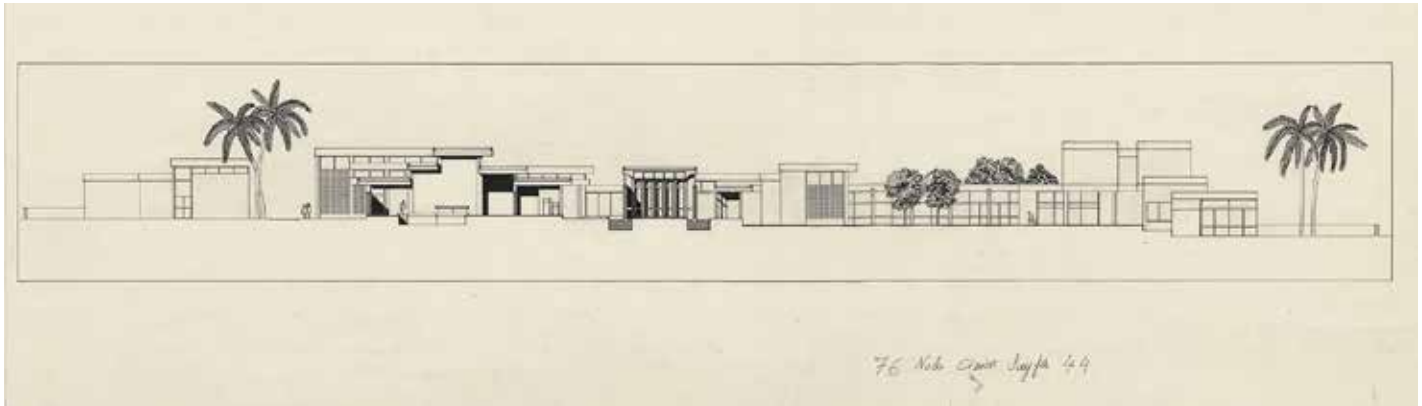
Cazip Çevre, Zengin Peyzaj Ve Geçmiş Zamanların Yaşama Ortamı

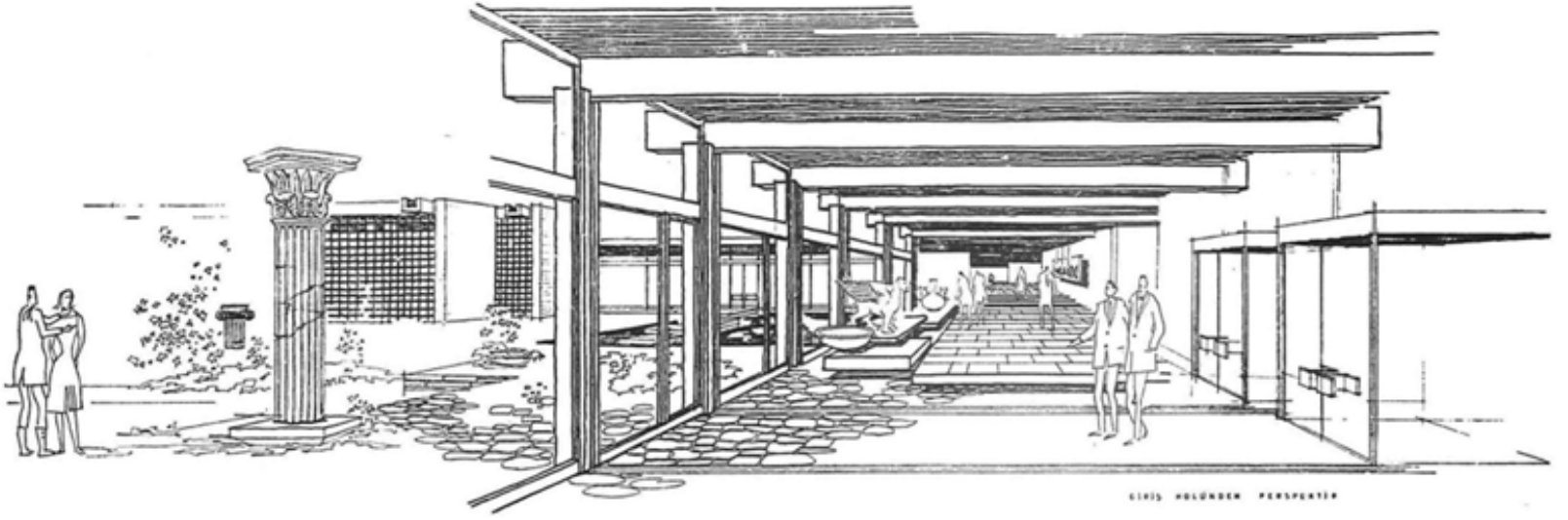
O zamanki adıyla Antalya Bölge Müzesi için

seçilen yerin gerekçesi, jüri raporunun önsözünde şöyle özetleniyor: “Antalya’nın kuzeydoğusundaki iskân bölgesinin en sonunda, güneyden kayalık ve tatlı bir sahil şeridi ile kuzeyden de Bey dağlarının zengin görünüşüyle sırım sınırlanır. Böylece kuzeyden şehre bağlanan yol ile cazip çevre, zengin peyzaj ve geçmiş zamanların yaşama ortamını günümüze getiren çok sayıda sanat objeleri müzenin konumu için ilkel veriler olacaktır. Jürimiz gelen projeler üzerinde bir takım kesin kriterler belirtmeden, genellikle plan konsepsiyonu, sanat objeleri ile yapının ilgisi, plastik yapı nizamı ile değişken mekân problemlerinin tümüne ve iklim özellikleriyle yapının ilgisi gibi önemli değerler içinde projeleri eleştirtme ve değerlendirme yoluna gitmiştir.”

Birincilik Alan Projenin Özellikleri Neydi?

Barındırdığı eserlerle bugün Türkiye’nin önde gelen arkeoloji müzelerinden biri olan Antalya Arkeoloji Müzesi için seçilen yer kadar, proje de önemlidir. Doğan Tekeli, Sami Sisa ve Metin Hepgüler’in hazırladığı 13. sıra numaralı projeyi birincilik ödülüne layık bulan jürinin gerekçesinde bu önemin altı çizilir: “Vaziyet planındaki yerleşme düzeninin, güneyde zengin teşhir bahçe ve avlularına imkân verecek şekilde tertibi, müze girişinin ara yoldan oluşu ve buradan müze holüne girildiğinde cazip perspektiflerin bulunuşu, seksiyonların teş-

ANTALYA BÖLGE MÜZESİ MİMARİ PROJE YARIŞMASI JÜRİ RAPORU

1. ÖDÜL

Jürînin raporu :

Mimarları :

METİN HEPGÜLER (İ. T. Ü.)
DOĞAN TEKELİ (İ. T. Ü.)
SAMİ SİSA (İ. T. Ü.)

hir fonksiyonuna uygun çözümü ve aydınlatma şekillerinin isabeti, lâpidaryum kısmının programa uygun ölçüde enteresan halli, çatı kademelerinin aydınlatma, tabii havalandırma imkânlarını vermesi ve kitleleri hafifletici tesiri, lojmanların yeri ve seksiyonların teknik tesislere bağlanışı, iç ve dış sirkülasyonun iyi çözümlenmesi uygun görülmüştür... Bu proje 1. mükâfata layık görülmüştür.”*

İnsanı Yoran Değil, İnsana Kendini Anlatan Bir Tasarım

Yarışma jürisinin birinciliğe layık bulduğu mimari çözümleri ve uygulama gerekçelerini okurken, Antalya Arkeoloji Müzesi’nin salonları ve avlusundaki gezinin insanın zihninde canlanması; mekân ve insan ilişkisinin bütünlüğünü ortaya koyuyor. Bu, günümüzde yeni inşa edilen devasa müze binalarının bazılarında gördüğümüz insanı yoran, boğan ve enerjisini tüketen mekân-insan ilişkisine inat, insanla dertleşen, kendini anlatan bir tasarım.

Kamusal Mekânlarda İktidarın Kendini Göstermesi

Tıpkı şehir hastaneleri ve hükümet konakları gibi son yıllarda inşa edilen müze binalarında da benzer bir cesamet ve mekânsal büyüklük takıntısı mekân-insan ilişkisini de yeniden belirliyor. İktidarların kamusal mekânlar ve mimari üzerinden kendini gösterme ve anlatma biçimleri, bir önceki dönemin izlerini silme pahasına tarihin her döneminde kendini gösterdi. Günümüzde yaşanan da bundan farklı değil.

Cumhuriyet Döneminin Kamusal Yapıları Birer Birer Yıkılıyor

1960’lı yıllardan itibaren Anadolu’nun birçok kentinde inşa edilen ve dönemin mimari anlayışını yansıtan birçok müze binası ya yıkıldı, ya da boşaltılarak kaderine terk edildi. Çoğu kentte Cumhuriyet döneminin kamusal yapılarından geriye kalanların sayısı, bir elin parmaklarını geçmiyor. Kentlerin toplumsal hafızasında belirli bir yeri olan kamusal yapıların

birer birer yıkılarak kolektif hafızadan silinmesi, geçmişle olan bağların da koparılması anlamına geliyor.

Antalya'da 2 Bin Yıllık Roma Dönemini Görmek Daha Kolay

Antalya kent merkezinde Roma dönemine ait 2 bin yıllık anıtsal yapılar hala ayakta dururken, 100 yıllık Cumhuriyet döneminin kamusal yapılarının birer birer yıkılması ya da işlevsizleştirilerek kaderine terk edilmesi; kültürel miras koruma ve yönetimi konusunda çok önemli sorunların olduğuna işaret ediyor. Kentin çeperinde bulunan bağ evleri, kent merkezindeki Balbey ve Haşim İşcan gibi çok katmanlı mahallelerdeki sivil mimari dokunun giderek yok olması, bu sorunun bir sonucu. Antalya ve ilçelerindeki Helenistik, Roma, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait tescilli anıtsal yapıların sayısı ile Cumhuriyet dönemine ait korumaya alınmış tescilli yapıların sayısı kıyaslandığında bu sonucun daha da çarpıcı biçimde kendini göstermesi mümkün. Çünkü Antalya'daki mekânsal hafıza, yakın döneme karşı bulanıklaşıp körleşen, geçmişe doğru gittikçe berraklaşan bir seyir izliyor.

Antalya Arkeoloji Müzesi De Yıkılacak

Kentin kolektif hafızasında yer alan Cumhuriyet dönemine ait az sayıdaki kamusal yapılardan biri olan Antalya Arkeoloji Müzesi de yıkılarak 63 yıldır süren tanıklığı sona erdirilmek isteniyor. Çok fonksiyonlu yapısıyla açıldığı dönemden günümüze birçok konferans, sempozyum, sergi ve sanatsal etkinliğe de ev sahipliği yapan Antalya Arkeoloji Müzesi'nin yıkılma gerekçesi ise depreme dayanıksız oluşu. Zamanla bazı eklentiler yapılarak özgünlüğü kısmen bozulan müze binasının güçlendirilmesi çok zor olmamalı. Ancak bakanlık yetkilileri bunun tersini savunuyor.

Yeni Projenin Maliyeti 2,5 Milyar, 2026 Sonunda Tamamlanacak

Geçtiğimiz ay yeni müze projesinin tanıtımı için müze binasındaki konferans salonunda basın mensuplarıyla bir araya gelen Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü Birol İnceciköz, Antalya Arkeoloji Müzesi binasının 2020'de yapılan incelemede riskli çıktığını belirterek yıkılacağını söyledi. Yapılan incelemelerde güçlendirme yapılsa dahi müze binasının ihtiyacı karşılayamayacağı sonucuna ulaşıldığını savunan İnceciköz, yeni müze için çalışmalara başladıklarını da dile getirdi. Yaklaşık maliyetinin 2,5 milyar TL'yi bulacağı belirtilen yeni müze projesinin 2026 sonuna bitirilmesi planlanıyor.

Çok Parçalı Yapılardan Oluşan Bir Müze Kompleksi

Mevcut müze binasının inşa edildiği dönemde gösterilen hassasiyet yerine bu dönemde yeni binanın nasıl bir içeriğe sahip olacağını basın toplantısına kadar kimse bilmiyordu. Bakanlık, 'Baraka Mimarlık' adlı bir firmaya hazırlattığı projeyi kabaca basın mensuplarına tanıttı. Projeyi hazırlayan firmanın, oteller zinciri sahibi olan Bakan Mehmet Nuri Ersoy'un çalıştığı bir firma olduğu öne sürülüyor. Sunulan görsellerden anlaşıldığına göre yeni proje çok katlı değil ama çok parçalı bir proje gibi görünüyor.

İki Dönem Arasındaki Proje ve Uygulama Anlayışı Farkı

Antalya gibi kültürel miras yönünden zengin olan bir turizm kentinde yapılması planlanan yeni müze projesinin kent kamuoyu, meslek odaları, belediyeler, ilgili sivil toplum örgütleri ile yapılacak geniş katılımlı bir sürecin sonunda hazırlanması gerekirdi. En önemlisi de tıpkı 1964'te yapıldığı gibi ulusal, hatta uluslararası bir yarışma daha da uygun olurdu. Ancak son dakikaya kadar bakanlık personelinin bile içe-

riğini bilmediği bir projeyle basın karşısına çıkıldı ve “biz böyle bir proje yaptık, ödül alacağımı da düşünmüyoruz” denildi.

Hatırayı Güçlendirerek Korumak, Müzeciliği İlçelere Yaymak

Antalya Arkeoloji Müzesi’nin sergileme olanaklarını yüzde 25 oranında artıracığı belirtilen yeni müze projesinin maliyeti de dikkate alındığında, kendisi de korunması gereken bir kültür varlığı statüsünde olan mevcuttaki hafıza mekânı yıkmak ne kadar doğru tartışılır. Toplamda 30 bin metrekarelik bir araziye sahip olan müzenin mevcut statik yapısının

güçlendirilerek sergileme alanlarını genişletmek, dönem izleri taşıyan ve hatırası olan müze binasını sonradan yapılan eklentilerden arındırarak korumak mümkün olabilir. Hatırası olanın korunduğu, yeni olanın geleceğe dönük hayallere olanak sağladığı farklı dönemlerin bir arada görülebildiği mekânsal kurgunun kendisi de bir değer taşır. Kentin doğu ve batı ilçelerinde daha küçük ve kendini anlatabilen butik müzeler kurularak yeni kültürel mekânlar oluşturmak, mevcuttaki ilçe müzelerini geliştirmek de mümkün. Finike’de, Kaş’ta, Gazipaşa’da, Serik’te yerel dokunun öne çıktığı yeni müzeler oluşturmak, Döşemealtı’nda Karain

Müzesi, Alanya'da Selçuklu Müzesi açmak, bu büyük bütçeleri ilçelerin kültürel canlılığını artırmak için kullanmak da bir tercih olabilir.

İtalyan İşgaliyle Başlayan Koruma Çabasıyla Doğan Müze

İtalyanların Antalya'yı işgal ettiği 1919 yılında kentteki arkeolojik eserleri İtalyan Konsolosluğu'na taşımaya başlaması üzerine harekete geçen Antalya Lisesi Öğretmenlerinden Süleyman Fikri Erten, Antalya Müzesi'nin öncüsü oldu. 15 Ekim 1919'da fahri eski eser memuru olarak görevlendirilen Erten, Tekeli Mehmet Paşa Camii'nin karşısındaki Bayraktar Baba Türbesi'nde toplayıp korumaya aldığı eserlerle Antalya Müzesi'nin temellerini atmıştı. Toplanan eserler 1922'de Panaya Kilisesi'ne (Alâeddin Camii), 1937'de Yivli Minare Camii'ne, 1972'de ise günümüzde de hizmet veren müze binasına taşınarak Türkiye'nin en önemli arkeoloji müzelerinden biri oldu.

Alt Paleolitik dönemden, Doğu Roma (Bizans) dönemlerine kadar uzanan çok katmanlı bir koleksiyona sahip olan Antalya Arkeoloji Müzesi'nde öne çıkan eserler arasında Perge'de bulunan Roma dönemi heykelleri ile özgün lahitler, takılar, sikkeler, seramik ve cam eserler yer alıyor.

Yeni Proje Neler İçeriyor?

Yıkımı gündeme gelen Antalya Arkeoloji Müzesi'nin yerine yapılması planlanan yeni müze projesi, 20 Mart'ta Bakanlık yetkilileri tarafından basın mensuplarına tanıtılmıştı. Bu paylaşımda, sunumda yer alan görsellere yer vererek yeni müze projesine yakından bakacağız. Yeni müze projesiyle ilgili gazetecilere bilgi veren Genel Müdür İnceciköz, Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un talimatıyla Antalya'ya güzel bir eser kazandırmak için yola çıktıklarını dile getirdi. Yeni projenin mimarı Abdurrahman Çekim de detayları anlattı.

Gelelim yeni müze projesinin detaylarına... Bana göre çok katlı olmaması açısından yerinde bir proje. Ancak çok parçalı ve karmaşık yapısı, müze gibi yoğun güvenlik gerektiren mekânlar için çok uygun görünmüyor. Labirent yapısı da grup ziyaretlerini zorlaştırabilir.

Yeni Müze Projesinden Bölümler

Antalya Arkeoloji Müzesi mevcutta 30 bin m2'lik bir araziye sahip. Halen kullanılan müze binasının yıkılmasıyla yerine yapılmak istenen projenin alan kullanımı açısından değerlendirilmesi gerekiyor. Yeni proje daha çok alan kazandıracak mı? Bu konuda çok olumlu bir veri yok ortada.

Mevcut müzenin en çok ihtiyaç duyduğu şeylerden biri de yeni sergileme alanları. Tıpkı Topkapı Müzesi gibi binlerce eser depolarda duruyor. Yeni projenin daha fazla sergileme alanları kazandırması ve müze envanterinin halka açılması önemli...

Yeni projede dikkat çeken bir başka konu da su kullanımı. Perge'den esinlenilmiş. Görünümü çok güzel ve estetik ancak suyun yönetilmesi ve bu alanların temizliği büyük bir sorun. Antalya'da Cumhuriyet Meydanı ve Karaalioğlu Parkı'ndaki havuzların başına gelenler ortada. Projede bir de 'heykel bahçesi' yer alıyor. Antalya gibi aşırı hava olaylarının sık yaşandığı bir kentte açıkta böyle bir sergilemenin nasıl

yönetileceği soru işareti. Replika bile konulsa onu yönetmek de hiç kolay değil.

Yeni müze projesinde Perge heykelleri için ayrılan bölümden bir görünüm. Perge tiyatrosundan esinlenilmiş. Üst katmanda yerleştirilen heykellerin ziyaretçiyle etkileşimi nasıl olacak? Burası sanat galerisi, değil, kültür varlığı olan eserlerin sergilendiği bir müze.

Başta söylediğim gibi yeni projenin çok katlı ve kasvetli bir bina olmaması yerinde. Ancak çok parçalı ve tatil köyü havasında oluşu, alan kullanımı vb. soru işaretleri barındırıyor. İlgili duyanların görüşlerini paylaşmasını dilerim. Çünkü bu bir kamu yapısı olacak.

Bu tür yapıların bakanların kişisel beğeni ve algılarından çok, daha önceki dönemde yapıldığı gibi ulusal bir yarışmayla ya da kent kamuoyunun ortak düşüncesiyle inşa edilmesi önemli. Bakan turizmci olunca, müze projesine de tatil köyü havası hâkim oluyor.

Antalya Müzesi'nin Korunması Talebi Yüksek Kurul'a Taşınacak!

Koruma Bölge Kurulu, yıkılması gündeme gelen Antalya Müzesi'nin tescil edilerek koruma altına alınması talebini reddetti. Ulusal bir yarışmayla seçilen ve dönem özelliği taşıyan müze binasının korunması talebi Yüksek Kurul'a taşınacak.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 20 Mart'ta yaptığı sunumda, Antalya Arkeoloji Müzesi'nin yıkılarak yerine yeni bir müze binası yapılacağını duyurdu. Bunun üzerine Antalya Kültürel Miras Derneği (ANKA), 1964 yılında düzenlenen ulusal proje yarışmasıyla inşa edilen Müze binasının kültür varlığı olarak tescil edilerek korunması için Koruma Bölge Kurulu'na başvuruda bulundu. Koruma Kurulunun ise 1972 yılından bu yana hizmet veren müze binasının tescil edilerek koruma altına alınmasına yönelik talebi uygun bulmadığı öğrenildi. Konuy-

la ilgili bir açıklama yapan ANKA, söz konusu kararı Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'na taşıyacaklarını belirterek, Antalya Müzesi'nin yıkılmadan kültür varlığı olarak korunması ve restore edilerek kullanılmasına dönük çabalarımıza ortaklaştırmaya davet ederiz" açıklamasında bulundu.

Antalya Kültürel Miras Derneği (ANKA), yıkılması gündeme gelen Antalya Arkeoloji Müzesi'nin tescil edilerek korunması talebiyle ilgili Koruma Kurulu'nun olumsuz (red) kararı verdiğini belirterek konuyla ilgili Koruma Yüksek Kurulu'na başvuru yapılacağını duyurdu.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan yeni müze projesinin tanıtım toplantısında konuşan Bakanlık yetkilileri, mevcuttaki müze binasının riskli olduğu gerekçesiyle yıkılacağını açıklamıştı.

Yıkım Kararı Kentte Tepkiyle Karşılandı

Toplam 30 bin metrekarelik bir alana sahip olan Antalya Arkeoloji Müzesi, 1972 yılından buyana kentin önemli hafıza mekânlarından biri olurken, inşa edildiği dönemin mimari özelliklerini taşıdığı için yıkım kararı tepki çekti.

Koruma Kurulu Müze Binasının Tescil Talebini Uygun Bulmadı

Antalya Kültürel Miras Derneği, 27 Mart ve 27 Nisan tarihlerinde Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na yazılı başvuru yaparak ulusal yarışma ile inşa edilen müze binasının kültür varlığı olarak koruma altına alınmasını talep etti. Derneğin başvurusunda, müze binasının özgün projesine uygun şekilde restore edilerek güçlendirilmesi istendi.

ANKA'nın talebini değerlendiren Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun, Antalya Arkeoloji Müzesi binasının kültür varlığı olarak tescile değer olmadığı gerekçesiyle koruma talebini uygun bulmadığı öğrenildi.

Koruma Yüksek Kurulu'na Başvuru Yapılacak
Antalya Pamuklu Dokuma Fabrikası ve Pil Fabrikası binalarında koruma yönünde karar alan Koruma Bölge Kurulu'nun Antalya Arkeoloji Müzesi binası için verdiği olumsuz kararın üzüntüyle karşılandığı kaydedilen ANKA'nın açıklamasında şöyle denildi: "Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun Antalya Müzesi'ne ilişkin kararı ANKA'ya ulaştığında, yürürlükte olan mevzuata uygun bir şekilde Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'na başvuru yapılarak Antalya Müzesi'nin kültür varlığı olarak tescil edilmesi talebimizi tekrarlayacağımızı kamuoyuyla paylaşmak isteriz. Bu kapsamda kültürel miras varlıklarının korunmasında duyarlı kişi ve kurumlara şimdiye kadar gösterdikleri ilgi için teşekkür eder, Antalya Müzesi'nin yıkılmadan kültür varlığı olarak korunması ve restore edilerek kullanılmasına dönük çabalarımıza ortak olmaya davet ederiz."

Özetlemek gerekirse, tanrıların, kralların, imparatorların, azizlerin izlerinin sergilendiği müzelerde ötekilerin arkeolojisi yok. Zeytin işliğinde çalışan, toprağı süren, ekmeğı pişiren, çömleğı işleyen, fırını ateşleyen izi yok. Bunları yok sayarak geçmişle bağ kuramayız. Avcılığın tarihinin aslanların gözünden yazıldığı bir anımsaya da ihtiyacımız var. Bugünü daha iyi anlamak için bu şart...

* Jüri raporu: Mimarlar Odası Arkitekt Veri Tabanı arşivi, <http://dergi.mo.org.tr>

** Müze projesi ve inşaat dönemi fotoğrafları: Doğan Tekeli arşivi, Salt Araştırma. (<https://archives.saltresearch.org/>)

Müzeler Kentin Özetidir

Antalya kamuoyu bir süredir müzeyi tartışıyor. Bir kentin müzeyi tartışması iyi bir şey... Bu sayede var olan müzenin sıkıntılarından yetersizliğine kadar bir dolu problem konuşuluyor.

İdris
ÖZYOL

Yeni bir müzenin nasıl olması gerektiğine dair öneriler ortaya atılıyor. Bir yarışma projesi olan mevcut müzenin korunmasına ilişkin talepler sıralanıyor. Kentler bu türden tartışmaları bir kazanım olarak görmelidir. Çünkü müzeler o kentin ruhudur. Özetidir. Vitrinidir. Geçmişi bugüne bağlayan köprüdür. Bu vitrinin nasıl olacağına da kent halkı birlikte karar vermelidir.

Ödüllü Müze Binası Yıkılacak

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, kendi otellerini de tasarlayan Baraka Mimarlık'a bir proje hazırlattı. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü Birol İnceciköz, Baraka Mimarlık'ın sahibi Abdurrahman Çekim'i yanına alarak yeni müze tasarımını tanıttı. Gördük ki, 1964 yılında Doğan Tekeli, Sami Sisa ve Metin Hepgüler tarafından tasarlanan Antalya Müzesi yıkılacak, yerine de Baraka'nın yaptığı çizdiği

yeni binalar yapılacak. Projenin 'bilabedel', yani ücretsiz çizildiğini de ekleyelim. Antalya sevgisi nelere kadir! Olayın özeti bu...

Antalya'ya Kalan Hatıralar

Doğan Tekeli, şehir ve bölge plancısı Prof. Dr. İlhan Tekeli'nin ağabeyi... Mimarlık tarihi-mizde çok önemli bir kuşağın ya-şayan birkaç isminden biri. Antalya Müzesi de, onun kentimize bıraktığı, adeta emanet ettiği bir eser. Antalya'ya mimari imza atan bir diğer isim de Oktay Ekinci'dir mesela. Akdeniz Üniversitesi'nde-ki Olbia Çarşısı Ekinci'nin tasarımıdır. Bu vesileyle, artık aramızda ol-mayan Oktay Ekin-ci'yi de anmış olalım. Hem Doğan Tekeli'nin, hem de Oktay Ekinci'nin bu çizgileri Antalya açısından büyük bir hatıra, güçlü bir katkı.

Hız Tutkusuna Kurban Gidecek

Doğan Tekeli, Cumhuriyet gazetesine yaptığı açıklamada, "Oldukça farklı bir projeydi yapılması itina istiyordu; ama Bayındırlık Bakanlığı mimarlara mesleki kontrollük hizmeti yaptırmak istemedi. Yani Bayındırlık Bakanlığı tasarruf nedeniyle, mesleki kontrollüğü bize vermedi. İnşaat Bayındırlık müdürlüklerindeki teknik elemanlarca yürütüldü. Bir ustanın kötü çalınmış notası gibi oldu. Ama restore edilebilirdi... Tabii ki restorasyon belli bir hassasiyetle yapılmalı. Fakat bunlar hızlı uygulamaya alışmışlar; yıkmak kolay geliyor" dedi.

Yani ödüllü Antalya Müzesi, Doğan Tekeli'nin "bunlar" dediği iktidarın, hız tutkusuna kurban gidecek. Hız da, rant hızı.

Mimarlar Odası'ndan Çağrı

Son olarak Antalya Mimarlar Odası da mevcut müzenin korunması çağrısı yaptı. Yeni müze projesinin tanıtım toplantı-sına katılan Mimarlar Odası Başkanı Hasan Çerçiler, "Hazır bina yıkılıyor-ken, niye daha bü-yüğü yapılmıyor?" türünden bir soru sormuştu. Çerçi-ler'in bu düşün-cesi Mimarlar Odası'nın met-nine, "ülkemiz-de son yapılan müzelere bakıldı-ğında, dünyada bu kadar önemli olan Antalya Müzesi'nin, bu müzeler arasında gölgede kaldığının yadsı-namaz bir gerçek" cümlesiy-le yansıyor. Peki, ne olması lazım?

Bu tespiti yaptıktan sonra, mevcut müze-nin korunmasını isteyen Mimarlar Odası, "An-talya'ya yeni müze binası düşünülürken var olan müze, çeşitli zamanlarda yapılmış birçok eklentisi, özellikle taklit antik mezar eki kaldı-rılarak, yeni yapılacak projeye entegre edile-rek korunmalıdır" diyor. Yan taraftaki Meteo-roloji ve Karayolları arazilerinin müze alanına katılmasını öneren Mimarlar Odası, yeni bina için burayı adres gösteriyor. Fakat Ulaştırma Bakanlığı burayı vermiyor. Sanki Kültür ve Tu-rizm Bakanlığı başka devletin bakanlığı...

Kenti Geçmişten Bugüne Bağlayan Antalya Müzesi: **Yıkamak Değil Yaşatmak Gerek!**

Antalya'nın tarihi belleği, modern mimarlık mirası ve kültürel kimliği açısından büyük öneme sahip olan Antalya Müzesi'nin yıkılarak yeniden yapılması planı tartışılmaya devam ediyor. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın aldığı karara meslek odaları nasıl bakıyor? Genel görüş, yıkmak yerine yaşatmak gerektiği...

Engin
KORKMAZ

1970'li yıllarda ulusal mimari yarışmayla seçilen ve Türkiye'de bu kapsamda yapılan ilk müze binası olma özelliğini taşıyan Antalya Müzesi, mimar Doğan Tekeli, Sami Sisa ve Metin Hepgüler'in imzasını taşıyor. Tarihi belleği ve modern mimarlık mirası ile Antalya'nın kimliğini temsil eden müzenin yenilenmesi kararına karşı çıkan meslek odaları, mevcut yapının korunarak restore edilmesi gerektiğini

savunuyor. Müzeye yönelik yapılacak her müdahalenin Antalya'nın kültürel dokusuna etkisi üzerine dikkat çekiliyor.

ŞPO Antalya Şube Başkanı Funda Yörük Şehir Plancıları Odası (ŞPO) Antalya Şube Başkanı Funda Yörük, birçok gibi Antalya Müzesi'nin kentin ortak hafızası olduğunu söyledi. Yörük, "Müzenin yıkılması, kentin ortak

hafızasında önemli bir boşluk yaratacaktır. İnsanların geçmişleriyle kurduğu fiziksel bağlar kopartılarak, sosyolojik açıdan olumsuz etkilenilecektir. Antalya yalnızca deniz-güneş turizmiyle değil, kültürel zenginliğiyle de uluslararası alanda tanınmaktadır. Avrupa Konseyi Özel Ödülü almış bir müzeyi yıkmak, kentin kültürel turizm değerini azaltacak olup yeni bir müze inşaatı yıllarca sürebileceği için eserlerin geçici olarak kaldırılması da turizmde olumsuz etkiler doğuracaktır. Mevcut müzenin yıkılması ve yeni bir binanın yapılması ciddi bir ekonomik maliyet getireceği düşünüldüğünde, ülkenin bu ekonomik sıkıntılı sürecinde sorun oluşturacaktır. Üstelik inşaat süreci sırasında çevre üzerinde doğal sit alanlarına yakınlığı göze alındığında ekolojik baskı oluşabilecektir” diye konuştu.

Yıkmak Kent ile Kurulan Bağı Bozar

ŞPO Şube Başkanı Funda Yörük, Antalya müzesini yıkmak kısa vadeli bir çözüm gibi görünse de uzun vadede Antalya'nın kimliğine, kültürel ve ekonomik yapısına zarar verebileceğini söyledi. Yörük, “Antalya Müzesini yıkmak kentin bir dönem neslin kent ile kurduğu bağa da çok zarar verecek olup kentlerimizin kimlikleri geçmiş yaşam alanlarını, hatıraları-

nı yaşatarak korunacağı, gelecek nesillere bu alışkanlıkların aktarılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. TMMOB Şehir Plancıları Odası Antalya Şubesi olarak geleneksel kent dokumuzu korumak ve doğayla barışık, yaşanabilir kentler oluşturmak için mücadelemizi kararlılıkla sürdüreceğimizi kamuoyuna saygıyla duyururuz” dedi.

İMO Antalya Şube Başkanı Soner Akdoğan Konuya ilişkin İnşaat Mühendisleri Odası (İMO) Başkanı Soner Akdoğan'da değerlendirme geldi. Teknik açıdan yapı için verilen ‘güçlendirilemez’ raporuna dikkat çeken Akdoğan, “Beş yıldır aktif kullanılan bir yapı için bu çelişki açıklığa kavuşmalı. Güçlendirme mi ekonomik, yoksa yıkım mı? Kamunun bunu bilmeye hakkı var. Yapının deprem performans değerlendirme raporu ve güçlendirme yapılması halinde ortaya çıkacak maliyet kamuoyuyla ve bizim gibi ilgili meslek odaları ile şeffaf bir şekilde paylaşılmadığı için çok net bir şey söyleyemem ancak 2.5 milyar TL çok büyük bir maliyet olduğunu söyleyebilirim. Mesleki tecrübe dayanarak iki katlı bu yapının güçlendirme maliyetinin yıkıp yeniden yapım maliyetinden düşük olduğunu söyleyebilirim. Güçlendirilmesi mümkün olmayan bina yoktur. Türki-

ye’de özellikle kamu yapılarında güçlendirme maliyeti yıkım ve yeniden yapım maliyetinin yüzde 40’ına ulaşırsa yıkılım anlayışı var. Ancak kimi yapıların kent belleği açısından taşıdığı önem var. Bu göz ardı ediliyor. Antalya Arkeoloji Müzesi kent hafızasında önemli yere sahip kamusal yapılardan biridir. Bu anlamda güçlendirme yaparak korumak yönünde izlenecek bir politika daha doğru olacaktır” yorumunda bulundu.

JMO Antalya Şube Başkanı Mustafa Karancı Meslek odalarından Jeoloji Mühendisleri Odası (JMO) ise Antalya alüvyon zeminin önemine dikkat çekti. JMO Şube Başkanı Mustafa Karancı, “Antalya ilinde, başta kamuya ait hastaneler, okullar ve idari yapılar olmak üzere birçok yapının deprem performansı bilimsel temellere dayalı olarak değerlendirilmemiştir. Bu yapılardan bazıları, yeraltı su seviyesinin yüzeye çok yakın olduğu, alüvyon zeminlerin yoğunlukla bulunduğu bölgelerde yer almakta ve bu nedenle sivilaşma, oturma ve taşıma gücü sorunlarıyla karşı karşıya kalma riski taşımaktadır. Dolayısıyla, yapı güvenliği değerlendirmelerinde yalnızca müze özelinde bir uygulama yapılması, kamu güvenliğini sağlamak için yeterli değildir. Bu sü-

reçte bütün kamu binaları için şeffaf, bilimsel ve sahaya dayalı bir zemin ve yapı envanteri çalışması yapılmalıdır. Öte yandan, Muratpaşa İlçesi Bahçelievler Mahallesi 12410/1 parselde bulunan Antalya Müzesi, yaklaşık 30 bin metrekarelik alanı kapsamakta olup, Antalya’nın kent belleği ve mimari kimliğinde çok özel bir yere sahiptir. 1972 yılında hizmete açılan yapı, Türkiye’de ulusal yarışma sonucu inşa edilen ilk müze binası olma özelliğini taşımaktadır. Müze, Antalya’nın turizm vizyonunun şekillendiği dönemde, kentin yeni gelişim aksı üzerinde, planlı ve modern bir anlayışla inşa edilmiş bir kültür yapısıdır” dedi.

Traverten Zeminin Önemi

Antalya Müzesi’nin traverten zemin üzerinde olduğunu hatırlatan Karancı, “Ayrıca teknik değerlendirmelere göre, Antalya Müzesi binası yüksek katlı değildir ve traverten zeminler üzerinde yer almaktadır. Traverten zeminler, mühendislik bakımından uygun nitelikler taşıyabilmekte olup, doğru jeoteknik analizler ve mühendislik uygulamalarıyla güvenli yapılaşmaya olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, müzenin mevcut taşıyıcı sisteminin ve zemin etkileşiminin detaylı incelenmesi, güçlendirme alternatiflerinin teknik ve ekonomik olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Günümüzde yapı güçlendirme teknikleri, doğru projelendirme ile hem deprem güvenliğini sağlamakta hem de kültürel varlıkların korunmasına imkân sunmaktadır. Antalya Müzesi gibi tarihî ve mimari kimliği olan yapıların, yıkılarak değil, güçlendirilerek gelecek kuşaklara aktarılması, kültürel sürekliliğimiz açısından elzemdir. Jeoloji Mühendisleri Odası Antalya Şubesi olarak, şehirlerimizi depreme karşı daha dirençli kılmak istiyorsak, bu süreci parçacı değil, bütüncül bir afet risk yönetimi anlayışıyla yürütmek zorunda olduğumuzu bir kez daha vurguluyoruz” diye konuştu.

Mimarlar Odası Antalya Şube Başkanı Hasan Çerçiler

Mimarlar Odası Antalya Şubesi, yıkım kararı verilen Antalya Müzesi'nin korunması için Kültür ve Turizm Bakanlığı'na yazılı başvuru yaptı. Şube Başkanı Hasan Çerçiler, "Kentte tartışıldığı gibi kentimizde bakanlıkça yeni bir müze yapılması girişimleri, tarafımızdan önemli ve olumlu karşılanmaktadır. Müzede Paleolitik Çağ'dan günümüze kadar oldukça fazla döneme ait eserlerin bulunması dünyadaki önemini artırmaktadır. Bilindiği gibi Antalya antik kentlerinde kazılar devam etmektedir. Hatta kazı çalışmaları başlamamış antik kentler de bulunmaktadır. Bu alanlarda daha onlarca eserin çıkabileceği düşünülmektedir. Diğer yandan bakanlığın girişimleri ile ülkemizin topraklarından kaçırılan eserlerin, yapıldığı ve bulunduğu topraklara geri döndürülmesi çalışmalarının devam edeceği ve daha kaçırılmış önemli eserlerin geri alınarak yeni Antalya müzesinde sergileneceği de düşünülmektedir. Bu bağlamda müze alanının artırılması gerekmektedir" dedi.

Meteoroloji ve Karayolları da Müze Alanına Dahil Edilmeli

Çerçiler "Antalyalıların ve ziyaretçilerin anılarında yer etmiş toplumsal bellek açısından

da önemli bir yapıdır. Antalya'ya yeni müze binası düşünülürken var olan müze, çeşitli zamanlarda yapılmış birçok eklentisi, özellikle taklit antik mezar eki kaldırılarak, yeni yapılacak projeye entegre edilerek korunmalıdır. Hiç olmazsa bir bölümünün tarihinin ve anı değerinin gelecek kuşaklara aktarılacak üzere korunması zorunluluktur. Diğer yandan kent kimliğine değer katan müzenin ve alanının yeri ne kadar doğru ise dünyadaki önemi göz önüne alındığında da Meteoroloji ve Karayolları arazilerinin de müze alanına katılması o kadar doğru olacaktır. Hatta içinde pek önemli kullanımlar olmayan (bu kullanımlar kentin başka bir alanında değerlendirilebilir) bu arazilerin de müze alanına dâhil edilmesi en az şu anki müzenin korunması kadar önemlidir. Belirttiğimiz alanlarla birlikte bütünleştirilen alan, açık sergi, açık müze alanlarıyla da zenginleştirilerek müzenin dünyadaki önemini geliştirecek şekilde düzenlenmelidir" diyerek sözlerini tamamladı.

Restore Ederek Yaşatabiliriz

Akdeniz Üniversitesi'nden Prof. Dr. Hilal Tuğba Örmecioğlu ve ODTÜ'den Doç. Dr. Pınar Aykaç Leidholm ise katıldıkları bir panelde müzenin mimari niteliğini vurguladı. Örmecioğlu, yapının niteliksiz eklentilerden arındırılması ve güçlendirilmesiyle yeniden işlevlendirilmesinin mümkün olduğunu ifade etti. Leidholm ise, "Bu müze serbest mimarlar tarafından yapılmış tek örnektir, tescil konusunda ısrarcı olmalıyız" diye konuştu.

Selahattin Tonguç: Antalya, Rant Tehdidi Altındadır!

Sözcü Gazetesi'nden Uğur Dünder'ın köşesine konuk olan Antalya'nın efsanevi Belediye Başkanı Selahattin Tonguç, "Phaselis, Antalya Lisesi, Kaleiçi, Konyaaltı, yalıyarlarımız, Antalya Ovası, Lara Kumul Alanları, Vakıf Çiftliği, Masadağı Mağaraları, Konyaaltı Obrukları ve

nihayet Antalya Müzesi rant tehdidi altındadır! Antalya Müzesi, kesintisiz insan yerleşimi açısından dünyanın en önemli yerlerinden biri olan Karain Mağarası'na ait, 500 bin yıllık insan yaşamının izlerini taşıyan, Paleolitik Çağ'dan Doğu Roma'ya eserlerle Türkiye'nin en eski tarihsel kesitini belgeleyen eşsiz bir koleksiyondur. Antalya Müzesi, Likya, Pamfilya ve Pisidya uygarlıklarına ait eserler ve Perg'e'den getirilen heykellerle, bölgenin kültürel sürekliliğini temsil eden paha biçilemez bir kaynaktır. 103 yıllık bu koleksiyon, dünyanın en büyük kültürel miraslarından biridir. Bu müze sadece bina değil, kent hafızasının taşıyıcısıdır. 'Yenileme' adı altındaki projeler, tarihi yapıların özgünlüğünü yok eden müdahalelerdir. Her 'yenileme', geçmişle bağımızı zayıflatan bir silme eylemidir." ifadelerini kullandı.

Tonguç, "Antalya Müzesi hakkında uzmanlara danışıldı mı? Sonuçlar paylaşıldı mı? Akdeniz Serbest Mimarlar Derneği'nin 25 Nisan 2025'teki "Antalya Müzesini Yeniden Düşünmek" panelinin çıktıları dikkate alındı mı? Kültürel varlıklar her an tehdit altında ve endişelerimiz var! Kültürel hazinelerimiz koru-

nuyor mu? Tarihi eser kaçakçılığına karşı önlemler alınıyor mu? Kurumlar görevlerini yapıyor mu? Organize suç faaliyetlerinin kültürel alanlarımızdan uzak tutulması gerekmez mi? Değerlerimizi korumak her yurttaşın görevi değil mi? Toplumda güven duygusu bu denli zedelen-

mişken, yapısal dönüşüm sürecinde müzemizdeki ve deposundaki eserlerimize ne olacak? Bizler, bu topraktan gerçek sahipleri, 'Antalya Müzesi'ne yenileme' adı altında dayatan yıkama karşı direniyoruz! Müzemizin her taşı binlerce yıllık medeniyetlerin emanetidir, Rant uğruna tarihimizi almaya çalışanlara karşı duruyoruz! Satın almak isteyen her devir çıkar. Fakat Antalya'nın kültürel mirası satılık değildir. Ey Antalya Halkı! Bu akıl dışılığı yaşamımızdan def atmak birincil görevimizdir. Geri adım atarsan, sessiz kalırsan bu bir başlangıç olacak. Sıra daha cüretkâr biçimde yaylalarına, dağlarına, ovalarına, masmavi denize ve içtiğin sulara gelecek. Zorbaların rantına sözü yetmeyen doğanın hatırına Cumhuriyet'i kuranlarına hatırına, halka sormadan bu denli cüretkar kararlar alanlara haddini bildirir. 84 yaşında bir yurttaş olarak herkesi Antalya'nın kıyılarına ve Antalya Müzesi'ne sahip çıkmaya davet ediyorum" diye konuştu.

antsanat

Antalya Muratpaşa Belediyesi'nin demokratik ve kalkınmış bir Türkiye hedefiyle başlattığı ve dünyanın sorun alanlarına odaklanan Forum Muratpaşa serisinin 5'incisi 'tarım' başlığında toplandı.

Türkan Şoray Kültür Merkezi'nde düzenlenen ve Belediye Başkanı Ümit Uysal'ın açılış konuşmasıyla başlayan forumda Tarım Politikaları Uzmanı Ergin Kahveci, Ziraat Mühendisi İbrahim Oğuz ve Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği Başkanı Sibel Uyar konuşmacı olarak yer aldı. Forumun moderatörlüğünü gazeteci Meliha Okur yaptı.

Forum Muratpaşa'nın Türkiye'nin tarımda yeni bir başlangıç yapması için yol haritasını ortaya koyan değerlendirmeleri şu şekildedir:

Tespitler ve Çözüm Önerileri

1. Ulusal Tarım Politikası ve Stratejik Planlama

- Türkiye'nin uzun vadeli, hükümetlerden bağımsız, değişmeyen planlama, üretim ve pazarlamayı kapsayan bütüncül bir **Tarım Politikası** oluşturulmalıdır.
- Kendi tarımsal modelimizi ortaya çıkarıp, kendi modelimizi kendi koşullarımıza uygun hale getirmeliyiz.
- Üretim-Ürün-Çıktılar üçgeninde kazanç odaklı, pazarı ve fiyatı önceleyen kamusal alanda yer alan tek bir **Regülasyon Kurumu** kurulmalıdır.
- Toprak Mahsulleri Ofisi, Et ve Süt Kurumu, ÇAYKUR gibi yapılar tek kurum halinde **tampon mekanizma** olarak düzenlenmeli ürün ajanslarında kooperatiflerle entegre hale getirilmelidir.
- Tarım yalnızca ekonomik değil, **ulusal güvenlik ve gıda egemenliği** meselesi olarak ele alınmalıdır.
- **Tarımsal planlama ve kırsal kalkınma** birlikte düşünülmeli, kırsalda sosyal yaşam koşulları iyileştirilmelidir.
- Türkiye'nin imzası bulunan uluslararası anlaşmaların taban fiyat belirleme ve garanti alım uygulamalarını engelleyici maddeleri yeniden müzakere edilmelidir.

2. Kooperatifleşme ve Üretici Örgütlenmesi

- Türkiye genelinde **en az 500 güçlü üretici kurulacak modellerin içinde olmalı**, kooperatifler alım-satım, üretim, bilgi ve teknik donanıma erişim konularında yetkilendirilmelidir.
- Kooperatifler sadece ekonomik değil, **tampon mekanizmalar** olarak da görev yapmalı; fiyat regülasyonu için aktif rol oynamalıdır.

3. Bölgesel ve Yerel Tarım Politikaları

- Merkezi bir ulusal planlamanın akabinde, merkeziyetçi yaklaşımdan vazgeçilerek, tarım politikaları **iklimsel, coğrafi ve sosyo-ekonomik farklılıklar** ve kadim sosyal üretim çeşidi dikkate alınarak bölgelere özgülenmelidir.
- Tarımsal destekler; üretim biçimi, ürün tipi, üretici profili ve coğrafi koşullara göre **özümlenmeli ve esnek** hale getirilmelidir.
- Üretimde süreklilik için küçük çiftçiye pozitif ayrımcılık yapılmalıdır.

4. Su Yönetimi ve Teknoloji

- Türkiye'nin su altyapısı yeniden yapılandırılmalıdır.
- **Su kullanımı ve katma değer üretimi** birlikte düzenlenmelidir.
- **Kullanım ihtiyacı ve kullanım şekli** birlikte değerlendirilmeli ve ekilebilir her alana **akıllı basınçlı sulama** sistemi ulaştırılmalıdır.

5. AR-GE ve Yerli Tohum – Hayvan Islahı

- Tohum ıslahı ve damızlık hayvan üretimi alanlarında **vergisiz yatırım ve hibe** politikaları uygulanmalıdır.
- Tarım AR-GE'sine ayrılan bütçe **artan oranlı olarak** yükseltilmelidir.
- Kamu eliyle yürütülen AR-GE, **yerli tohum ve hayvan ırklarının geliştirilmesini** hedeflemelidir.

6. Genç Çiftçilerin ve Kırsalın Desteklenmesi

- Çiftçi yaş ortalaması yüksektir. Gençlerin tarıma yönelmesi için **eğitim, arazi, kredi, sosyal güvence** teşvikleri sunulmalıdır.
- Tarım liseleri ve üniversiteleri **uygulamalı eğitim modelleriyle** yeniden yapılandırılmalıdır.
- Kırsalda sosyal yaşam, ulaşım, eğitim ve sağlık imkanları güçlendirilmelidir.

7. Üretim – Pazarlama Zincirinde Adalet ve Destekler

- Üreticilere verilen yıllık destek miktarları artırılmalı; Avrupa'daki düzeye yaklaştırılmalıdır.
- İthalata dayalı politikalar terk edilerek, **yerli üretim odaklı teşvik** modelleri uygulanmalıdır.
- Katma değeri yüksek ürünlerin üretimi öncelikli hale getirilmelidir.

8. Tarım Arazilerinin Korunması

- Tarım arazileri kesinlikle imara açılmamalı, **arazi bütünlüğünü sağlamak amacıyla birleştirme politikaları** izlenmelidir.

9. Veri ve Denetim Altyapısının Güçlendirilmesi

- Tarımsal üretime dair veriler açık, şeffaf ve güncel hale getirilmeli; **ulusal bir tarımsal veri sistemi** kurulmalıdır.
- Pestisit kullanımı denetim altına alınmalı, bilinçlendirme çalışmaları artırılmalı, **denetim sistemleri ve cihaz yatırımları** yapılmalıdır.
- Tarımda dijital dönüşüm kamu destekli bir seferberlik haline gelmelidir. **Uydu görüntüleme, sensörler, mobil uygulamalar ve yapay zeka destekli veri analizleri** ile üretim süreçleri izlenip, verim artışı sağlanırken maliyetler düşürülmelidir.

10. Ekonomik ve Yönetişel Mekanizmalar

- Tarımın doğası gereği **uzun vadeli yatırım olduğu** kabul edilmeli; hızlı kar beklentisiyle yapılandırılan neoliberal politikalar terk edilmelidir.
- Küçük üreticiyi, kooperatifler içinde **koruyucu düzenleyici mekanizmalar** devreye sokulmalıdır.

Fotoğraf: Birgöl Çildoğan